

Heikkenevät
palvelut

Kasvava
työttömyys

Rikkaiden
suosiminen

Hoitoonpääsyn
helpottaminen

Työllisyyden
vahvistuminen

Oikeudenmukaisuuden
edistäminen

SUUNNAN- MUUTOS

SDP:N MUUTOSEHDOTUKSET VALTION TALOUSARVIOON 2025

SDP:n vaihtoehto tiivistetysti

SDP puolustaa suomalaisten arjen palveluita, vahvistaa kasvua keventämällä pieni- ja keskituloisten verotusta ja tasapainottaa taloutta yhtä paljon kuin hallitus talousarviossaan.

SDP:n vaihtoehdossa ihmiset pääsevät nopeammin hoitoon, asiakasmaksuja ei koroteta eikä tulevaisuuden kasvupotentiaalia leikata heikentämällä ammattilista koulutusta. Työtä ja hyvinvointia tuetaan kotihoitoon kohdennetulla kotitalousvähennyksellä.

SDP vahvistaa kasvua tukemalla kotimaista kysyntää ja kohdentamalla veronkevennykset pieni- ja keskituloisille palkansaajille, eläkeläisille ja pienille yrittäjille. Verotuksen painopistettä siirretään

työstä haittoihin sekä tukitaan veropohjaa heikentäviä aukkoja. Tuloverotus on SDP:n vaihtoehdossa matalampi kaikilla, paitsi korkeimmalla tuloportaalla.

SDP edistää ilmastotavoitteiden toteutumista, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja vihreää siirtymää.

Sopeutamme valtion taloutta samassa suhteessa kuin hallitus, mutta teemme sen oikeudenmukaisemmin. SDP:n vaihtoehdossa talouden tasapainottamisen taakkaa ei kaadeta vain heikompiosaisten niskaan, eivätkä yhteiskunnan kaikista rikkaimmat ole erityissuojeluksessa.

SDP:n vaihtoehto

SDP vaihtoehdossa sopeutus toteutetaan tasapainoisemmin. Meno- ja tulosopeutus toteutetaan suunnilleen samansuuruisena siten, että verotulot nousevat noin 1,5 miljardia ja menoja sopeutetaan samoin noin 1,5 miljardilla. Suhteessa vuoden 2025 talousarvioon, SDP lisää menoja vajaalla 300 miljoonalla ja verotulot kasvavat reilulla 300 miljoonaa.

Nettomääräisesti samansuuruinen sopeutus rakentuu toisenlaisille arvoalinnoille, joilla taakka jaetaan tasaisemmin.

Verosopeutuksen kokonaisuus nettomääräisesti
Menosopeutus netto
Yhteensä

n. 1,5 mrd.
n. 1,5 mrd.
n. 3 mrd.

Valtiontalouden tasapaino SDP vaihtoehdossa

Verotulojen muutos SDP:n vaihtoehdossa
Määrärahojen nettolisäykset
Vaikutus valtiontalouden tasapainoon

+318 miljoonaa
-292 miljoonaa
+26 miljoonaa

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
Tarvitsemme suunnanmuutoksen	4
Oikeudenmukaista veropolitiikkaa	6
ILMAN KASVUA SUOMI EI SELVIÄ	17
Hallituksen kasvutoimet ovat riittämättömiä	18
Kasvuvoimapaketti pienille yrityksille	22
Kyllä paremmalle työelämälle	26
HYVINVOINTI JA OSAAMINEN	35
Turvataan hoitoonpääsy	36
Hyvinvointialueet tarvitsevat nyt työrauhaa	43
Koulutusta ja kulttuuria	44
KOTEJA JA YHTEYKSIÄ	51
Asuntopolitiikan välineitä ei pidä romuttaa.	52
Pitkien yhteyksien maa tarvitsee toimivan liikenneverkon	56
Itäiseen Suomeen elinvoimavisio	59
TURVALLINEN ARKI	63
Sisäinen turvallisuus on hyvinvoivan yhteiskunnan perusta	64
Kunnissa rakennetaan hyvinvointia ja arjen turvallisuutta	66
Kotoutumisen heikennykset on torjuttava	68
Tekoja oikeuslaitoksen puolesta	70
Vakaa ja vaikuttava Suomi	72
Vahva ja uskottava puolustus	75
Suomi menestyy yhdessä EU:n kanssa	79
PAREMPI HUOMINEN	81
Ilmasto lämpenee hälyttävää vauhtia	82
Ruokaa kotimaasta	86
SDP:N VAIHTOEHTO VALTION BUDJETIKSI 2025, MUUTOKSET TALOUSARVIOON	89

Tarvitsemme suunnanmuutoksen

SDP puolustaa suomalaisten arjen palveluita. Me vahvistamme kasvua keventämällä pieni- ja keskituloisten verotusta ja tasapainotamme taloutta oikeudenmukaisesti.

Tällä hetkellä moni suomalainen kamppailee heikentyneen ostovoiman kanssa ja kokee, että talouden taakka on kaadettu erityisesti heikommassa asemassa olevien niskaan. Orpon hallitus valitsee suojella maan suurituloisimpia. SDP:n vaihtoehdossa talouden sopeuttaminen tehdään hallituksen toimia oikeudenmukaisemmin. Suomi tarvitsee kasvua, työpaikkoja ja toivoa tulevast – luottamusta siihen, että kaikille tärkeistä palveluista pidetään kiinni ja että jokainen osallistuu hyvinvointivaltion rahoittamiseen.

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaan on löydettävä kestävät ratkaisut. Vihreään teollisuuteen ja energiaan liittyviä investointeja on miljarditolkulla suunnittelupöydällä. Investoinnit pitää saada toteutumaan, uudet vihreät työpaikat on saatava syntymään.

Tulevan kasvun juuri on uusissa teknologioissa. Niissä piilee mahdollisuus kokonaan uusiin teollisuuden aloihin ja innovaatioihin, joita emme osaa edes kuvitella. Lupavista näkymistä huolimatta emme yllä potentiaaliin, ja investoinnit ja kasvu laahaavat.

SDP panostaisi laajasti turvallisuuteen. Jos emme voi turvata rajojamme, emme voi myöskään ylläpitää hyvinvointiyhteiskuntaa rajojen sisäpuolella. Ulkoiset uhkat ovat valitettavasti kasvaneet, joten myös kovaa turvallisuutta pitää vahvistaa. Laajaan turvallisuuteen kuuluu kuitenkin myös hyvinvointi ja arjen turvallisuus.

Suomi on ollut maailman osaavin kansa. Valitettavasti emme ole sitä enää. Koulutustaso ja oppimistulokset laskevat. Tämä kehitys on käännettävä. Me emme pärjää ilman osaamispääomaa.

Orpon ja Purran oikeistohallitus on ollut vallassa puoli-toista vuotta. He lunastivat valtakirjansa lupaamalla lopettaa velkaantumisen, luomalla 100 000 uutta työpaikkaa ja kääntämällä kansalaisten arjen kustannukset laskuun. Tosiasiassa velkaantuminen on kasvamassa ennätysellisesti tällä vaalikaudella, vaikka hallitus tekee historiallisen rajut leikkaukset pienituloisille. Hallituksen 100 000 uuden työpaikan tavoitteeseen on nyt yli 150 000 työpaikkaa matkaa. Suomalaisten arjen kustannukset nousevat hallituksen omien päätösten takia.

Hallitus vie Suomea väärään suuntaan.

Kestävä talous on kaiken kivijalka. Suomen talouskasvu on ollut pitkään heikkoa ja tuottavuuden kasvu on jäänyt jälkeen. Talous on taantumassa. Me tarvitsemme kasvua

ja työpaikkoja. Suomen julkinen talous pitää laittaa kuntoon. Kyse on siitä, miten talouden tasapainotus tehdään ja kenelle lasku osoitetaan. Kyse on arvovalinnoista. Moni suomalainen kysyy nyt, missä piilee näiden taloustalkoiden oikeudenmukaisuus.

SDP on osoittanut, että hallituksen kurjistavalle politiikalle on aito vaihtoehto, joka tuo vakautta ja herättää luottamusta. Suomen on pidettävä huoli vahvuuksistaan ja vahvistettava hyvinvointiyhteiskuntaa, jossa jokaisella on yhdenvertaiset edellytykset rakentaa elämäänsä. Parasta, mitä epävarmoina aikoina voimme tehdä, on huolehtia tulevaisuuden edellytyksistä.

Ennen viime eduskuntavaaleja Petteri Orpo ja kokoomus lupasivat kääntää Suomen suunnan. Nyt reilu enemmistö suomalaisista on sitä mieltä, että oikeistohallitus vie Suomea väärään suuntaan ja tekee Suomesta huonomman maan elää.

Kaikkien kriisien ja haasteiden keskellä ihmiset kaipaavat näkymää paremmasta huomisesta. On aika tehdä suunnanmuutos ja ryhtyä rakentamaan valoisampaa tulevaisuutta.

Tytti Tuppurainen

Puheenjohtaja

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä

Enemmistö uskoo Orpon hallituksen tekevän Suomen huonommaksi maaksi elää ja yhä useampi suomalainen arvioi, että Suomi on menossa väärään suuntaan*

** Helsingin Sanomat 9.11.2024,
E 2 Tutkimus: Miten meillä menee? Katsaus
suomalaisten mielenmaisemaan 2024. 12.11.2024*

Oikeudenmukaista veropolitiikkaa

SDP esittää ansiotuloverotukseen noin puolen miljardin kevennyksiä ja verotuksen painopisteen siirtoa tuloverotuksesta haittaveroihin sekä veropohjan aukkojen tukkimiseen. Yritys- ja pääomatuloverotuksen tulisi kannustaa investointeihin ja kasvuun, verosuunnittelun ja välttelyn sijaan. SDP:n mallissa kaikki alle 90 000 vuodessa ansaitsevat maksaisivat vähemmän tuloveroa.

Hallituksen verolinjaukset ovat muuttuneet nopeasti eivätkä ne muodosta järkevää kokonaisuutta. Hallitus kohdistaa veronkorotuksensa erityisesti pieni- ja keskituloisille, kun se samaan aikaan harkitsee valtavia verokevennyksiä miljoonaperijöille. Oluen ja polttoaineen verotusta kevennetään samalla kun kulttuurin, lääkkeiden ja palvelualan yrittäjien verotus kiristyy.

Hallitus teki hätäisesti Suomen historian suurimman yleisen arvonlisäverokorotuksen ja aikoo vielä korottaa alempia arvonlisäverokantoja 40 % vuodenvaihteessa. Nopeat linjamuutokset uhkaavat Suomeen tehtäviä investointeja, joita tarvitaan tulevaisuuden talouskasvulle.

Veropolitiikan pitää noudattaa hyvän verojärjestelmän yhteisesti tunnustettuja ominaisuuksia, kuten ennakoitavuutta ja oikeudenmukaisuutta ja sen tulee olla hyvinvointia edistävää. Toissijaisesti verojärjestelmän tulee edistää kestävästä siirtymästä samalla kun sosiaalinen oikeudenmukaisuus varmistetaan määräämällä verot maksukyvyyn mukaan.

Kulutusverotuksessa hallituksen linja on kestävä. Se suojelee olutta, polttoainetta, nikotiinipusseja ja suuri-päästöisiä autoja normaaleilta verotuksen tarkistuksilta ja samaan aikaan korottaa alennetun ALV-kannan tuotteiden ja palveluiden hintoja ennätysmäisesti.

Tätä emme hyväksy, vaan olemme valmiita säilyttämään alennetut hinnat mm. lääkkeille, julkiselle liikenteelle, kirjoille sekä kulttuurille. Pähteiden verokevennyksiä ei voi kannattaa, varsinkin kun hallitus heikentää samanaikaisesti terveys- ja sosiaalipalveluita.

Hallituksen veropolitiikan keskeinen linja on suurituloisten verotusten keventäminen ja verotaakan siirto pientuloisille. Hallitus ei tee mitään varakkaiden yksilöiden ja yritysten harjoittamalle aggressiiviselle verosuunnittelulle, mikä nykytiedon valossa on jo kannanotto itsessään. Hallitus itsepäisesti kieltäytyy kitkemästä osinkoverotuksella harjoitettavaa verosuunnittelua, vaikka ilmiö on pahentunut nopeasti. Hallituksella ei ole vastausta kansainvälisten sijoittajien verovälttelylle, joita ovat esimerkiksi konsernien korkokikkailu, veroparatiiseihin asumaan muuttaminen ja sijoituskuorien hyödyntäminen.

Esitämme toimenpidepakettia aggressiivisen verosuunnittelun kitkemiseksi. Valtio menettää miljardeja euroja vuosittain verosuunnitteluun, veronkiertoon ja harmaaseen talouteen. Näihin on puututtava osana järkevää taloudenpitoa.

Jaamme hallituksen huolen julkisen talouden kestävydestä ja olemme valmiita sitoutumaan sopeutuksen mittakaavaan. Työkalut julkisen talouden tasapainon parantamiseksi kuitenkin pitää valita oikein: verotuksen keventäminen ei lisää kestävyttä vaan hidastaa sopeutusta. Sosialidemokraatit tunnustavat, että julkisen talouden kestävyys tarkoittaa sitä, että veroaste tulee säilyttää nykyisellään. Verojärjestelmän sisäisessä kehityksessä pitää kuitenkin huomioida työhön ja investointeihin paremmin kannustava verojärjestelmä, millä taataan tulevaisuuden talouskasvu.

Katsomme, että Suomessa jaetaan liian avokätisiä ja tehottomia tukia yrityksille, jotka harjoittavat ympäristölle haitallista politiikkaa. Sen sijaan että ne auttaisivat innovaatioissa ja kasvussa, laajat yritystuet kannustavat energian tuhlaamiseen ja niistä hyötyvät jo ennestään menestyvät yritykset. Suomi ei pääse päästötavoitteeniinsa nykyisellä politiikalla, osin fossiilisten ja saastuttavien polttoaineiden runsaan käytön vuoksi. Tähän tulee puuttua.

Hallituksen veropolitiikka suosii omistamista ja haitallista kulutusta. Oikeudenmukainen vaihtoehto on lähes täysin päinvastainen. Suomessa verojärjestelmän painopistettä tulee siirtää työn verotuksesta omistamisen ja haitallisen kulutuksen verotukseen. Sen sijaan, että kannustaisimme energian tuhlaamiseen verokevennyksillä tai pyrkisimme halventamaan oluen hintaa kaupassa, SDP:n vaihtoehto alentaa työssäkäyvän perheen verotusta eikä sisällä tuplaveroraippaa eläkeläisille, joilla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa tuloihinsa.

SDP alentaisi kaikkien paitsi ylimmän tuloluokan palkka-verotusta yhteensä 500 miljoonaa euroa enemmän kuin hallitus

Menoja vähentäviä ratkaisuja

Teollisuuden sähköistämisen tuen lakkautus - 150m

Teollisuuden sähköistämisen tuki on suurelta osaltaan säilyttävä tuki, joka on sähkömarkkinoiden uudessa tilanteessa kallis ja tarpeeton. Säilyttävistä tuista tulee siirtyä uudistaviin.

Tasaleikkaus 10 % kaikista muista suorista yritystuista - 100m

Suoria yritystukia myönnettiin tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 yhteensä 1 184 miljoonaa euroa. Sähköistämisen tuen lakkautuksen jälkeen jäljelle jää vielä noin miljardin euron kokonaisuus. Julkisen talouden tiukassa tilanteessa SDP esittää muihin suoriin yritystukiin maltillista 10% leikkausta.

Sairaanhoitovakuutuksen lääkäripalkkiot -150m

SDP:n vaihtoehdossa luovutaan epäonnistuneista korotetuista kelakorvauksista sekä säästetään lääkäripalkkiomenoista. Korvaukset eivät ole lyhentäneet hoitojonoja ja kohdentuvat yhteiskunnan kaikista varakkaimmille. Tiukassa tilanteessa tulee mieluummin huolehtia hyvinvointialueiden kyvystä tarjota palveluita kaikille

Kotihoidontuen rajaaminen alle 24kk ikäisille ja sisarkorotusten poistaminen - 120m

Kotihoidontuen rajaaminen alle kaksivuotiaille ja sisarkorotusten poisto yhdistettynä varhaiskasvatustuksien alentamiseen tukevat lapsiperheiden vanhempien työllisyyttä ja työelämän tasa-arvoa. Valtiovarainministeriö on arvioinut muutoksella olevan merkittävä työllisyyttä pitkällä aikavälillä vahvistava vaikutus.

Maataloustukien rajaaminen markkinoille tuottamattomilta tiloilta - 86m

SDP kohdentaa tuet tiloille, joilla on aidosti tuloja ruuantuotannosta. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan maatalouden myyntituloja ei ollut 13 100 tilalla vuonna 2020. Näistä kuitenkin noin 10 000 tilaa on vastaanottanut valtion tai muita tukia yhteensä noin 86 miljoonan euron edestä. Tilanteessa, jossa valtiontaloutta sopeutetaan jokaisella sektorilla, tulee myös maataloustukia kohdentaa tarkemmin ja hakea säästöjä epätarkoituksenmukaisesti kohdentuvista tuista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ostopalveluiden vähentäminen - 100m

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syksyllä 2023 verkoston luomaan tilannekuva vuokratyön käytöstä ja palvelujen ostoista ja suunnittelemaan toimet vuokratyön käytön vähentämiseksi. Verkosto arvioi vuoden 2023 vuokratyövoiman käytön kustannuksien olevan noin 600–700 miljoonaa euroa.

Tätä taustaa vasten on hämmästyttävää, ettei verkoston esittämiä toimenpiteitä olla hallituksen toimesta edistetty. SDP esittää vaihtoehdossaan verkoston suosituksien vuokratyövoiman viimesijaisuudesta, hintakatosta ja käytön rajoituksista toimeenpanoa

Mielenterveystakuu perustasolla, osasairauspäivän laajempi hyödyntäminen - 60m

Hoitotakuuta tiukentamalla on tavoiteltu ihmiselle oikea-aikaista hoitoon pääsyä. Perustason toimiessa myös tarve erityistason palveluihin ja päivystyskäynteihin vähenevät ja kustannukset pienenevät. On tärkeä huomata, että hoitotakuu käsittää myös mielenterveyden ongelmat. Työkyvyttömyyden kulujen arvioidaan olevan yli 10 mrd. euroa vuodessa. Sairastumisen jälkeistä työhön paluuta ja kuntoutumista on mahdollista vauhdittaa. Sairauspäiväraha-ajan aikainen tuki sekä velvoitteet ja kannustimet työhön palaamiseksi ja sen edistämiseksi jäävät nykyjärjestelmässä helposti kevyiksi. Osasairauspäivärahan edistämällä voidaan osaltaan lievittää näitä ongelmia. SDP esittää uudistusta, jossa työntajalle asetetaan velvoitteita helpottaa työhön paluuta esimerkiksi työtehtäviä tai olosuhteita mukauttamalla. Samalla työntekijän velvollisuutta osallistua työhön paluuta edistäviin toimiin tiukennetaan. Muissa pohjoismaissa ja Hollannissa on saatu vastaavista malleista hyviä kokemuksia.

Arvonlisäveron 10%-kannan pitäminen ennallaan (vaikutus valtion menoihin) - 70m

Alennettujen arvonlisäverokantojen korotukset vaikuttavat valtion verotulokertymään nostavasti mutta nostavat jonkin verran myös valtion menoja. SDP vaihtoehdossa alennettuja kantoja ei koroteta. Osa menetetyistä verotulosta palautuu alentuneina kustannuksina valtiolle.

Toimeentulotukimenojen vähentyminen ensisijaisten etuisuuksien parantuessa - 20m

SDP:n vaihtoehdossa etuisuuksiin tehdään täydet indeksikorotukset ja asumistukeen lisätään työntöön kannustimia vahvistava suojaosa. Ensisijaisten etuuksien vahvistaminen vähentää tarvetta vähiten kannustavalle tukimuodolle.

Valtion määrärahamuutokset

Maankäytön muutosmaksu +100m

SDP kannattaa maankäyttösektorin muutosmaksun käyttöönottoa ja osoittaa maankäyttösektorin ilmastotoimiin lisärahoitusta osana vaihtoehdotbudjetin ilmasto- ja ympäristöpakettia.

Säästöt ja tulomuutokset yhteensä + 956m

Verojen ja maksujen muutokset

Ansiotuloverotus

Milj. euroa

2 % Solidaarisuusvero yli 91 200 euron tuloista ja täydet indeksikorotukset kaikille 63

Sosiaalidemokraatit vastustavat hallituksen päätöstä nostaa 2 %-yksikön solidaarisuusveron alarajaa suurituloisilta palkansaajilta. Kaikkien tuloluokkien tulee osallistua tasapuolisesti valtiontalouden sopeutukseen. Alarajan noston sijaan SDP tekisi täysimääräiset indeksitarkistukset.

Eläketulovähennyksen heikennyksen kuomoaminen

-137

SDP peruisi eläketulovähennykseen hallituksen tekemän kiristyksen perusteettomana lisäkiristyksenä eläkkeille. SDP ei ylipäättäen kiristäisi pieni- ja keskituloisten verotusta. Työmarkkinaosapuolten eläke-neuvotteluiden alla valtion ei tule puuttua eläkkeisiin verotuksella.

Pieni- ja keskituloisten työtulovähennyksen korotus

-200

SDP kasvattaa pieni ja keskituloisten työtulovähennystä 200 miljoonalla eurolla vuodessa hallitusta enemmän, millä SDP alentaa pieni- ja keskituloisten palkansaajien tuloverotusta ja kannustaa työntekoon.

Lapsiperheiden työtulovähennyksen korotus

-38

SDP kasvattaisi työtulovähennyksen lapsikohtaista korotusta 75 euroon alaikäisestä lapsesta. Kolme-lapsisessa kahden huoltajan perheessä valtion tulovero laskisi enimmillään 450 eurolla vuodessa. Työtulovähennyksen lapsikorotuksen tavoitteena on tukea lapsiperheitä sekä parantaa alaikäisten lasten huoltajien työnteon kannustimia. Yksinhuoltajuuden perusteella vähennys myönnettäisiin kaksinkertaisena.

Pitkäaikaistyöttömien, nuorien ja yli 65-vuotiaiden työtulovähennyksen korotus -97

Lisätään pitkäaikaistyöttömille korotettu työtulovähennys. Parannetaan alle 25-vuotiaiden työtulovähennystä.

Kotitalousvähennyksen korotus hoiva- ja hoitotyölle -63

Jatketaan hoiva- ja hoitotyön 60 % vähennyskelpoisuuden kokeilua hallituksen 35 % sijaan. Pidetään kotitalousvähennyksen omavastuu 100 eurossa. Selvitetään kotitalousvähennyksen käyttöä asunto-osakkeen ja taloyhtiön remonteihin. Korotetaan vähennys muun työn osalta tasolle 40 %.

Korotettu matkakuluvähennys -65

Korotetaan matkakuluvähennystä laskemalla: omavastuu 750 euroon ja nostamalla enimmäismäärä 8400 euroon.

Vähäpäästöisten työsuhdeautojen veroetujen pienennys 20

Selvitysten mukaan veroedulla on vain vähäinen vaikutus autokannan sähköistymiseen.

SDP keventäisi ansiotuloverotusta puoli miljardia enemmän kuin hallitus ja painottaisi veronkevennykset pieni- ja keskituloisille.

Omistamisen ja varallisuuden verotus

Milj. euroa

Listamattomien osakeyhtiöiden osinkojen huojennuksen poisto

294

Listamattomien osakeyhtiöiden osinkojen veroja uudistetaan VM:n esittämällä mallilla.

Konsernien korkovähennysoikeuden raja

150

Suurten yritysten korkovähennysrajoituksia tiukennetaan aggressiivisen verosuunnittelun hillinnäksi. Korkovähennysrajoituksen soveltamisen alarajaa lasketaan, tasevapautus poistetaan ja rahoitusalan poikkeuksista luovutaan.

Sijoitusvakuutusten (sijoituskuorien) verotus

150

Suomalaisilla on yli 46 miljardia euroa piilossa verotukselta vakuutuskuorissa. Vakuutuskuorille säädetään vuosittainen varallisuusvero, jolla kompensoidaan niihin kertyvien tulojen verovapautta.

Verovapaiden yhteisöjen 5 % lähdevero

80

Veropohjan tiivistämiseksi rahastojen ja muiden osinkoveroista vapautettujen yhteisöjen saamilta osingoilla otetaan käyttöön 5 prosentin lähdevero.

3 %-yksikön korotus yli miljoonan euron perintöihin

30

Yli miljoonan euron perintöosuuksista maksettavaa perintöveroa korotetaan 3 %-yksiköllä molemmissa veroluokissa.

Kaivosmineraalivero verokannaksi 2 %

58

Metallimalmien veroksi säädetään 2 prosenttia metallimalmin sisältämän metallin verotusarvosta

Kansainvälisen verosuunnittelun vaikeuttaminen arvonnousuverolla 25

Säädetään verotusoikeus Suomessa asumisaikana kertyneen omaisuuden realisoitumattoman arvonnousun osalta.

Osakesäästötilin ylärajan korotuksen peruminen 10

Perutaan hallituksen osakesäästötilin ylärajan korotus 50 000 eurosta 100 000 euroon.

Metsälahjavähennyksen poisto 8

Poistetaan metsän lahjoittamiseen luotu verotuki.

Varainsiirtoveron reilumpi malli 0

Ensiasunnon ostajan varainsiirtovapaus palautetaan vuonna 2023 voimassa olleen lainsäädännön kaltaisena. Nykyisen lainsäädännön mukaisia alennettuja kiinteistöveroprosentteja sovelletaan omaan käyttöön hankittaviin asunto-osakkeisiin ja kiinteistöihin. Muille varainsiirtoverovelvollisille säädetään vuoden 2023 mukaisen lainsäädännön veroprosentit. Uudistus on kustannusneutraali verrattuna voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Vihreän siirtymän investointituen parempi malli 0

SDP esittää, että hallituksen vihreän siirtymän mallia muutetaan lausuntopalautteen perusteella paremmin vihreää siirtymää edistäväksi alentamalla 50 miljoonan euron investointivaatimusta pienemmäksi 25 miljoonaksi euroksi, jolloin tuki edistäisi useampaa energia-alan investointia. Lisäksi Mankala-yhtiöiden ominaispiirteet tulee tunnustaa nykyistä paremmin ja investointiaikaa pidentää nykyisestään hankkeiden maksimoimiseksi vähintään kahteen vuoteen.

Kulutusverotus

Milj. euroa

Terveysvero, (korvaa makeisten ALV-korotuksen) 150

Oluen alkoholiveron palautus normaalille uralle 60

Hallitus korottaa alkoholiveroa muissa tuotekategorioissa paitsi oluessa, jonka alkoholiveroa alennetaan. SDP palauttaisi oluen veron samaan linjaan kuin muissakin tuotteissa ja nostaisi yleistä alkoholiveroa.

Suuripäästöisten autojen ajoneuvoveron kevennyksen peruminen 50

SDP peruisi ajoneuvoveron kevennyksen suuripäästöisille autoille fiskaalisista ja ekologisista syistä.

Puun teollisen lämmityspolton verotus 130

Energialaitosten käyttämälle kiinteille puupolttoaineille säädettäisiin normaali energiavero, josta ne on nyt vapautettu. Veronkorotus kohdistetaan ensisijaisesti ainespuuhun.

Maatalouden energiaveron palautuksen poisto 30

Maatalouden energiaveron palautuksena tehtävä verotuki poistettaisiin.

Nikotiinipussien ja -nesteiden tupakkaveron korotus 15

Myös nikotiinipussit ja -nesteet sisällytettäisiin hallituksen tekemiin tupakkaveron korotuksiin.

Turpeen alemman energiaveron poistaminen 13

SDP luopuisi turpeeseen sovellettavasta alemmasta energiaverokannasta.

Pienyrittäjien ALV-rajan korotus 30 000 euroon -35

Arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröitymispakon rajaa nostettaisiin 20 000 eurosta 30 000 euroon pienten yritysten sääntelyn keventämiseksi.

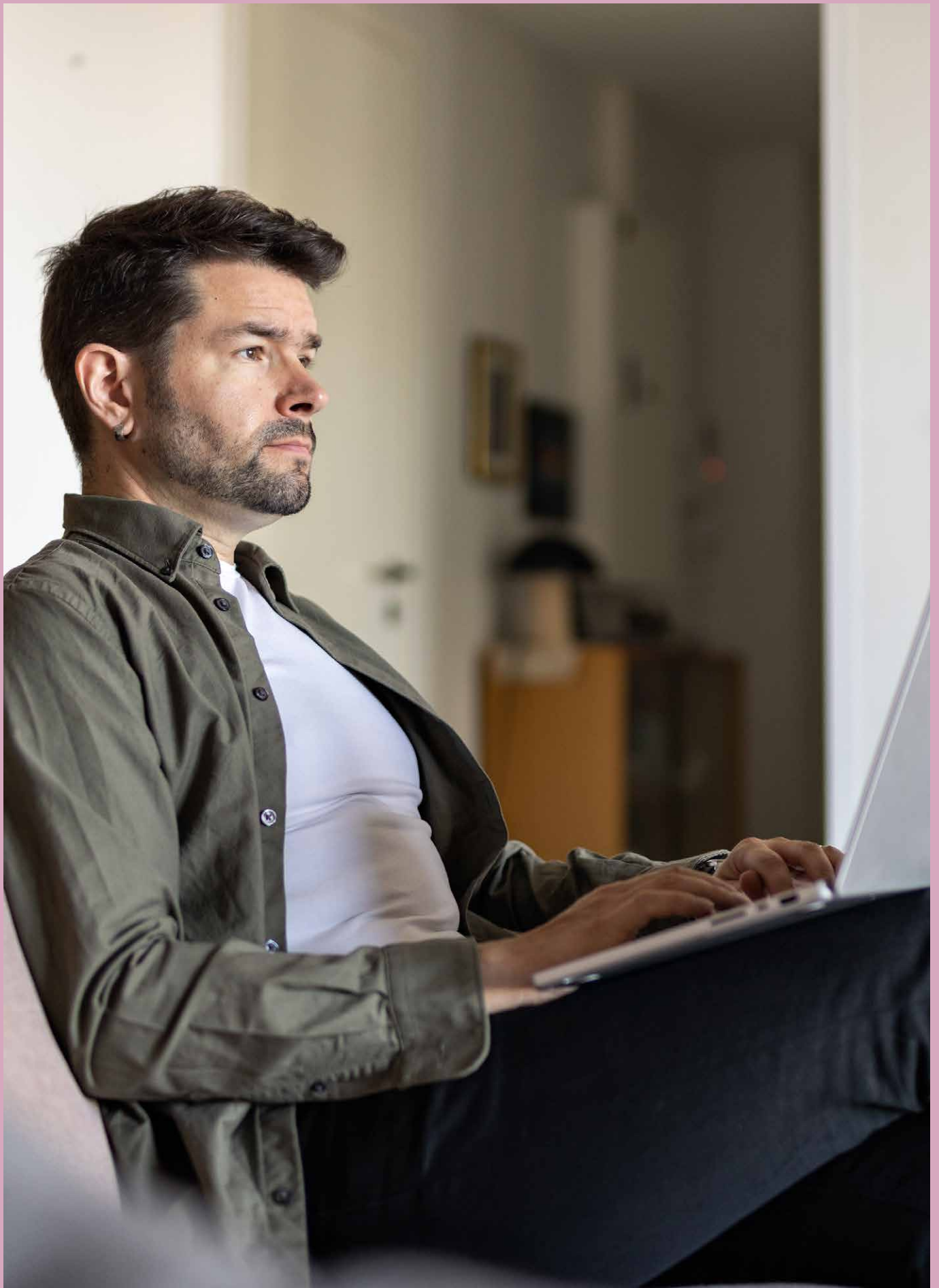
Jakeluvelvoitteen muutos -99

Jakeluvelvoitteessa palattaisiin alkuperäiselle uralle, jolla tavoitellaan merkittävää liikenteen päästöjen vähenystä. Samalla riski velvoitteesta ostaa päästöoikeuksia alenee.

Alennettujen 10 % ALV-kantojen korotuksen peruminen (brutto) -281

SDP peruisi hallituksen 4 %-yksikön korotukset kirjojen, lääkkeiden, liikuntapalveluiden, elokuvalippujen, kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien sisäänpääsymaksujen, henkilökuljetusten ja majoituspalveluiden arvonlisäveroon epäoikeudenmukaisina.

Yhteensä +318

ILMAN KASVUA SUOMI EI SELVIÄ

1. Houkutellaan Suomeen uusia vihreitä investointeja. Vihreään teollisuuteen ja energiaan liittyviä investointeja on miljarditolkulla suunnittelupöydällä. Investoinnit pitää saada toteutumaan ja uudet vihreät työpaikat on saatava syntymään. Siksi esitämme uutta toimivampaa investointitukea.
2. Pienyrittäjät tarvitsevat enemmän kannustusta kuin lannistusta. Vapauttaisimme pienissä yrityksissä piilevää kasvuvoimaa toimenpidepaketin avulla.
3. Rakennetaan uudelleen reilu työelämä ja parannetaan työllisyyttä. SDP:n tehtävä on luoda näkymä turvasta, reiluista pelisäännöistä ja paremmasta työhyvinvoinnista. Työmarkkinoiden tasapaino on rikottu, se pitää rakentaa uudelleen.

VÄÄRÄ SUUNTA ↘

Hallitus on hoitanut työllisyyttä huonoiten koko Euroopassa. Julkisen talouden velka on kasvanut viimeisimmissä vertailuissa enemmän kuin yhdessäkään jäsenvaltiossa. Lupauksista huolimatta velkaralli jatkuu, sosiaalisesti hyvin epäoikeudenmukaisella tavalla. Suomen kansantuotteen kasvu on kymmenenneksi huonointa koko maailmassa.

OIKEA SUUNTA ↗

SDP on peräänkuuluttanut ja esittänyt aitoja kasvutoimia koko hallituskauden ajan. Varoitimme kasvutoimien puuttumisen ajavan Suomen leikkauskierteeseen. Näin on myös käynyt. SDP:n vaihtoehdossa kasvu rakentuu koulutuksen, TKI:n ja osaavan työvoiman saatavuuden päälle. SDP patistaa hallitusta ryhtymään ripeisiin toimiin kasvun käynnistämiseksi.

Hallituksen kasvutoimet ovat riittämättömiä

Suomi tarvitsee kipeästi uutta kasvua vauhdittavia toimia, mutta hallituksen mielenkiinto on toisaalla. SDP esittää työllisyys-, rakenne- ja kasvutoimia sekä 10 kohdan ohjelman, joilla parannetaan erityisesti pienyritysten mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä. Aitoja kasvutoimia tarvitaan tässä ja nyt, ei vasta parin vuoden päästä. Osa toimista vaatii pidempää valmistelua mutta osan toimeenpano pitää viipymättä käynnistää, jotta kestäväälle kasvulle luodaan edellytyksiä. Koko kasvuohjelma luettavissa puolueen sivuilla.

Hallituksen tavoitteet työllisuuden ja talouden parantamisen suhteen eivät ole toteutuneet, mutta haitat realisoituvat. Pienituloisuus lisääntyy, ilmastotavoitteet karkaavat ja kasvun käynnistyminen viivästyy. Kärsijöinä ovat Suomi ja suomalaiset nyt ja tulevaisuudessa.

Koska vientimarkkinoiden tilanne jatkuu epävarmana, tarvitaan nyt erityisesti toimenpiteitä, jotka tukevat ostovoimaa ja luovat uskoa kotimarkkinoilla. SDP:n vaihtoehdossa sopeutuksen painopisteen siirto vahvistaa erityisesti pieni- ja keskituloisten ostovoimaa ja pienyritysten toimintaedellytyksiä.

Hallituksen kasvun eväät on syöty

Kasvupolitiikassa hallitus nojaa T&K-panostusten lisäämiseen Marinin hallituksen aikana saavutetun parlamentaarisen yhteisymmärryksen mukaisesti. Parlamentaarista sovusta poiketen hallitus suuntaa rahoitusta hyvin voimakkaasti yritystukiin ja vastaavasti perustutkimuksen pitkäjänteinen rahoitus jää sovittua pienempään osaan. Investointeja pyritään vauhdittamaan myös erityisin toimin mm. yhteisöveron huojennuksella vihreille investoinneille, jotka alkavat vuonna 2025. Hyvityksen investointeja vauhdittava vaikutus uhkaa kuitenkin jäädä vähäiseksi liian tiukan aikarajan takia, jonka vuoksi on pelättävissä, että tuki kohdistuu suuressa määrin muutenkin toteutuville jo pitkälle valmistelluille hankkeille. Lisäksi alaraja investoinneille on liian korkea.

SDP esittääkin omassa vaihtoehtoisessa mallissaan aikarajan pidentämistä ja investoinnin alarajan laske- mista siten että aidosti uusia hankkeita saadaan laaja- alaisemmin pitkin Suomea liikkeelle.

Osa hallituksen kasvutoimista on kannatettavia. Hallitus esimerkiksi siirtää Suomen Teollisuussijoitukselle voimavaroja 300 miljoonaa euroa, josta 100 miljoonaa vuonna 2025. Tämän sinänsä oikeansuuntaisen toimen vaikuttavuus tulee ratkeamaan Tesin uuden teollisuuspoliittisen tehtävän tarkemman määrittelyn myötä.

Mistä kasvua sitten syntyy? Se rakentuu koulutuksen, TKI:n ja osaavan työvoiman saatavuuden varaan

Kasvutoimista puuttuvat kuitenkin erityisesti osaavan työvoiman saatavuutta edistävät toimet koulutusjärjestelmässä ja työperäisen maahanmuuton edistäminen.

Hallitus ei myöskään tue näivettynyttä rakennusalaan ja tuloutukset valtion asuntorahastosta saattavat johtaa tulevaisuudessa suuremman budjettirahoituksen tarpeeseen, koska ne heikentävät rahaston edellytyksiä huolehtia sitoumuksistaan. Asuntorahaston romuttaminen heikentää tulevaisuuden välineitä vastasykliseen politiikkaan. Sillä on voitu esimerkiksi tukea asuntorakentamista ja korjausrakentamista matalasuhdanteessa. Asuntorakentamisen akuuttiin kriisiin reagoimattomuus, asuntorahaston romuttaminen ja hallituksen asumistukileikkausten yhteisvaikutus asuntomarkkinoihin tulee olemaan dramaattinen. Asuntomarkkinoiden ongelmat taas tulevat osaltaan heikentämään työvoiman liikkuvuutta ja talouden kasvua.

Päästöjä lisäävä ilmastopolitiikka heikentää yritysten investointiympäristöä

Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uutta kasvua ja markkinoita vähähiilille teknologioille ja ratkaisuille. Tätä Suomi todella tarvitsee. Toteutuakseen vihreät investoinnit vaativat kuitenkin johdonmukaista ja ennakoitavaa politiikkaa, eivät tempoilevia ohjauskeinoja ja ailahtelevaa toimintaympäristöä, jonka hallitus on politiikallaan luonut.

Hallituksen ilmastotoimet eivät ole linjassa ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan (KAISU) kirjattujen toimenpiteiden kanssa ja hankaloittavat taakanjakosektorin, esimerkiksi liikenteen, päästövähennystoimia. Hallituksen budjettilakiesitys

biopolttoaineiden jakeluelvoitteen nousun hidastamisesta lisää arvioiden mukaan päästöjä merkittävästi suhteessa aiemmin päätettyyn jakeluelvoiteuran kehitykseen. Lisäksi maankäyttösektorin nielujen romahtaminen uhkaa tuoda Suomelle miljardilaskun, kun joudumme ostamaan tulevaisuudessa päästöyksiköitä muilta Euroopan unionin jäsenmailta. Ilmastovelan kasvaminen ei Orpon hallitusta huolestuta, vaan se jää tulevien hallitusten ja viime kädessä suomalaisten veronmaksajien murheeksi.

Orpon hallituksen epä johdonmukainen ilmasto- ja luontopolitiikka heikentää paitsi toimintaympäristöä kotimaassa myös kuvaa Suomesta puhtaiden investointien edistäjänä ja edelläkävijänä maailmalla. Tämän luulisi kiinnostavan kasvua tavoittelevaa hallitusta.

Yritystukien karsiminen jää tekemättä – parhaiten toimivasta energiatuesta leikataan

Vihreän siirtymän rahoituksen jatkuvuuteen ja kustannustehokkuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Uudistaville ja kasvua tukeville TKI-panostuksille pitää luoda tilaa karsimalla säilyttäviä ja tehottomia kuten energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuki. Sähköistymisen tuki energiantensiiviselle teollisuudelle, 150 miljoonaa euroa nyky muodossaan, ei ohjaa merkittävästi päästöjen vähentämiseen, vaan toimii ennemmin suoran tuotantotuen muodossa. Sähkön hinnan ollessa taas alhaalla energiantensiivisellä teollisuudella on kannustin sähköistää prosessejaan ja tuen voi lakkauttaa etuajassa. Markkinoiden vahva ohjaus ja teknologian kehittyminen toteuttavat sähköistämisen tuen tavoitteita, eikä julkiselle tuelle ole enää aiemman kaltaista perustetta.

Hallitus kuitenkin karsii parhaita tukia, kuten energiatukea, samalla kun rajaa tehottomimpia tukia sopeutuksen ulkopuolelle. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen. Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja

selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Kilpailuilla markkinoilla kehittyneille tuotantomuodoille ei tarvita tukia, mutta T&K-panostuksen lisäksi uuden teknologian kaupallistamiselle ja demonstraatiohankkeille on tärkeä kohdentaa määrärahoja. Energiatuki tulee jatkossa ulottaa teknologianeutraalisti esimerkiksi pienydinvoiman kehittämiseen. Jatkossa energiaturen mallin pohjalle tulee valmistella laajempi teknologiatuki, jolla voidaan tukea esimerkiksi tekoäly- tai kvanttilaskentainvestointeja.

Lisää tutkimusta ja kehitystä, koulutusta sekä työvoimaa kotimaasta ja maailmalta

Hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot (T&K-menot) 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:een vuoteen 2030 mennessä sillä edellytyksellä, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,67 prosenttiin suhteessa BKT:een. Taustalla on Marinin hallituskaudella hyväksytty rahoituslaki, jota Orpon hallitus ei ole onneksi lähtenyt säästötalkoissaan romuttamaan. T&K panostusten vaikuttava kohdentaminen on hallituskauden tärkeimpiä toimia kasvun ja uudistumisen näkökulmasta. Siinä ei ole varaa epäonnistua.

Hallituksen T&K-politiikkaa haastaa kuitenkin pula osaajista. T&K-osaajien määrän lisääminen on edellytys kunnianhimoisen T&K-toiminnan kasvattamiselle ja rahoituksen tehokkaalle hyödyntämiselle. Arvioiden mukaan tutkimus- ja kehittämistehtäviin tarvitaan vuosina 2024–2030 vuosittain 2000 uutta tohtoria. Hallitus on käynnistänyt tarpeeseen vastaamiseksi määräaikaisen tohtoripilotin. Pilotin määräaikainen rahoitus on ainut yliopistojen saama erä kasvavasta T&K-rahoituksesta ja siten riittämätön. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen

perusrahoitusta on vahvistettava samassa suhteessa muiden T&K-toimijoiden perusrahoituksen kanssa.

On huolehdittava myös siitä, että työperäinen maahanmuutto on riittävällä tasolla, jotta osaajapula ei muodostu kasvua rajoittavaksi tekijäksi suhdannetaantumasta toivuttaessa. Hallituksen politiikka kuitenkin alleviivaa päinvastaista, etteivät ulkomaiset osaajat olisi tervetulleita Suomeen. Työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton vakiinnuttaminen noin 40 000 hengen tasolle vuosittain olisi järkevä tavoite. SDP esittää työperäisen maahanmuuton edistämiseen 10 miljoonaa euroa.

Viimeistään vuoden 2025 kehysriihessä tarvitaan päätöksiä pitkäjänteisestä ja pysyvästä rahoitustason nostosta yliopistojen toimintaan. Yliopistojen T&K-rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä, jotta tutkimusperusta kaikilla sektoreilla pysyy kunnossa ja T&K-tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Yksinkertaisinta olisi osoittaa lisärahoitusta yliopistojen perusrahoitukseen ja kohdentaa rahoitus T&K-toimintaan budjettikirjauksella. Kasvava TKI-rahoitus kohdistuu nyt tehottomasti. Perustutkimus vaatii lisäresursointia.

Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa esitettiin, että rahoitusta tulisi kohdentaa myös suoraan korkeakouluille perusrahoituksen kaltaisessa muodossa. T&K-panostusten merkittävä lisääminen TKI-toimintaan ennen koulutustason nostoa johtaa investointien valumiseen palkkoihin tai huonosti toteutettuihin hankkeisiin puutteellisen osaamisen vuoksi.

On positiivista, että vuonna 2026 korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen osoitetaan 3,8 miljoonaa euroa. Määrällä ei käännetä koulutustasoa tavoitteiden mukaiseen nousuun, mutta se on pieni askel oikeaan suuntaan. Suomi tarvitsee lisää korkeakoulutettuja osaajia. Laajasti jaettua tavoitetta siitä, että 50 prosentilla 25–34-vuotiaista olisi tulevaisuudessa korkeakoulututkinto, ei näillä päätöksillä saavuteta. Korkeakoulutettujen osuus on Suomessa pysynyt noin 40 %:ssa koko 2000-luvun ja pudonnut OECD-maiden keskitason alapuolelle. Hallitus-

ohjelmassa on linjattu korkeakoulutettujen osuuden lisäämisestä. Koulutustason nostamiseen tarvittavista toimenpiteistä on tehtävä yli vaalikausien ulottuva suunnitelma, jonka toteuttaminen tulee aloittaa nopeasti.

Pohjolan Piilaakso

SDP haluaa tehdä Suomesta Pohjolan Piilaakson, joka on tunnettu korkeasta teknologiasta ja uusista innovaatioista. Suomen menestys perustuu vahvaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön. Esimerkkinä tästä on EuroHPC-verkosto, johon LUMI-supertietokone kuuluu. LUMI-investoinnilla on monia merkittäviä vaikutuksia. Se toimii tärkeänä resurssina Ilmatieteen laitokselle, houkuttellen maailman huippuluokan ilmastotutkijoita Suomeen ja edistäen ilmasto-osaamisen start-upeja. LUMI mahdollistaa tekoälyn ja kielimallien, kuten Viking 7B:n, kehittämisen.

VTT:n Helmi-hanke yhdistää LUMI:n ja IQM:n kvanttietokoneet, luoden johtavan kvanttiekosysteemin. Kvanttilaskenta parantaa myös kyberturvallisuutta. LUMI:n ympärille sijoittuvat energiatehokkaat datakeskukset tuottavat lämpöä Kajaanille. Maailman johtava 6G-keskittymä Oulussa kehittää ennennäkemättömän nopeaa tiedonsiirtoa, joka mahdollistaa reaaliaikaisen suurteholaskennan sovellukset esimerkiksi aidosti autonomisissa ajoneuvoissa.

Näiden teknologioiden kehittäminen ja yhdistäminen luo voimakkaan positiivisen kehän, jossa huipputeknologiat, tutkimus ja yritystoiminta tukevat toisiaan, ja houkuttelevat kansainvälistä huippuosaamista Suomeen.

Kasvuvoimapaketti pienille yrityksille

SDP on pienyrittäjien ja itsensä työllistäjien puolella. Kampaajien, partureiden, hoiva- ja siivousyrittäjien, korjaamoyrittäjien, kulttuuri- ja taideyrittäjien - heidän toimeentuloonsa ja heidän kasvumahdollisuuksiinsa ostovoiman puute, hallituksen leikkaukset ja veromoukari kenties ilkeimmin iskevät.

Arvonlisäveron historiallisen suuret korotukset ja alv-
verovelvollisten alarajahuojennuksen poisto, kotitalous-
vähennyksen leikkaus sekä hallituksen leikkausten vai-
kutukset kotimaiseen kulutuskysyntään ovat kohtalokkaita
juuri pienyritysten kannalta.

Pienyrittäjät tarvitsevat enemmän kannustusta kuin
lannistusta. Meidän pitää vapauttaa pienissä yrityksissä
piilevä kasvuvoima.

SDP:n esitykset on valmisteltu puolueen yrittäjätö-
ryhmän työn ja vaihtoehtobudjettiprosessin pohjalta.
Esityksissä keskitytty nopeavaikutteisiin toimiin, mitkä
voidaan lyhyellä aikavälillä toimeenpanna.

**Yksi hyvinvoinnin, kasvun ja
vaurauden lähde on jäänyt
aivan liian vähälle huomiolle:
suomalainen pienyrittäjä**

1. Nostetaan arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa

SDP esittää, että arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa
nostetaan 30 000 euroon. Alarajan nosto parantaa yksin-
yrittäjien ja pienempien työvoimavaltaisten yritysten
kannattavuutta sekä lisää kannusteita ryhtyä päätoimi-
seksi yrittäjäksi. Luodaan kannustimia yrittäjyyteen ja
yrityksen perustamiseen pitämällä pieni yritystoiminta
arvonlisäveron ulkopuolella. Tällä toimella kompensoitai-
siin myös alarajahuojennuksen poistumisesta aiheutuva
verotuksen kiristyminen.

2. Ei tehdä uusia arvonlisäveron korotuksia

SDP esittää, että kirjojen, lääkkeiden, liikunta- ja kulttuuri-
palveluiden sekä henkilökuljetusten ja matkailupalve-
luiden 10 % arvonlisäverokanta pidetään nykyisellään.
Hallituksen historiallisen suuri arvonlisäveromoukari on
iskenyt myös yrityksiin. Arvonlisäveron korotukset syövät

ihmisten ostovoimaa ja heikentävät palveluyritysten kannattavuutta. Pienillä yrityksillä on aina vaikeampaa viedä veronkorotus kokonaisuudessaan hintoihin. Työvoimavaltaisilla palvelualoilla arvonlisäveron korottaminen on työn verotuksen kiristämistä.

3. Parannetaan kotitalousvähennystä

SDP esittää, että kotitalousvähennyksen korotettua vähennysprosenttia jatketaan kotipalveluiden osalta ja että omavastuu pidetään nykyisellään. Näin parannetaan pieni- ja keskituloisten mahdollisuuksia hyödyntää kotitalous-, hoito- sekä hoivapalveluita ja luodaan kysyntää näiden alojen yrittäjille. Toimilla helpotetaan varsinkin ikääntyneiden mahdollisuuksia asua pidempään omassa kodissaan. SDP esittää myös, että kotitalousvähennys ulotetaan jatkossa kerrostalo- ja rivitaloasunto-osakeyhtiöiden osakkaiden rahoitusvastuulla yhtiöissä toteutettaviin remontteihin.

4. Helpotetaan pienten yritysten osallistumista julkisiin hankintoihin

SDP esittää, että julkiset hankinnat toteutetaan siten, että myös pienillä yrityksillä on aito mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin. Julkisten hankintaorganisaatioiden on kuvattava hankintastrategioissa toimet, joilla pienten yritysten osallistumismahdollisuuksia parannetaan. Kilpailua ja tarjonnan moninaisuutta voidaan lisätä esimerkiksi jakamalla hankintoja osiin, lisäämällä markkinavuoropuhelua, yksinkertaistamalla hankintakriteerejä, helpottamalla kilpailutuksiin osallistumista ryhmittäminä.

5. Helpotetaan palveluntuottajaksi rekisteröitymistä

SDP esittää, että kevennetään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteröintimenettelyä ja

kohtuullistetaan käsittelymaksuja. Vuoden 2024 alusta otettiin käyttöön Soteri-rekisteri, jonne yksityiset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tuottavat yritykset joutuvat rekisteröimään tietonsa ennen kuin voivat aloittaa palveluiden tuottamisen. Rekisterin käyttöönotto on aiheuttanut kriisin sote-alan yrityksille pitkien käsittelyaikojen takia. Hallituksen esittämän väliaikaisen korjauksen voimaantuloa täytyy kiirehtiä. Myös muiden pienten yritysten, kuin vain yksinyrittäjien, toiminta pitää mahdollista heti hakemuksen jättämisestä ilmoitusmenettelyllä. Jatkossa kohtuullisten käsittelyaikojen varmistamiseksi arvioidaan, ovatko kaikki palveluntuottajilta rekisteröintihakemuksessa vaaditut tiedot tarpeellisia asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta, ja mitkä ovat sellaisia olennaisia muutoksia toiminnassa, jotka vaativat rekisteröintiä ja siihen liittyviä maksuja. Määritellään laissa kohtuullinen enimmäisaika, jonka kuluessa palveluntuottajat voivat odottaa hakemuksensa tulevan käsiteltyksi.

6. Yritysten on saatava palvelut yhdeltä luukulta

SDP esittää, että yritysten palvelut on järjestettävä yhden luukun -periaatteella kaikilla työllisyysalueilla. TE-palveluiden uudistuksessa käydyssä keskustelussa elinkeinopalvelut ovat jääneet työllisyyspalveluiden katveeseen. Työllisyysalueilla tulee nykyistä saumattomammin panostaa toimiviin yritys- ja elinvoimapalveluihin sekä räätälöidä palvelut vastaamaan alueella toimivien yritysten profiilia ja tarpeita. Elinkeinopalvelut on kytkettävä myös tiiviimmin osaksi muita kunnan, kehitysyritysten ja muiden toimijoiden jo nyt tarjoamia alueellisia yrityspalveluita. Jatkossa kaikki yritysten tarpeelliset palvelut on saatava yhdeltä luukulta. SDP esittää myös työllisyysmäärärahojen korottamista, jotta yrityksillä on mahdollista hyödyntää muun muassa palkkatukea.

7. Parannetaan pienten yritysten asemaa

SDP esittää, että vahvistetaan pienten yritysten asemaa sopimussuhteissa. Yritysten välisiin suhteisiin sovelletaan pääsääntöisesti sopimusvapautta ja neutraliteettiperiaatetta. Tästä poikkeuksena pienille yrityksille on säädetty lainsäädäntöön helpotuksia ja niiden asemaa on pyritty sopijaosapuolena turvaamaan. Vaikka ns. yrittäjän suojalaki suojaa teoriassa yrittäjää epätasapainoiselta sopimussuhteelta, sitä on sovellettu vain harvoin. Lainsäädäntöä on uudistettava pienten yritysten asemaa vahvistaen. Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on myös annettava oikeus puuttua yritysten välisiin kohtuuttomiin sopimusehtoihin ja harhaanjohtaviin markkinointikäytäntöihin. Esimerkiksi maksuaikojen velvoittavuus ei kattavasti toteudu ja monet pienet yritykset joutuvat odottamaan kohtuuttoman kauan saataviaan toisilta yrityksiltä. Tämä aiheuttaa pienille yrityksille tarpeettomia toimintahäiriöitä.

8. Huolehditaan rehellisen yrittäjän pärjäämisestä

SDP esittää, että harmaan talouden torjuntaohjelmaa kiirehditään ja viranomaisille varataan tarvittavat resurssit harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan. Harmaa talous ja talousrikollisuus ovat vakavia ilmiöitä Suomessa. Niistä on haittaa yrityksille, työntekijöille ja koko yhteiskunnalle. Lakisääteisten maksujen ja verojen laiminlyönti aiheuttaa loven julkiseen talouteen. Aikaisemmista toimenpideohjelmista on saatu hyviä tuloksia muun muassa viranomaisten tietojenvaihtoa tehostamalla. Hallituksen on kiirehditävä uutta torjuntaohjelmaa ja varattava viranomaisille tarvittavat resurssit ohjelman toimeenpanoon. Harmaa talous vie aina leivän pois rehelliseltä yritykseltä.

9. Laitetaan investoinnit liikkeelle

SDP esittää, että investointien verokannustimesta tehdään pidempi ja laajempi. SDP:n mallissa verokannustimen kesto olisi vuoden sijasta vähintään kaksi vuotta. Investointien alarajaa laskettaisiin alemmas, kuten monet asiantuntijatahot ovat esittäneet, jotta myös muut kuin suuret yritykset ympäri Suomea pääsevät hyötymään ja luomaan kasvua. Aikaikkunan pidentämisellä kannustimen piiriin pääsisivät aidosti uudetkin hankkeet, eikä se näin koskisi vain olemassa olevia investointeja. Suomelta vaaditaan aktiivista vaikuttamistyötä EU:ssa asian edistämiseksi, kun valtioneuvoston politiikkaa uudistetaan. SDP kannattaa myös esityksiä muun muassa luvitusprosessien sujuvoittamiseksi.

10. Kevennetään pieni- ja keskituloisten verotusta

SDP esittää ensi vuodelle merkittävämpää työn verotuksen keventämistä kuin hallitus. Näin lisätään verotuksen oikeudenmukaista, vahvistetaan ihmisten ostovoimaa ja edistetään työllisyyttä. Suomen kasvu nojaa pitkälti kotimaisen kysynnän varaan ja tätä on syytä tukea. politiikasta hyötyisivät kaikkein eniten niin pieni- ja keskituloiset palkansaajat, eläkkeensaajat kuin monet pienyrittäjätkin. Työvoimavaltaiset palvelualojen yritysten toimintaedellytykset paranevat, kun ihmisten ostovoima kehittyy myönteisesti. SDP esittää myös, että jatkossa yrittäjävähennys kohdistetaan pieni- ja keskituloisille yrittäjille.

SDP:n esityksiä kasvun ja vihreiden investointien vauhdittamiseksi

- Palataan TKI-politiikassa parlamentaariselle linjalle ja kohdistetaan rahoitusta myös korkeakoulujen perustutkimukseen.
- Suomen hallituksen on kansallisen digitoimiston valmisteluun perustuen rakennettava osaamisverkosto ja valtakunnallinen datankäsittelyn yritysverkosto Kajaanin ja LUMI-superkoneen ympärille.
- Lopetetaan jarruttaminen ilmastopolitiikassa. Tutkimusten mukaan Suomen tulevaisuuden kasvu nojaa vihreihin investointeihin. Tähän tarvitaan ilmastojohtajuutta kaikilla sektoreilla.
- Leikataan epäonnistuneita yritystukia, kuten energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki, joka on osin säilyttävä tukimuoto.
- Uudistetaan energiatuki, joka on yksi parhaiten toimivista ja vihreää siirtymää edistävästä tuista. Energiatuki tulee jatkossa ulottaa teknologianeutraalisti esimerkiksi pienydinvoiman kehittämiseen ja energiatuen mallin pohjalle tulee valmistella laajempi teknologiatuki, jolla voidaan tukea esimerkiksi tekoäly- tai kvanttilaskentainvestointeja.
- Pidetään biopolttoaineiden jakeluvaihtoehtoja uskottavalla tasolla liikenteen päästötavoitteiden ja investointiympäristön vakauden vuoksi. Ei hyväksytä seuraamusmaksujen alentamista, sillä se kannustaa lain rikkomiseen. Varmistetaan että liikenteen päästötavoitteet vuonna 2030 toteutuvat.
- Suhtaudutaan vakavasti ilmastovelkaan, josta useat asiantuntijat ovat varoittaneet. Aloitetaan parlamentaarinen ilmastopolitiikan pyöreän pöydän valmistelu siitä, miten nielujen romahtaminen ja Suomen hiilineutraalustavoitteen saavuttaminen 2035 on yhteensovitettavissa.

Kyllä paremmalle työelämälle

Suomi on Euroopan heikoimman työllisyyskehityksen maa

Orpon hallituksen työllisyystoimet eivät ole toimineet. Työttömyys on lupausten vastaisesti kasvanut vuoden aikana selvästi. Kasvua on kaikissa ikäryhmissä, melkein kaikilla alueilla ja toimialoilla. Suomessa työllisyysaste oli syyskuussa 2024 76,4 %, kun vuotta aikaisemmin vastaava luku oli 77,8 %.

Maamme työllisyyskehitys on ollut Euroopan huonointa. Työttömien työnhakijoiden määrä oli syyskuun lopussa 279 700 henkeä, mikä on lähes 30 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Avoimia työpaikkoja oli enää 56 200, mikä on 53 000 vähemmän verrattuna vuoden takaiseen. Suomessa on lähes 100 000 pitkäaikaistyötöntä. Luku on kasvanut vuoden takaisesta lähes 9 000 ihmisellä. Syyskuussa 2024 jokaista avointa työpaikkaa kohden oli viisi työtöntä työnhakijaa. Hallituksen lupaus 60 000–65 000 laskennallisesta työpaikasta ei ole toteutunut vuoden 2024 aikana.

Hallitus avaa portit työehtojen heikentämiselle

Paikallisen sopimisen laajentaminen järjestäytymättömiin työnantajiin ilman velvollisuuksia, tulee heikentämään työehtojen minimiturvaa. Järjestäytymättömät

työnantajat ovat aiemmin saaneet käyttöönsä työehtosopimusten paikallisen sopimisen mahdollisuudet järjestäytymällä oman alansa työnantajaliittoon, joten tasa-arvo työnantajien välillä on toteutunut. Hallituksen esittämällä mallilla avataan epäterve kilpailu työehtojen heikentämiselle, joka johtaa palkka- ja työehtojen huonontumiseen. Laajentaminen tulee myös heikentämään työnantajien järjestäytymisastetta, joka vaikuttaa suoraan työehtosopimusten yleissitovuuteen, sitä murentaen.

SDP:n mielestä paikallinen sopiminen on kannatettava asia, kunhan se tehdään työehtosopimusten sallimien määräysten mukaisesti. Paikallisen sopimisen lisäämisen tulisi tapahtua sopimusjärjestelmän puitteissa, ilman yksipuolista pakottavaa lainsäädäntöä. Hallituksen esittämä heikennys Suomen sopimusjärjestelmään voidaan katsoa EU:n vähimmäispalkkadirektiivin vastaiseksi. Direktiivi edellyttää sopimustoiminnan ja neuvottelujärjestelmän vahvistamista. Tässäkin asiassa hallitus ajaa Suomea täysin väärään suuntaan.

Ei sairauslomalta, kyllä paremmalle työelämälle

Vuoden 2025 aikana hallitus haluaa heikentää irtisanomissuojaa poistamalla irtisanomissuyn perusteista painavan syyn. Jatkossa määräaikaisten työehtosopimusten tekemiseen vuoden ajaksi ei tarvittaisi perusteltua syytä.

Sairauslakko veisi toteutuessaan palkan ensimmäiseltä sairauspoissaolopäivältä. Lisäksi yt-lakia aiotaan heikentää rajusti, sillä ilmoitus- ja neuvotteluaikoja muutosneuvotteluiden ajalta ollaan puolittamassa ja yt-lain soveltamisrajaa nostamassa 50 henkilöön. Tämä tarkoittaisi melkein 180 000 työntekijän tiputtamista pois yt-lain piiristä.

SDP vastustaa kaikki näitä esityksiä. Suomalainen työelämä tarvitsee yhdessä rakentamista, luottamusta ja sopimista. Oikeistohallituksen yksipuolisesti päättämät lainsäädännön heikennykset eivät lisää mitään näistä, päin vastoin. SDP:n mielestä työelämän muutokset täytyy jatkossakin neuvotella työnantaja- ja työntekijäliittojen välillä, valtion tukien tätä prosessia omilla toimillaan.

Hallituksen esittämän niin kutsutun vientivetoisen palkkamallin sijasta sovittelujärjestelmää pitäisi kehittää aidon pohjoismaisen mallin mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että valtakunnansovittelijan toimiston roolia laajennettaisiin niin, että se voisi olla nykyistä aktiivisemmin mukana tukemassa sopuun pääsyä työehtosopimusneuvotteluiden eri vaiheissa.

Valtakunnansovittelijan toimisto voisi jo alkuvaiheessa auttaa työmarkkinaosapuolia muodostamaan yhteisen tilannekuvan tuottamalla puolueetonta tietoa esimerkiksi talous-, palkka- ja tasa-arvokehityksestä. Valtakunnansovittelijan toimiston tuen lisääminen koko työehtosopimusneuvottelujen ajaksi antaisi osapuolille mahdollisuuden hakea sopua mahdollisimman pitkälle keskenään. SDP esittääkin valtakunnansovittelijan toimiston resurssien vahvistamista 0,5 miljoonaa euroa.

Aikuiskoulutustuki 2.0 – Suomi tarvitsee osaavaa työvoimaa

Vuoden 2025 alusta toteutuu TE-palveluiden siirto kuntien vastuulle. TE-uudistuksen sisältö valmisteltiin keskeisiltä osin kuntakokeiluissa. Lupauksista huolimatta kunnille ei siirry niitä kaikkia työttömyyden hoidon

työkaluja, joita TE-toimistoilla oli. Hallitus leikkaa työllisyysmäärärahoja 37 miljoonalla eurolla ja samalla poistaa kuntien mahdollisuuden käyttää palkkatuetta työtä. Näillä toimilla hallitus vie tilannetta väärään suuntaan ja siksi SDP vastustaa niitä.

Suomi ei pärjää globaalissa kilpailussa nyt eikä tulevaisuudessa ilman osaavaa työvoimaa. Siksi on huolehdittava siitä, ettei koulutusmahdollisuuksia heikennetä ja ihmisten on mahdollista päivittää osaamistaan myös työelämässä ollessaan. Hallituksen päätökset ammatillisen koulutuksen heikentämisestä ja aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta eivät edistä työntekijöiden mahdollisuuksia menestyä muuttuvassa työelämässä. Lisäksi hallitus poistaa työnantajilta koulutusvähennyksen vuonna 2025.

Lakkauttamansa aikuiskoulutustuen tilanne hallitus on tarjonnut hyvin heppoista korvaajaa. SDP pitää lakkautuspäätöstä erittäin huonona. Aikuiskoulutustuen turvin työntekijät ovat pystyneet syventämään osaamistaan ja koulutustaan nykyiseen ammattiin tai opiskelemaan täysin uuden ammatin. Vuonna 2022 tuen saajia oli yli 30 000.

SDP esittää, että tilalle valmistellaan aikuiskoulutustuki 2.0. Siinä kaikilla on oikeus vähintään kuuden kuukauden kokoaikaiseen opiskeluun, joka tehdään ensisijaisesti työn ohessa, osa-aikaisena ja pidemmällä jaksolla. Opiskelu voidaan muuttaa myös kokoaikaiseksi, jos opiskelu tai työharjoittelu niin vaatii. Täysien tukikuukausien kesto on kuusi kuukautta. Matalalla koulutustasolla, eli toisella asteella tai alemmalla, sekä työvoimapula-aloilla, olisi oikeus 15 tukikuukauteen. Työllisyysrahasto vahvistaisi kyseessä olevat alat työvoimaviranomaisen lausunnosta. Tuki rahoitettaisiin työttömyysvakuutusmaksusta ja hallinnoijana toimisi Työllisyysrahasto.

Puututaan vastentahtoiseen osa-aika-työhön ja levennetään polkuja työelämään

Suomessa on 65 000 työhaluista ja osin työkykyistä tekijää. Osatyökykyisten mahdollisuuksia työntekoon pitää parantaa, jotta heidän osaamisensa ja panos tulee hyödynnetyksi avoimilla työmarkkinoilla. Meidän ei pidä hukata osatyökykyisillä olevaa potentiaalia, vaan osoittaa, että jokaisen työhalua arvostetaan Julkisiin hankintoihin liittyvää osatyökykyisten ja vammaisten ihmisten työllistämistä pitää vauhdittaa ja hyödyntää työtulotukea kohdennettuna myös osatyökykyisille.

Osa-aikatyön merkitys työmarkkinoilla on Suomessa suuri. Osa-aikatyötä teki vuonna 2023 19 % palkansaajista. Vastentahtoista osa-aikatyötä tekeviä ihmisiä on Suomessa noin 100 000. Alkusyksystä 2024 heidän määränsä kasvoi 8000 henkilöllä. Vastentahtoisesta osa-aikatyön vähentämiseksi pitää parantaa osa-aikatyötä

tekevien mahdollisuutta päästä kokoaikatyöhön ja määrittellä pääsäännöksi työsuhteen kokoaikaisuus. Myös työntekijöiden oikeutta saada lisätyötä on lisättävä.

Parannetaan ikääntyneiden asemaa työelämässä

Suomessa yli 55-vuotiaiden työllisyys on kehittynyt poikkeavan suotuisasti viime vuosien aikana. Suomen ja Ruotsin välillä on 65–74-vuotiaiden työllisyysasteessa kuitenkin noin 6 prosenttiyksikön ero Ruotsin hyväksi. Suurin ero on 65–69-vuotiaissa, ja sitä vanhemmissa ikäluokissa erot tasaantuvat.

Ikääntyneiden työllistymisessä kysymys on oikeudesta halutessaan jatkaa työelämässä. Jopa puolet eläkkeelle jäävistä palkansaajista haluaisi jatkaa työelämässä. Tämä viittaa myös laajaan ikäsyrrintään työmarkkinoilla. Suomessa pitää ottaa tavoitteeksi vähintään Ruotsin ikääntyneiden työllisyysaste, johon pääsemiseksi vaikuttavimmat ratkaisut pitää hakea yhdessä työntekijöiden ja työnantajien kanssa.

Työttömyyden kasvaessa ja pitkäaikaistyöttömyyden lähestyessä jo 100 000 henkilöä on tärkeää, että työttömien oikeus säännönmukaisesti terveystarkastuksiin toteutuu. Ne ovat tärkeitä työkyvyn ylläpidon kannalta työttömyyden pitkittyessä. Toisaalta niissä voidaan havaita henkilöt, jotka eivät ole enää työkykyisiä ja sairauspäivärahapäivät on käytetty loppuun.

Työsuojeluun ja harmaan talouden torjuntaan on panostettava

Työsuojeluviranomaisten panos, yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, on merkittävä asia harmaan talouden työperäisten ilmiöiden torjunnassa. Työsuojeluviranomaiset joutuvat Orpon hallituksen päätösten vuoksi toimimaan pienemmillä resursseilla ja pienentyneen henkilömäärän takia, vaikka valvontatehtävien määrä kasvaa. On tärkeää kiinnittää erityistä huomiota työsuojelu-

Torjutaan raskaus- ja perhevapaasyrrintää

Raskaus- ja perhevapaasyrrintä ovat merkittäviä ongelmia työelämässä. Yli puolet työelämää koskevista tasa-arvovaltuutetun neuvontapalveluun tulevista puheluista ja kolmasosa kirjallisista yhteydenotoista liittyy raskaussyrrintään tai sen epäilyyn.

Tasa-arvovaltuutettu ja eri järjestöt ovat ehdottaneet keinoja raskaus- ja perhevapaasyrrinnän torjumiseen. Yksi tällainen ehdotus on perhevapaalta palaavan tehostettu irtisanomissuoja, joka laajentaisi työntekijän irtisanomissuojan jatkamaan kuusi kuukautta perhevapaalta palaamisen jälkeen. Lisäksi on ehdotettu määräaikaisessa työsuhteessa olevien, raskaana olevien ja perhevapaata käyttävien henkilöiden aseman vahvistamisesta.

jeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksiin ja työkaluihin alipalkkauksen havaitsemiseksi.

Orpon hallituksen panostukset harmaan talouden torjuntaan osoittavat, että se ei ole kiinnostunut tästä ongelmasta, vaan on toimillaan jopa helpottanut ja luonut tilausta työvoiman hyväksikäyttöön. Hallitus on aktiivisesti muuttanut työelämän pelisääntöjä ja karsinut työntekijöiden oikeuksia puolustaa taloudellisia ja sosiaalisia etujaan. Hallituksen esitys paikallisesta sopimisesta tekee myös Suomeen lähetetyistä työntekijöistä ryhmän, joiden työsuhteiden ehtojen valvonta tulee entistä vaikeammaksi.

Luomalla työmarkkinoille kaaoksen, hallitus on avannut ovet epäterveelle ja vääristyneelle kilpailulle. Epärehellisesti toimivat yritykset hyötyvät tästä eniten. Harmaata taloutta voitaisiin aidosti torjua SDP:n lakialoitteilla järjestöjen kanneoikeudesta, tulkintaetuoikeudesta työehtosopimusriidoissa ja alipalkkauksen kriminalisoinnista. Harmaan talouden torjunnassa viranomaisten tiedonsaanti ja yhteistyö ovat ensiarvoisen tärkeitä ja niitä on edelleen parannettava.

Ylivelkaantuneille tukea ulosottoaikaa lyhentämällä

SDP haluaa parantaa ylivelkaantuneiden kannusteita työntekoon. Suomessa on eurooppalaisittain tiukka sääntely ylivelkaantuneiden kohtelussa ja ulosotossa, mikä heikentää työnteon kannustimia. Esimeriksi Saksassa on jo vuosia sitten siirrytty malliin, jossa ulosottoaika on rajattu kuuteen vuoteen.

SDP esittää

- Lyhennetään nykyisiä ulosottoaikoja siten, että ulosottoaika on normaalisti 5 vuotta ja 10 vuotta, jos korvaussaatava perustuu rikokseen.
- Lyhennetään myös velkojen vanhentumisaikoja tapauksissa, joissa vanhenemista ei erikseen katkaista tehokkaalla perinnällä, esimerkiksi muistuttamalla velasta tai nostamalla kanne. Ulosoton on oltava aktiivista, jotta ongelmat eivät vaikeudu edelleen.

Työmarkkinoiden dynamiikan lisääminen

SDP haluaa edelleen parantaa suomalaisten työmarkkinoiden dynamiikkaa. Dynaamiset työmarkkinat, jossa työvoima liikkuu vähemmän tuottavista työpaikoista enemmän tuottaviin, tukee positiivista rakennemuutosta ja tuottavuuskasvua taloudessa. Suomen työmarkkinat ovat kansainvälisessä vertailussa dynaamiset, mutta tätä kehitystä voi ja pitää tukea, erityisesti huomioiden tuottavuuden kasvattamiseen liittyvät lisääntyvät vaatimukset.

SDP esittää

- Helpotetaan työntekijöiden liikkumista työstä työhön sallimalla työsuhteen päättäminen työntekijän aloitteesta myös määräaikaisissa työsuhteissa.
- Työstä työhön siirtymisiin pitää varautua jo ennakolta. Toteutetaan urakatsaukset työuran keskivaiheilla. Niissä analysoidaan osaamista ja tehdään suunnitelma muutosten varalta osaamisen ja työkyvyn näkökulmasta. Urakatsaukset sidotaan työpaikan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan.

- Irtisanotuiksi joutuvien työllistymismahdollisuuksien lisäämiseksi tulee valmistella uudistus, joka voimassa olevaa muutosturvaa selkeämmin mahdollistaa irtisanotun koulutautumisen ja työnhaun palkallisesti jo pian irtisanomisajan puitteissa.
- Muutetaan lainsäädäntöä siten, että kilpailukieltosopimuksia käytettäessä kilpailukiellon ajalta on työnantajan maksettava täysi palkka tai vaihtoehtoisesti selvitetään ns. Kalifornian mallia, jossa kilpailukieltosopimuksilla ei ole ristiriitatilanteissa lainsuojaa.
- Työvoiman liikkuvuutta ja etätömahdollisuuksia pitää kehittää parantamalla tietoliikenneyhteyksiä esimerkiksi junaratojen ja pääväylien varrella.

Tehokkaammat työvoimapalvelut tekoäyllä

SDP tavoitteena on hyödyntää tekoälyn tuomia mahdollisuuksia laajemmin myös työvoimapalveluissa. Työvoimapalvelut siirretään 2025 alusta kunnista TE-alueille. Uusi työmarkkinatori mahdollistaa tekoälyn entistä paremman hyödyntämisen työnvälityspalveluissa, nyt siitä on otettava kaikki irti.

SDP esittää

- Kehitetään työvoimapalveluja tekoälyä hyödyntäen siten, että avoimet työpaikat ja ihmisten osaamis- ja koulutusprofiili kohtaavat nykyistä tehokkaammin.

- Tavoitellaan 2 päivän nopeutusta keskimääräiseen työpaikan täyttämiseen.
- Parannetaan osa-aikatyössä olevien mahdollisuuksia saada työvoimapalveluja sekä vähennetään osa-aikatyön vastaanottamiseen sisältyvää byrokratiaa työttömälle mm. laajentamalla työnantajan ilmoittamia tietoja tulorekisteriin.

Sujuvammin takaisin työelämään

SDP haluaa, että ihmiset voivat palata työkykynsä mukaan nopeammin takaisin työelämään sairauslomalta. Sairauslomalta palaaminen työelämään onnistuu sitä paremmin, mitä lyhyemmäksi sairauslomat jäävät ja mitä paremmin työpaikat voivat tukea töihin palaamista ja työn muokkaamista.

SDP esittää

- Tehostetaan kuntoutukseen ohjaamista sairauspäivärahan tarkistuspeisteissä. Vahvistetaan Kelan velvollisuutta selvittää asiakkaan kuntoutustarve sairauspäivärahan tarkistuspeisteissä ja ohjata asiakas hakemaan kuntoutusta.
- Lievennetään ammatillisen kuntoutuksen lakisääteisiä kriteerejä (esim. todennäköisen työkyvyttömyyden sijasta mahdollinen työkyvyttömyys lähivuosina).
- Tehdään samalla kuntoutustarpeen arviointiin ja tarjottuun kuntoutukseen osallistumisesta (sairauspäivärahan tai kuntoutustuen aikana) velvoittavaa.

- Lisätään sairausvakuutuslakiin osatyökyvyttömyyden käsite (työkyky alentunut vähintään 40 %), joka oikeuttaa osasairauspäivärahaan.
- Lievennetään osasairauspäivärahalla työskentelyn tiukkaa tuntirajaa ja poistetaan vaatimus edeltävästä kokoaikatyöstä.
- Kokoaikaisessa työsuhteessa olevalle säädetään oikeus lyhentää työaika osasairauspäivärahan ajaksi, ja työnantajille velvollisuus järjestää tällöin osa-aikatyötä työntekijälle subjektiivisena oikeutena. Uudistus valmistelaan tavoitteellisesti yhdessä työnantajien ja työntekijöiden kanssa.
- Sairausloman aikainen yhteydenpito ja yhteistyö työterveyshuollon kanssa säädetään työnantajaa vahvemmin velvoittavaksi sairausloman aikaisissa tarkastuspisteissä. Tarkastuspisteiden yhteydessä on tarkasteltava mahdollista työhön paluuta sekä tarvittavaa työn ja työajan muokkaamista. Työntekijän tarvitsemat palvelut ja tukimuodot on käytävä läpi. Työtä on tarvittaessa muokattava työkykyä vastaavaksi, kunnes työkyky on palautunut.
- Edistetään työttömille kohdennettujen terveystarkastusten yleistymistä työkyvyn parantamiseksi.

SDP on sitoutunut 2035 ilmasto-tavoitteisiin ja ilmastopolitiikan pitkäjänteisyyteen

Työperäinen maahanmuutto on Suomen kohtalonkysymys

Työperäisessä maahanmuutossa onnistuminen on yksi kohtalonkysymyksistä ikääntyvässä Suomessa. Orpon hallituksen toiminta työperäisen maahanmuuton osalta on kuitenkin karua katsottavaa. Onneton maastapotkulaki tiivistää hallituksen politiikan ytimen, kun Suomen jo vallinneet kansainväliset osaajat ollaan valmiita potkimaan pois lyhyiden työttömyysjaksojen tähden.

Hallituksen linja on oikeutetusti herättänyt laajasti kritiikkiä ja huolta yhteiskunnassa. Esimerkiksi Tekniikan Akateemisten ja Insinööriliiton elokuussa 2024 julkaisemassa kyselyssä lähes 90 prosenttia vastanneista kansainvälisistä osaajista oli sitä mieltä, että Suomen maahanmuuttopoliittinen keskustelu huolestuttaa heitä.

Kansainvälisiä osaajia tarvitsevat monet muutkin maat. Hallituksen onkin nyt herättävä ja aloitettava edistämään työperäistä maahanmuuttoa, sillä myös jatkuvat kohut ja kolhut heikentävät Suomen mainetta kansainvälisten osaajien silmissä. Tällöin työperäisen maahanmuuton eteen tehtävistä toimista ei ole apua.

Työperäisen maahanmuuton onnistuminen vaatii tuekseen riittäviä keinoja työperäisen hyväksikäytön ehkäisyyn. Työperäisen maahanmuuton tulee olla hallittua ja lupaprosessien sujuvia. Samalla saatavuusharkinnasta on pidettävä kiinni. Suomessa työehtojen on oltava kaikille samat ja epärehellisesti toimivien yrittäjien ei pidä voida hakea kilpailuetua työehtojen polkemisella. Työperäisen hyväksikäytön kitkemiseksi tarvitaan myös uusia toimia,

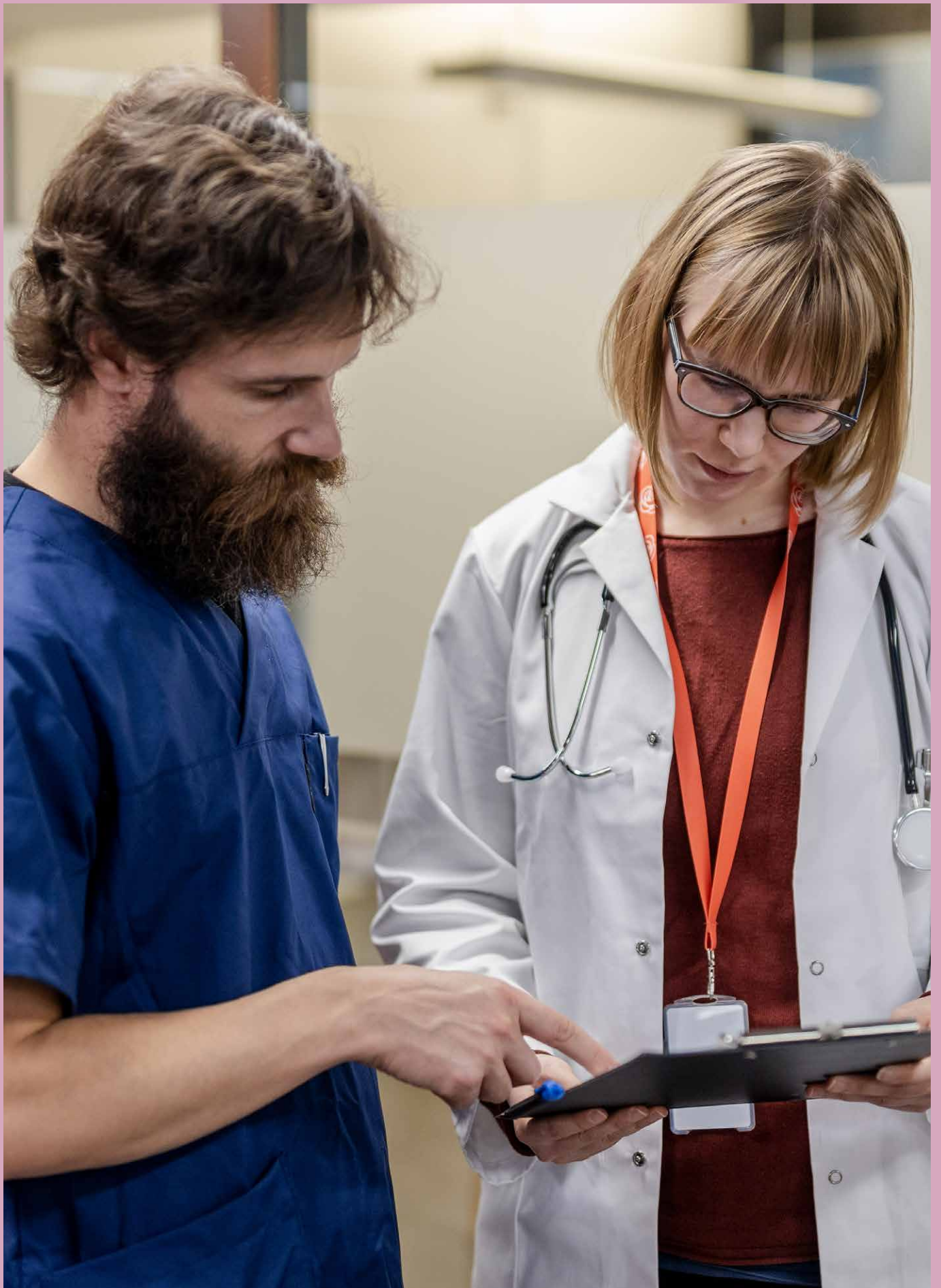
kuten alipalkkauksen kriminalisointia ja järjestökanneoikeutta.

SDP esittää työperäisen maahanmuuton edistämiseen ensi vuodelle 10 miljoonaa euroa. Tavoitteena on vahvistaa kansainvälisten osaajien puolisoiden ja kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä, kehittää maahanmuuttajien integroitumista työelämään tukevaa työelämäpassia ja tukea Suomen markkinointia kansainvälisille osaajille.

SDP esittää

- **Palautamme työllistämismäärärahat, 37 miljoonaa euroa, kuntien valtionosuusmomentille.**
- **Säilytämme kuntien ja kuntayhtymien mahdollisuuden työllistämiseen palkkatuella.**
- **Tartumme osaajapulaan ja teemme aikuis-koulutustuki 2.0 -mallin.**
- **Parannamme viranomaisyhteistyötä työsuojelussa ja harmaan talouden torjunnassa.**
- **Ulotamme henkilöstöedustuksen kaikkiin yli 25 henkeä työllistäviin yrityksiin.**
- **Säädämme työntekijöiden tulkintaetuoikeuden, joka koskisi paikallisilla sopimuksilla sovittuja työehtoja, työntekijän työvelvoitteen laajuutta sekä tietyin rajauksin työntekijälle kuuluvaa palkkaa tai muuta vastiketta.**
- **Takaamme ammattiliitoille sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetuille oikeuden järjestökanteen tekemiseen**

- Kriminalisoimme alipalkkauksen
- Lisäämme 2 miljoonaa euroa harmaan talouden torjuntaan.
- Lisäämme aluehallintoviraston työsuojelun toimialaan miljoona euroa.
- Lisäämme 0,5 miljoonaa euroa valtakunnansovittelijan toimiston resurssien vahvistamiseksi.
- Teemme perhevapaalta palaavalle tehostetun irtisanomissuojan. Lisäksi määräaikaisessa työsuhteessa olevan sekä raskaana olevan tai perhevapaata käyttävän irtisanomissuojaa vahvistetaan.
- Mahdollistamme ikääntyvien työntekijöiden työelämässä jatkamisen ja jatketaan työeläkkeen kertymää aina 75 ikävuoteen asti. Samalla nostetaan niin sanottua ”eroamisikä”, joka nykyisellään pakottaa päättämään työnteon tai ainakin aiheuttaa siihen katkoksen. Perittävä eläkevakuutusmaksu eläkeiän yläikärajan jälkeen olisi lähtökohtaisesti alennettu Ruotsin esimerkin mukaisesti.
- Säädämme työnantajille veloitteen sovittaa ikääntyvien työntekijöiden työtä sellaiseksi, että työssä pidempään jatkaminen on mahdollista. Toteutetaan ikääntyneiden verokannustin, jonka tavoitteena on kannustaa ikääntyneitä jatkamaan pidempään töissä sekä tekemään osa-aikaisesti työtä eläkkeen ohessa.
- Lisätään työperäisen maahanmuuton edistämiseen 10 miljoonaa euroa.

HYVINVOINTI JA OSAAMINEN

1. Varmistamme, että suomalaiset pääsevät jonoista hoitoon. Puolustamme hoitotakuuta kaikilla hyvinvointialueilla.
2. Vahvistamme ammatillisen koulutuksen asemaa. Ammatillista koulutusta ei saa romuttaa.
3. Perumme historiallisen suuret kulttuuri-leikkaukset ja helpotamme alalla yrittäjinä toimivien asemaa 10 eri keinolla.

VÄÄRÄ SUUNTA ↘

Hallitus purkaa pala palalta suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Se siirtää terveydenhuollon rahoitusta terveysjärjesteille ja romuttaa kansalaisten luottamuksen julkisiin palveluihin. Hoitoon on entistä vaikeampaa päästä. Sairauspäivärahojen ja toimeentulotuen tarve kasvavat. Hallituksen leikkausten vaikutukset kasautuvat samoille ihmisille.

OIKEA SUUNTA ↗

SDP:n tehtävänä on palauttaa ihmisten luottamus siihen, että jonoista pääsee hoitoon ja saatavilla on koulutusta, jonka päälle voi rakentaa hyvän työuran ja elämän. Rakennamme luottamusta siihen, että työmarkkinat toimivat tasapainoisesti.

Turvataan hoitopääsy

Hallitus jatkaa kovaa leikkauspolitiikkaansa hyvinvointialueilla ihmisille tärkeissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Säästöjä tehdään ihmisten oikea-aikaisesta hoitoon pääsystä (99 miljoonaa euroa), turvallisesta ja kattavasta sairaalapäivystyksestä (6,2 miljoonaa euroa), inhimillisestä vanhusten hoidosta (45 miljoonaa euroa) ja lastensuojelun laadusta (2 miljoonaa euroa). Näiden leikkausten lisäksi hallitus nostaa rajusti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja käytännössä pakottaa hyvinvointialueet maksujen korotuksiin leikkaamalla alueiden rahoitusta vastaavasti (150 miljoonaa euroa). Rahoituksen niukkuus hankaloittaa jo perustuslain ja ihmisoikeussopimusten edellyttämien riittävien, yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen järjestämistä.

Pidämme tärkeänä julkisten sote-palveluiden saatavuuden ja laadun turvaamisesta. Esitämme, että soteleikkausten sijaan pidetään kiinni soten tärkeiden sisältölakien tavoitteista. Satsaamalla perustason palveluihin ja ennaltaehkäisyyn, voimme hillitä palvelutarpeen kasvua ja kustannuspainetta päivystyksissä ja erikoissairaanhoidossa. Turvaamalla sosiaalipalveluiden saatavuuden ja laadun, vähennämme myös terveystarpeiden kysyntää ja kustannusten kasvua. Hyvinvointialueille tulisi antaa pikaisesti lisää aikalijäämien kattamiseen, jottei alueilla nyt tehtävissä sopeutuksissa tarvitse luopua tarkoituksenmukaisista palveluista. Lisää aikal mahdollistaisi painopisteen siirron palveluiden sisällölliseen kehittämiseen, vaikuttavuuden parantamiseen, integraation ja satsaukset ennaltaehkäisyyn.

Jonossa vaivat eivät parane, vaan uhkaavat pitkittyä. Siksi SDP puolustaa hoitotakuuta.

Perusterveydenhuollossa nopea hoitopääsy on turvattava

Hallitus romuttaa perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämällä sen 3 kuukauteen. Jonossa vaivat eivät parane, vaan uhkaavat pitkittyä ja johtaa raskaamman hoidon tarpeeseen tai päivystyskäynteihin. Vuonna 2022 säädetyn ja 1.9.2023 voimaan tulleen perusterveydenhuollon 14(7)vuorokauden hoitotakuun, joka koskee myös mielenterveyttä, tarkoituksena on parantaa palvelujen saatavuutta ja ehkäistä ongelmien kasautumista, vaikeutumista ja pitkittymistä.

Hoitotakuuta tiukentamalla on tavoiteltu ihmiselle oikea-aikaista hoitopääsyä ja vaikuttavampaa hoitoa soten perustason palveluiden vahvistuessa. Perustason toimissa myös erityistason palveluihin ja päivystyskäynteihin vähenevät ja kustannukset pienenevät. On tärkeä huomata, että hoitotakuu käsittää myös mielenterveyden ongelmat. Hoidon saatavuuden parantuminen korostuu niiden asiakasryhmien kohdalla, joiden pääasiallinen tai ainoa hoitopaikka on julkinen perusterveydenhuolto.

Toimiva hoitotakuu onkin tehokas keino kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja sekä parantaa yhdenvertaisuutta.

Tiukempi hoitotakuu on nopeuttanut hoitoonpääsyä. Maaliskuussa 2024 perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitoonpääsykäynneistä 91 prosenttia toteutui 14 vuorokauden kuluessa. Hyvinvointialueet ovat toteuttaneet hoitotakuuta mm. perustamalla virkoja, tehostamalla rekrytointia, lisäämällä henkilöstön pito- ja vetovoimaa, kehittämällä työnjakoa, toimintamalleja ja sähköisiä palveluita, satsaamalla palveluiden jatkuvuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen ja laajentamalla palveluaikoja. On huomattava myös hallituskaudellamme toteutettu laaja tulevaisuuden sote-keskushanke, jossa painotettiin erityisesti palveluiden saatavuutta edistäviä toimia perusterveydenhuollossa, sosiaalihuollossa, mielenterveyspalveluissa ja monialaisessa kuntoutuksessa. Hoitoonpääsyn parantaminen ja psykososiaalisten menetelmien käyttöönotto kaikille ikäryhmille tuli sisällyttää kaikkiin hankkeisiin. Kehitettäviä asioita ovat olleet mm. uudet palveluratkaisut, laadunhallintajärjestelmät, vaikuttavuusmittarit, tutkimustoiminta, asiakasosallisuus, asiakastytyväisyyden mittaaminen sekä tiedolla johtaminen.

Pidämme tärkeänä, että hyvinvointialueilla pidetään kiinni 14 vuorokauden hoitotakuusta ja jatketaan toiminnan kehittämistä niin, että jatkossa 7 päivän hoitotakuu on mahdollinen. Esitämme rahoituksen lisäämistä hyvinvointialueille hoitotakuun toteuttamiseksi ja mielenterveyspalveluihin pääsemiseksi.

SDP esittää

- Satsaamme 120 miljoonaa euroa hoitoonpääsyn vahvistamiseen ja hoidon jatkuvuuteen, myös mielenterveysasioissa.
- Palveluita on kehitettävä: Tulevaisuuden sote-keskushankkeen hyviä käytäntöjä on jatkettava ja jaettava. Omalääkäri-omahoitaja-omatiimi-malleilla on turvattava hoidon jatkuvuus ja vaikuttavat sote-palvelut.

Vanhuspalveluiden henkilöstömitoituksen on oltava riittävä turvaamaan ihmisarvoinen hoito

Hallitus esittää ympärivuorokautisen palveluasumisen vähimmäishenkilöstömitoitukseksi jatkossa 0,6 hoitajaa hoidettavaa kohti ja leikkaa hyvinvointialueilta 45 miljoonaa euroa. Vanhuspalvelulain mukaan toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävä-rakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta, sekä turvaa heille laadukkaat palvelut. Heikentyvä henkilöstömitoitus ei riitä takaamaan inhimillistä hoitoa, kun ympärivuorokautiseen hoitoon päästään yhä iäkkäämpinä ja yhä heikommassa kunnossa. Palvelun pitää vastata perustarpeisiin ja siihen pitää sisältyä myös mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen ja osallisuuteen. Työntekijöiden näkökulmasta alhainen mitoitus ja kohtuuton kiire johtavat työn kuormittavuuteen, mikä taas voi heikentää laatua ja asiakkaiden hyvää kohtelua. Riittävä henkilöstömitoitus on siten keskeinen tekijä paitsi henkilöstön pitovoiman turvaamisen, myös palvelun asianmukaisen laadun kannalta.

Pidämme välttämättömänä, että vanhuspalveluissa pidetään kiinni turvallisesta ja ihmisarvoisesta hoidosta. Ympärivuorokautisen palveluasumisen osalta se tarkoittaa, ettei henkilöstömitoitusta heikennetä, vaan jatkossa se olisi 0,7 ja että rahoitus varataan hyvinvointialueille tämän mukaisesti.

SDP esittää

- Satsaamme 89 miljoonaa euroa vanhuspalveluiden riittävän henkilöstömitoituksen turvaamiseen.
- Palveluita on kehitettävä: Asumismuodosta riippumatta arvokas vanhuus jokaiselle

Kattava sairaala- ja päivystysverkko turvaa oikea-aikaisen hoidon

Hallitus leikkaa sairaala- ja päivystysverkosta osittain vuonna 2025 ja vuodesta 2026 alkaen vähintään 26,5 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa useilla paikkakunnilla palveluiden merkittävää heikennystä. Työnjakoa voidaan ja pitääkin kehittää sairaaloiden kesken, mutta pidämme tärkeänä, että hyvinvointialueilla säilyy mahdollisuus päättää palveluverkosta ja sairaaloiden sijainnista. Alueellisesti kattava päivystystoiminta parantaa ihmisten palveluihin pääsyä, vähentää ruuhkia ja helpottaa ammattilaisten rekrytointia. Kattava ja palveleva sairaalaverkko on turvallisuustekijä, alueellisen tasa-arvon takaaja ja elinvoiman turvaaja. Sairaalat vaikuttavat myös sote-alan ammattilaisia kouluttavien oppilaitosten toimintaedellytyksiin. Haluamme turvata sairaaloiden toimintaa alueilla ja vahvistaa oikea-aikaista hoitoon pääsyä. Toimiva perusterveydenhuolto ja vanhustenhoivan vahvistaminen vähentävät myös tarvetta raskaampiin palveluihin ja päivystykseen hakeutumiselle.

SDP esittää

- Satsaamme 6,2 miljoonaa euroa alueellisesti kattavaan sairaalaverkkoon.
- Palveluita on kehitettävä: esim. vanhuspalveluihin erikoistuneet liikkuvat sairaalat ovat yksi tapa täydentää päivystyspalveluita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut on pidettävä kohtuullisina

Julkisia terveystalouksia tarvitsevat ja käyttävät eniten pienituloiset ja paljon sairastavat ihmiset, joten hallituksen esittämä 150 miljoonan euron asiakasmaksukorotus kohdistuu merkittävästi heille. Korotukset saattavat erityisesti pienituloisten asiakkaiden kohdalla merkitä lisääntyviä maksuvaikeuksia. Tämä voisi yksittäisissä tapauksissa johtaa myös toimeentulotuen tarpeeseen

tai maksujen ulosottoon. Pahimmillaan korkeat maksut estävät hoitoon hakeutumisen kokonaan, jolloin saatetaan myöhemmin tarvita vaativampia ja kalliimpia hoitoja. Suomessa kotitalouksien maksettavana on jo tällä hetkellä keskimäärin muita OECD-maita enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Korotukset uhkaavat lisätä terveys- ja hyvinvointieroja entisestään ja heikentää tarvittavaa hoitoon pääsyä. Hallituksen esittämistä sote-asiakasmaksujen korotuksista on luovuttava.

SDP esittää

- Satsaamme 150 miljoonaa euroa oikeudenmukaisempaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujärjestelmään.
- Maksujärjestelmää on kehitettävä: Maksukattoja on jaksotettava, yhdistettävä ja madallettava. Tavoitteena tulee olla maksuton terveyskeskuvastaanotto.

Sosiaalityöntekijän sijaisen kelpoisuusehtoja ei pidä vesittää

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus on käynnissä, mutta siitä huolimatta hallitus on kiirehtinyt esityksen sosiaalityöntekijän sijaisen kelpoisuusvaatimuksen heikentämisestä. Esitys ei tuo helpotusta sosiaalityöntekijäpulaan, vaan päinvastoin sitoo jatkossa entistä enemmän sosiaalityöntekijöitä ohjaamaan epäpäteviä sijaisia. Näin myös 2 miljoonan euron säästötavoitteen toteutuminen jää hyvin epävarmaksi. Pidämme tärkeänä sosiaalihuollon asiakkaiden oikeusturvan ja asiakasturvallisuuden toteutumista. Esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityö on hyvin vaativaa erityistason asiantuntijatyötä, jossa on tunnettava hyvin perus- ja ihmisoikeussääntely ja sitä koskevat velvoitteet. Lastensuojelutyössä lainsäädännön hallitseminen ja laaja virkavastuu edellyttävät vahvaa koulutus- ja osaamis pohjaa.

SDP esittää

- **Satsaamme 2 miljoonaa euroa sosiaalityöntekijöiden sijaisten osaamisen turvaamiseen.**
- **Palvelujärjestelmää on kehitettävä: esim. Etelä-Karjalassa lastensuojelua on kehitetty pitkäjänteisesti ja systeemisellä työllä. Malli toimii hyvin ja henkilöstön vaihtuvuus on vähäistä.**

Turvaamme ihmisten toimeentuloa, hyvinvointia ja työkykyä

Hallitus jatkaa myös sosiaaliturvaetuuksien heikentämistä. Työttömien ihmisten toimeentulosta leikataan lopettamalla aktiivitoimien ajalta maksettava korotettu etuus. Haavoittuvimmassa asemassa olevilta nuorilta leikataan kuntoutusetuuksia ja heikennetään osittaista työmarkkinatukea. Ihmisten asuinolosuhteita ja arkista selviytymistä heikennetään leikkaamalla edelleen yleisestä asumistuesta ja suuntaamalla leikkaukset nyt myös kaikkein pienituloisimpiin eläkeläisiin, jotka saavat eläkkeensaajan asumistukea. Lisäksi kansaneläkkeen maksu lopetetaan ulkomaille (EU). Sairaiden maksutaakkaa lisätään nostamalla lääkkeiden alkuomavastuuta ja lääkkeiden arvonlisäveroä sekä leikkaamalla sairaus- ja kuntoutuspäivärahojen tasoa. Myös neljäksi vuodeksi jäädytetyt indeksitarkistukset heikentävät edelleen useiden etuuksien ostovoimaa. Hallituksen leikkausten seurauksena sosiaalinen kestävyysvaje kasvaa ja aiheuttaa jatkossa suurempia kustannuksia. Yhteiskunnan eriarvoistuminen ja terveys- ja hyvinvointierojen syveneminen tulee kalliiksi. Emme hyväksy epäoikeudenmukaisia leikkauksia ihmisten sosiaaliturvaan.

Hallituksen sosiaaliturvaleikkausten kohteena sairast

Hallitus lisää ihmisten sairastamisen kuluja nostamalla lääkekorvausten alkuomavastuun nykyisestä 50 eurosta

70 euroon ja sitomalla sen kansaneläkeindeksiin. Lisäksi lääkkeiden arvonlisäveroä nostetaan. Mielestämme pienituloisten, ikääntyneiden ja monisairaiden ihmisten maksutaakkaa ei saisi kasvattaa, etenkin kun viime vuosien inflaatiokehitys on vetänyt kotitalouksien talouden liikkumavaran minimiin ja hallitus on monin toimin vaikeuttanut ihmisten toimeentuloa ja lisännyt sairastamisen kustannuksia. Tiedetään, että lääkekulut voivat heikentää tarpeellisen lääkehoidon toteutumista ja näin pahentaa sairauksia. Sairastamisen kulujen kasvaminen lisää myös stressiä ja voi aiheuttaa tai syventää mielen-terveyden ongelmia ja johtaa näin lisäkustannuksiin. Tarpeellisten lääkkeiden ostaminen tarkoittaa jo nykyisin monelle tinkimistä ruoasta tai muista välttämättömistä menoista. Lääkekustannusten kasvun hillitseminen on sinänsä tärkeä tavoite, mutta emme voi hyväksyä lääkkeiden käyttäjiin kohdistettavia leikkauksia. Tästä syystä alkuomavastuu on säilytettävä ennallaan nykyisessä 50 eurossa.

Hallitus leikkaa myös sairaus- ja kuntoutuspäivärahoja laskemalla korvauksen taitekohtaa ja korvausprosenttia. Leikkaus osuu kaikkiin yli 27 633 euron vuosituloja ansaitseviin ja keskituloisen henkilön kohdalla leikkaus olisi 300–400 euroa kuukaudessa. Vaikutukset ovat merkittäviä etenkin henkilöille, jotka joutuvat pidemmälle sairauslomalle. Leikkauksen sijaan tulee pyrkiä vähentämään sairauspoissaoloja satsaamalla oikea-aikaisiin palveluihin sekä työn kuormitukseen puuttamalla.

SDP esittää

- **Satsaamme yhteensä n. 200 miljoonaa euroa eri sosiaaliturvaetuuksiin ja indeksitarkistuksiin turvaamaan ihmisten toimeentuloa, hyvinvointia ja työkykyä. Samalla toimeentulotuen ja asumistuen tarve vähenevät merkittävästi.**
- **Leikkausten sijaan tarvitaan satsauksia ihmisten työkykyyn, ongelmien varhaista hoitoa ja työhyvinvoinnin parantamista. Ammatilliseen kuntoutukseen on satsattava ja**

työn kuormitukseen puututtava. Panostukset matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin tuottaisivat merkittäviä terveyshyötyjä ja säästöjä sosiaalietuuksissa. Toteuttamalla mielenterveystakuu kaiken ikäisille saataisiin aikaan säästöjä inhimillisellä ja kestäväällä tavalla.

- Panostukset matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin tuottaisivat merkittäviä terveyshyötyjä ja säästöjä sosiaalietuuksissa. Toteuttamalla mielenterveystakuu kaiken ikäisille saataisiin aikaan säästöjä inhimillisellä ja kestäväällä tavalla.
- Satsaukset palveluiden oikea-aikaiseen toimivuuteen, mielenterveystakuu ja työkyvyn edistäminen tuottaa säästöä sairauspäivärahoissa vähintään 60 miljoonaa euroa.

Palveluihin panostaminen pienentää sairauspäiväraha-kustannuksia ja toimeentulotuen tarvetta

Sosiaali- ja terveystalouden järjestöjen toimintaan satsattava

Sote-järjestöt vahvistavat osallisuutta ja tekevät merkittävää ennaltaehkäisevää, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä, jolla saadaan kustannuspainetta pois julkiselta sote-sektorilta. Hyvinvointia lisäävän vapaaehtoistyön arvoksi on Suomessa laskettu lähes 3,2 miljardia euroa vuosittain.

Hallituksen esittämät leikkaukset osuvat järjestöjen ydintoimintaan, kuten neuvontaan ja tiedonvälittämiseen sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta, koulutukseen, kohtaamiseen sekä ehkäiseviin toimintamuotoihin. Erityisen uhkaavalta näyttää vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus sekä matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen säilyminen.

Sotejärjestökenttään kohdennetut leikkaukset kohdistuvat yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleviin ja uhkaavat horjuttaa näin koko yhteiskunnan hyvinvointia. Sotejärjestöleikkaukset vaikuttavat myös tuhansien suomalaisten kuntoutumisen mahdollisuuksiin. SOSTE:n Järjestöbarometri 2024 tulosten mukaan järjestöt ennakkoivat joutuvansa karsimaan ennaltaehkäisevästä työstään ja matalan kynnyksen kohtaamispaikoista.

Katsomme, että järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi valtionavustusten taso on turvattava pitkäjänteisesti ja ennakoitavasti. Avustusjärjestelmää on kehitettävä ja hallinnollista taakkaa vähennettävä. Järjestöihin kohdistuvien leikkausten vaikutusarviot on tehtävä kattavasti, huomioiden tarpeiden kasvu muualla sote-palvelujärjestelmässä sekä arvioiden perus- ja ihmisoikeudet.

SDP esittää

- Lisätään sote-järjestöjen rahoitukseen 32 miljoonaa euroa.

Yksityisen terveysbisneksen suosiminen lopetettava

Hallitus jatkaa yksityisen sote-bisneksen pönkittämistä ohjaamalla jälleen ensi vuonna 70 miljoonan euron lisäpanostuksen yksityisen terveydenhuollon kela-korvauksiin ja uuteen korvausmalliin. Aiemmin hallitus teki saman kokoluokan panostuksen yksityiseen terveydenhuoltoon kuluvalle vuodelle nostamalla lääkäriavustusta 8 eurosta 30 euroon. Käytännössä käyntien määrä kasvoi tammi-kesäkuussa vain noin kaksi prosenttia samalla, kun valtion Kela-korvausmenot kolminkertaistuivat. Myös lääkäriyritysten vastaanottomaksut ja toimistomaksut nousivat merkittävästi, samoin kuin terveysyritysten tulokset.

Hallitus siis säästää kaikkialta julkiselta sote-sektorilta ja jättää hyvinvointialueet ilman riittävää palveluiden rahoitusta. Samalla hallitus sijoittaa suuria summia yksityiseen terveysbisnekseen, mikä myös entisestään heikentää julkisen sektorin mahdollisuuksia rekrytoida riittävästi osaavaa sote-henkilöstöä. Hallitus hajottaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen ja rahoitusvastuuta, mikä heikentää palveluiden vaikuttavuutta. Hallituksen toimet eivät edistä sote-uudistuksen tavoitteita ja uhkaavatkin entisestään syventää terveys- ja hyvinvointieroja. Samalla hallitus ei ole tehnyt mitään hillitäkseen hyvinvointialueille kalliiden ostopalveluiden ja vuokrahenkilöstön hintakehitystä ja tarvetta.

Tarvitsemme vaikuttavia keinoja kalliiden ostopalveluiden ja vuokratyövoiman käytön hillitsemiseksi hyvin-

vointialueilla. Vuokratyövoiman käyttöä on vähennettävä vahvistamalla alueiden omaa palvelutuotantoa (esim. rekrytoinnin tehostaminen, joustavammat ja työntekijämyönteisemmät työn teettämisen ehdot) ja säätelemällä vuokratyön hinnoittelua esim. hintakattojen avulla ja rajaamalla lainsäädännöllä vuokratyövoiman hankintojen käyttöä ja kestoa. Tavoitteenamme on toimivat markkinat, joissa yksityinen palvelutuotanto tukee julkista palvelutuotantoa eivätkä ostopalveluiden hinnat pääse nousemaan hallitsemattomasti.

SDP esittää

- Ostopalveluiden käytön hillitseminen ja vuokralääkäribisneksen rajoittaminen hyvinvointialueilla tuottaa vähintään 100 miljoonan euron säästön.
- Yksityisen terveysbisneksen tuesta voidaan leikata 150 miljoonaa euroa.

SDP:n vaihtoehdossa

- Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua voidaan hillitä parhaiten vähentämällä palveluiden tarpeen kasvua. Palveluiden vaikuttavuuteen ja hoidon jatkuvuuteen on satsattava, hyviä käytäntöjä on otettava käyttöön ja sote-datan liikkuvuutta on lisättävä. Hyvinvointialueille on turvattava työrauha ja mahdollisuus hallittuun palvelujen uudistamiseen niin, että palvelut ovat laadukkaita ja pidemmällä aikavälillä myös kustannustehokkaita. Hyvinvointialueita ei saa pakottaa tilanteeseen, jossa hätäiset sopeutustoimet aiheuttavat välillisesti vain suurempia taloudellisia ja laadullisia kustannuksia.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tarvitaan toimia koko yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveystalouden näkökulmasta esim. hallituksen alkoholiuudistukset vievät kehitystä väärään suuntaan. FCG Finnish Consulting Groupin tekemän ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n tilaaman tuoreen arvion mukaan alkoholi voi aiheuttaa laskentatavan mukaan pelkätään julkiselle sosiaali- ja terveydenhuollolle jopa 648–1 141 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset puhumattakaan menetyksistä työpanoksessa. Hallituksen alkoholipolitiikalle on pantava stoppi, jotta kasvavat kustannukset saadaan kuriin.
- Työkyvyn ylläpitäminen ja edistäminen ovat keskeisiä keinoja auttaa ihmisiä pysymään työssä ja työllistymään uudelleen. Työttömien terveystarkastuksiin on satsattava ja otettava parhaat mallit käyttöön koko maassa niin, että terveystarkastukset myös johtavat tarpeenmukaisten palveluiden saamiseen ja uudelleen työllistymiseen. Sote-palvelut, työterveyshuolto, monialaiset kuntoutuspalvelut ja työvoimapalvelut on sovittava yhteen ja mahdollistettava niihin oikea-aikainen pääsy matalalla kynnyksellä. Kuntoutukseen ja osamisen vahvistamiseen on satsattava, jotta paluu työelämään mahdollistuu kaikenikäisille työttömille.
- Mielenveysongelmien vähentäminen on tärkeää yksilöiden ja yhteiskunnan näkökulmasta. Se on myös toimiva keino talouden tasapainottamisessa. Ehkäisevään työhön satsaamalla ja riittävän varhaisella hoidolla perusterveydenhuollossa voidaan saavuttaa satojen miljoonien eurojen säästö. Jo lyhyellä perusterveydenhuollossa toteutetulla keskusteluhoidolla voidaan saavuttaa kymmenien miljoonien säästöt sairauspäivärahoissa, sekä lisätä tuottavuutta ja verotuloja. Mielen-terveyden palveluita on vahvistettava mielen-terveysstrategian mukaisesti ja toteutettava mielen-terveystakuu, jossa koko maahan luodaan terapiat etulinjaan -toimintamallin mukainen varhainen ja vaikuttava hoitopääsy mielen-terveyspalveluissa.

Hyvinvointialueet tarvitsevat nyt työrauhaa

Hyvinvointialueiden toiminnan ensimmäisiä vuosia ovat haastaneet taloudellisesti muun muassa korkea inflaatio, ostopalveluiden kustannusten nopea kasvu, henkilöstöpula sekä toteutuneet palkankorotukset. Emme voi hyväksyä sitä, että hallitus on heittänyt hanskat tiskiinkin hyvinvointialueiden tukemisessa yli vaikeiden ensimmäisten vuosien. Hyvinvointialueita ei tule jättää yksin haasteiden kanssa.

Edellytämme, että hyvinvointialueille turvataan aidosti edellytykset järjestää kansalaisille laadukkaita, oikea-aikaisia ja kustannustehokkaita sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluja. On tunnistettu tosiasia, että suuri osa hyvinvointialueiden kustannusten kasvusta johtuvat sote-alan viime vuosien palkkakehityksestä, yleisestä hintojen noususta sekä henkilöstön huonon saatavuuden vuoksi kasvaneesta vuokratyövoiman käytöstä. Sote-uudistuksen syyttely ei auta, vaan tarvitaan tekoja.

Nykyisen lainsäädännön mukaan hyvinvointialueiden tulee kattaa kertynyt alijäämä vuoteen 2026 mennessä. Esitämme, että hyvinvointialueille annetaan lisäaikaa tähän, sillä tavoite alijäämien kattamisesta vuoden 2026 loppuun mennessä ei ole monien hyvinvointialueiden osalta realistinen. Näin turvataan alueiden työrauha sopeutusten toteuttamiseen hallitusti ja annetaan hyvinvointialueille mahdollisuus välttää lyhytnäköisiä leikkauksia sekä tehdä rakenteellisia uudistuksia riittävässä aikataulussa.

Alkuperäistä hyvinvointialueiden rahoituslakia säädettäessä ei voitu tietää, että alueiden ensimmäisiin vuosiin kohdistuisi näin suuria toimintaympäristön muutoksia ja siksikin alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen on perusteltua. Tärkeää on myös huomata, että hyvinvointialueet ovat pyytäneet lisäaikaa useasti. Korostamme hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan lainsäädännön aktiivisen seurannan tarvetta. Mahdollisiin esiin tuleviin kipupisteisiin on voitava reagoida myös lainsäädäntömuutoksin, mikäli tähän on selkeä tarve. Kyseessä ovat kansalaisten hyvinvoinnin kannalta kaikkein tärkeimmät palvelut.

SDP esittää

- **Hyvinvointialueiden alijäämien kattamisvelvoitteen pidentämistä alueiden työrauhan turvaamiseksi.**

Koulutusta ja kulttuuria

Turvataan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen taso

Kansalliset perusopetuksen oppimistulosarvioinnit osoittavat, että erot oppilaiden osaamisessa eri puolilla Suomea ovat pieniä. Sen sijaan erityisesti kaupunkien sisällä koulujen välillä voi olla suuriakin eroja, joihin vaikuttaa kunkin alueen sosioekonominen tilanne. Pelkillä koulutuspoliittisilla toimilla ja määrärahoilla ei voida vaikuttaa alueelliseen ja yhteiskunnalliseen segregaatioon, vaan tarvitaan myös muita politiikkatoimia, kuten talous-, asunto- ja työllisyyspolitiikkaa.

Peruskoulu ei voi yksin ratkaista oppimistulosten laskuun liittyviä ongelmia, sillä kehitys linkittyy laajemmin oppimiseen, hyvinvointiin ja muihin taustalla vaikuttaviin yhteiskunnallisiin tekijöihin (Karvi 2023). Yksittäisten syiden sijaan tulisikin keskittyä koulutusjärjestelmän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja esimerkiksi siihen, miten hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyviin haasteisiin voidaan vastata jo varhaiskasvatuksessa. Myös muut lasten ja perheiden hyvinvointia heikentävät päätökset, kuten asumistuen ja toimeentulotuen leikkaukset, heijastuvat koulunkäyntiin. Hallituksen leikkaustoimet vaikeuttavat lasten ja nuorten tilannetta monella tasolla ja aiheuttavat tarpeetonta epävarmuutta perheissä.

Hallituksen tavoite purkaa kuntia ohjaavia normeja kohdistuu myös varhaiskasvatukseen. Purettaviksi normeiksi

on valikoitu henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteen poisto, määräaikaisia työntekijöitä koskevan raportoinnin keventäminen, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista luopuminen ja toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteen poisto. Norminpurku johtaa kuitenkin valtakunnallisten hyvien käytäntöjen katoamiseen ja pahimmillaan kustannusten nousuun.

Leikkaukset OKM:n hallinnonalalle johtavat esimerkiksi henkilöstön irtisanomisiin, vaikeuttavat eri virastojen lakisääteisiä tehtäviä ja lopettavat opettajien henkilöstökoulutuksen.

Kannustamme hallitusta turvaamaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tason sekä pitämään kiinni OKM:n hallinnonalan henkilöstöstä ja sen osaamisesta. Esitämme esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen valtionosuuteen 2 M€:n lisäystä sekä OKM:n toimintamenoihin 5,2 M€ ja OPH:n jakamiin valtionavustuksiin 4 M€.

Toisen asteen koulutusta vahvistettava koulutusleikkausten sijaan

Lukiorahoitukseen tehdään samanaikaisesti vähennyksiä. Valtionavustussäästö on suuruudeltaan 1,7 miljoonaa euroa ja norminpurkutalkoiden teemalla lukiorahoituksen perustasta viedään miljoona euroa. Norminpurkukoh-

teeksi on valittu lukioiden lukuvuosisuunnitelmat, joista on arvioitu saatavan aikaan 0,75 miljoonan euron säästöt sekä kodin ja koulun yhteistyövelvoitteen karsiminen, josta arvioidaan saatavan 0,25 miljoonan euron säästö. Kyseessä ovat puhtaat koulutusleikkaukset, sillä esimerkiksi lukuvuosisuunnitelmia ei käytännössä voida oppilaitoksissa jättää tekemättä vakuutuksien ja toiminnan järjestämisen takia. Vaikka lukioon kohdistetaan lisärahaa oppimisen tuen kautta, voidaan perustellusti väittää, ettei rahaa todellisuudessa tule lainkaan uusiin velvoitteisiin. Esitämme lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin 2 M€.

Kun ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron rahoitusleikkaukseen lisätään maksuttomien oppimateriaalien korvaavina säästöinä kuuden miljoonan sopeutukset strategia- ja kehittämisrahoitukseen ja norminpurkuperusteella tehdyt neljän miljoonan euron leikkaukset, pienenee ammatillisen koulutuksen rahoitus vuonna 2025 noin 130 miljoonalla eurolla. Leikkauksen jälkeen ammatillisen koulutuksen rahoitus on kuntaosuus huomioiden noin kaksi miljardia euroa.

Kokonaisuudessaan leikkaukset nousevat sellaiselle tasolle, että on perusteltua todeta hallituksen pettäneen lupauksensa pitää koulutus erityisuujoeluksessa. Vuosina 2011–2018 tehtiin ammatilliseen koulutukseen noin 450 miljoonan euron rahoitusleikkaukset. Viime hallituskauden aikana korjattiin tilannetta kohdentamalla ammatilliseen koulutukseen 270 miljoonaa määräraikaista hankerahoitusta, palautettiin indeksikorotukset sekä korotettiin perusrahoitusta 50 miljoonalla eurolla. Kaikest täästä huolimatta, ja vaikka ammatillisen koulutuksen rahoitus on kokonaisuudessaan vuosien varrella kasvanut muun muassa uusien velvoitteiden myötä (esimerkiksi oppivelvollisuuden laajentaminen), ovat opiskelijakohtaiset käyttömenot vähentyneet reilussa vuosikymmenessä yli kuudenneksella.

Vaikka ammatillisen koulutuksen säästöjä on perusteltu aikuiskoulutuksen menosäästöiksi ei säästökohdennuksia todellisuudessa voida osoittaa vain aikuiskoulutukseen, vaan ne tulevat kohdistumaan opetuksen järjestäjän parhaaksi katsomalla tavalla ja siten väistämättä myös

oppivelvollisuutta suorittavien opintoihin. Leikkauksen kohdentaminen opiskelijavuosiin tarkoittaa käytännössä leikkausta lähiopetuksen ja opettajien määrään. Koska opettajat opettavat samoissa ryhmissä kaikkia kyseistä osaamista tarvitsevia opiskelijoita riippumatta siitä, onko heillä aiempia tutkintoja vai ei, on leikkaus vastoin hallitusohjelmassa olevaa lupausa turvata lähiopetuksen määrä erityisesti oppivelvollisille.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat haitallisia aikuisten täydennys- ja muuntokoulutukselle sekä alan tai ammatin vaihtamiselle. Työelämässä on tarve entistä enemmän tutkinnon osille ja sitä pienemmille täydentäville osaamiskokonaisuuksille (muun muassa mikro-tutkinnot ja osaamismerkki). Tämä ei kuitenkaan poissulje kokonaisten tutkintojen suorittamisen tarvetta, etenään säänneltyjen ammattien osalta. Nyt tehtävä leikkaus kohdistuu myös tutkintoa lyhyempiin kokonaisuuksiin eli katkaisee joissakin tapauksissa mahdollisuuden kehittää osaamistaan kokonaan. Haluamme kehittää ammatillista koulutusta, ei romuttaa sitä. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen eriyttäminen aikuiskoulutuksesta tulisi selvittää. Ammatillisen koulutuksen kehittämisessä on seurattava nopeasti työmarkkinoiden muutoksia, jotta koulutuksen sisällöt pysyvät ajan mukaisina. Ammatillisen koulutuksen laatu ja laajuus on turvattava yhteiskunnan muutoksissa. Esitämme ammatillisen koulutuksen leikkausten perumista 120 M€.

Suomessa on pula korkeakoulutetuista työntekijöistä

Hallituksen tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen osuus väestöstä 50 % tasolle vuoteen 2035 mennessä. Tavoite on kunnianhimoinen, mutta vaatisi toteutuakseen yliopistojen rahoituksen kasvattamista merkittävästi nykyisestä.

Tällä hetkellä Suomessa on OECD-maiden suurin pula korkeakoulutetuista työntekijöistä. Hallitus on lisännyt tälle hallituskaudelle korkeakoulupaikkoja 41 miljoonalla, mutta se ei riitä saavuttamaan asetettua tavoitetta. Rahoituksen määräraikaisuus ei anna korkeakouluille

mahdollisuutta pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen koulutus- ja osaamistason työhön. Koulutustason nostamiseksi tulee laatia viipymättä pitkän aikavälin suunnitelma.

Korkeakoulutettujen määrää ei voida nostaa yliopistoissa eikä ammattikorkeakouluissa enää olemassa olevan rahoituksen avulla. Tutkintokoulutuksen hinta on vuoteen 2011 nähden tippunut yliopistoissa kolmanneksen ja ammattikorkeakoulujen osalta lähes puolella. Korkeakouluilla ei ole mahdollisuutta lisätä koulutuskapasiteettia ilman lisäresursointia. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusta nakertaa hallitusohjelmassa päätetyt toimet avoimeen korkeakouluopetukseen sekä EU/ETA maiden ulkopuolelta tulevien lukukausimaksujen korotus ja korotusta vastaava leikkaus perusrahoitukseen.

Viimeistään vuoden 2025 kehysriihessä tarvitaan päätöksiä pitkäjänteisestä ja pysyvästä rahoitustason nostosta yliopistojen toimintaan. Yliopistojen T&K-rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä, jotta tutkimusperustamme kaikilla sektoreilla pysyy kunnossa ja T&K-tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Yksinkertaisinta olisi osoittaa lisärahoitusta yliopistojen perusrahoitukseen ja kohdentaa rahoitus T&K-toimintaan budjettikirjauksella. Kasvava TKI-rahoitus kohdistuu nyt tehottomasti. Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa yksiselitteisesti esitettiin, että rahoitusta tulisi kohdentaa myös suoraan korkeakouluille perusrahoituksen kaltaisessa muodossa. Esitämme tiedepoliittisten tavoitteiden esittämiseen 4 M€.

Taide ja kulttuuri ovat kansakuntamme tärkeintä pääomaa

Orpon hallituksen leikkaukset OKM:n hallinnonalalla kohdistuvat eniten taiteeseen ja kulttuuriin. Taide ja kulttuuri toimivat kuitenkin kaikkialla yhteiskunnassa: ne ovat kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportin mukaan kansakuntamme tärkeintä pääomaa. Kulttuurin vahva, elinvoimainen perusta kuuluu taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteisiin. Taiteen

ja kulttuurin jo ennestään pienessä rahoitusosuudessa pienetkin muutokset ovat suhteessa isoja, ja niillä on huomattavia vaikutuksia osana laajempaa taiteen ja kulttuurin systeemiä ja elinvoimaa. Orpon hallitus on kulttuurivihamielinen.

Taide- ja kulttuurilaitosjärjestelmä on keskeinen kulttuuripolitiikan rakenne, jota on kehitetty hyvinvointivaltion kulttuuripolitiikan lähtökohdista edistämään palvelutarjontaa ja taiteellisen työn edellytyksiä eri puolilla maata. Kulttuuripolitiikan keskeisiin tavoitteisiin Suomessa kuuluvat kulttuuritoimijoiden alueellisten toimintamahdollisuuksien turvaaminen sekä kulttuurin tasavertainen saatavuus eri puolilla maata.

Taiteen ja kulttuurin edistämiseen osuvat leikkaukset (6,5 M€) ovat vaikutuksiltaan suuret ja ne kohdentuvat erityisesti vapaaseen kenttään eli valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisiin, tyypillisesti pieniin toimijoihin ja yksittäisiin taiteilijoihin. Taiteen edistämiskeskuksessa säästöjen kohteena ovat taideyhteisöjen toiminta- ja erityisavustukset, taiteilijoiden ja työryhmien kohdeapurahat, alueelliset apurahat sekä yhteisöavustukset, jotka koskevat festivaaleja, kulttuurihyvinvointia ja osallisuutta, kulttuurilehtiä ja verkkojulkaisuja, lasten- ja nuortenkulttuuria sekä kulttuurien moninaisuuden ja rasisminvastaisen toiminnan avustuksia.

Teattereiden, orkesterien ja museoiden valtionosuudet vähenevät ensi vuonna noin 11 miljoonaa, josta noin 8 miljoonaa euroa kohdistuu esittäviin taiteisiin ja kolme miljoonaa museoihin. Leikkaukset teattereiden ja orkesterien valtionosuuteen voi suistaa taidelaitokset itseään ruokkivaan kurjistumisen kierteeseen. Jos valtionosuuksien säästöt pakottavat irtisanomaan henkilöstöä, se vähentää valtionosuutta entisestään, mikä taas pakottaa irtisanomaan lisää.

Museoiden valtionosuusrahoitukseen tehtävillä leikkauksilla on merkittäviä vaikutuksia ennestään niukoilla resursseilla toimivaan museoalaan. Niukkimmin resursoitujen museoiden kohdalla leikkaukset voivat uhata toiminnan jatkuvuutta. Valtionrahoituksen vähenemisen

lisäksi useat kunnat ovat ilmoittaneet tarpeesta sopeuttaa budjettiaan ja vähentävänsä tai pohtivansa museoiden rahoituksen vähentämistä.

Museoilla on suomalaisessa yhteiskunnassa suuri merkitys. Ne sivistävät ihmisiä, antavat sisältöä vapaa-aikaan, tuovat elinvoimaa paikkakunnille ja toimivat kulttuuri- matkailun vetureina. Museoilla on keskeinen rooli myös huoltovarmuudessa identiteetin rakentajana ja resilienssin kasvattajana. Museot luovat, menneisyydestä ammentaen ja ajankohtaisia kysymyksiä käsitellen, ihmisille näköaloja tulevaan ja tukevat ihmisten maailmankuvan muodostumista ja kestävien ratkaisujen löytymistä aikamme kriittisiin kysymyksiin.

Sekä valtionosuuksiin että -avustuksiin kohdistuvat leikkaukset tarkoittavat vääjäämättä myös taiteen ja kulttuurin alueellisen saavutettavuuden heikentymistä. Leikkaukset paitsi OKM:n hallinnonalalle, myös muille hallinnonaloille, heikentävät kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutusta. Esimerkiksi kunnissa kirjastoihin, taiteen perusopetukseen tai muuhun kulttuuritoimintaan vaikuttaa kuntien valtionosuuksiin asetettava indeksijarru. Kuntien talouden tiukentaminen vaikuttaa myös valtionosuusrahoitusta saavaan teatteri-, museo- ja orkesterikenttään.

Näyttelijöiden työttömyys jäi pysyvästi koronan jälkeen 50 prosenttia korkeammalle tasolle kuin ennen koronaa. Työttömyysturvan leikkaukset heikentävät freelance- reiden toimeentuloa entisestään. Monien henkinen ja taloudellinen sietokyky on jo koronan jäljiltä koetuk- sella.

Elokuvasäätiön rahoituksesta leikataan puoli miljoonaa, mikä vastaa yhden keskibudjetin pitkän elokuvan tuotantotukea tai useamman pienemmän budjetin elokuvan tuotantotuen määrää. Jo vuodelle 2024 kohdistui leikkauksia, mikä on vähentänyt tuotantojen määrää aiemmasta. Jokainen tekemättä jäävä elokuva vähentää alan työpaikkoja ja vähentää lipunmyyntiä. Varsinkin pienten elokuvateattereiden lipunmyynnistä suurin osa tulee kotimaisten elokuvien myynneistä.

Av-tuotantokannustin pienenee 12 miljoonasta 10 miljoonaan, mikä vähentää varsinkin tv-tuotantojen määrää. Tuotantokannustimen leikkaus ei ole järkevää, koska se tuottaa valtiolle enemmän kuin valtio siihen sijoittaa. Ellei Suomessa ole tuotantokannustinta tai sen tulevaisuus on jatkuvasti epävarma, niin Suomeen ei enää tule ulkomaisia tuotantoja ja kotimaisetkin tuotannot menevät ulkomaille eri maiden tuotantokannustinten perässä.

Yksityisen kopioinnin lainsäädäntöön perustuvan hyvitysmaksun määrää leikataan 11 miljoonasta eurosta 5,5 miljoonaan euroon. Hyvitysmaksun leikkaus tarkoittaa pienempiä tekijänoikeuskorvauksia av-alan tekijöille tilanteessa, jossa työttömyys lisääntyy ja toimeentuloon on muutenkin tulossa isoja lovia. Yksityisen kopioinnin hyvitys ei ole harkinnanvaraista tukea, vaan direktiivin ja tekijänoikeuslain määrittelemä lakisääteinen korvaus yksityisen kopioinnin aiheuttamasta haitasta. Sen leikkaus tulisi perua, kunnes selvityksessä olevat, korvaavat kompensatiomallit ovat käytössä.

Lisäksi taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiin vaikuttaa arvonlisäveron korotus: kirjat, elokuvanäytökset sekä viihteen ja kulttuurin pääsyliput siirtyvät 14 prosentin arvonlisäverokantaan. Tämä aiheuttaa kohtuuttoman vaikean yhtälön kulttuurialan toimijoille. Samalla, kun esimerkiksi tapahtumien tuotantokustannukset nousevat, paine pääsylippujen hintojen nostamiseen kasvaa. Tämä haastaa yleisön osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksia. Lisäksi Suomesta on tulossa lukemisen superverottaja, sillä Euroopassa yleisin kirjojen alv-prosentti on kuusi prosenttia.

Kulttuurileikkausten tosiasiallisia vaikutuksia ei olla arvioitu riittävästi

Kulttuurileikkausten tosiasiallisia vaikutuksia ei olla riittävästi arvioitu. Leikkaukset johtavat työttömyyden lisääntymiseen, työttömyysturva- ja toimeentulotukimenojen kasvamiseen ja valtion verotulojen pienenemiseen. Lisäksi teattereiden hiipuminen vähentää niiden ympärille muodostunutta taloutta, kun vähemmän teatterikävijöitä kuluttaa esimerkiksi ravintoloiden, taksien ja hotellien palveluita. Puhumattakaan siitä, että mikä vaikutus leikkauksilla on taiteen ja kulttuurin saatavuuteen ja samalla taiteen hyvinvointia lisäävään vaikutukseen.

Kulttuuriala on merkittävä ja työllistävä osa elinkeinoelämää. Kansainvälisessä vertailussa luovien alojen BKT-osuus on Suomessa pieni, joten kasvupotentiaali on huomattava. Vireä kulttuurielämä ruokkii luovuutta, jonka varassa korkean jalostusarvon elinkeinotoiminta lepää. Tarvitsemme uusia innovaatioita ja uudenlaisia yrityksiä. Kulttuuri pitää ymmärtää elinkeinona, jonka menestyminen on hyväksi koko yhteiskunnalle. SDP esittää, että taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvien 17,4 M€ sekä yksityisen kopioinnin määrärahan 5,5 M€ leikkaukset perutaan.

Lisätään liikuntapaikkoja

Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla vähintään yli kolme miljardia euroa. Liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyyskannalta. Yksilöiden elämänlaatua voidaan parantaa merkittävästi panostamalla ennaltaehkäisevään terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä arkiliikkumisen ja liikunnan vahvistamiseen.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä liikuntatoimen määrärahoiksi esitetään noin 154,5 miljoonaa euroa, mikä on noin 11 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa (165 miljoonaa euroa). Liikuntamäärärahoihin kohdistuva noin 28 % prosentin säästöpaino näyttäytyy merkittävänä. Liikunnan ja urheilun suurimmat rahoittajat ovat jatkossakin kunnat ja kotitaloudet, mutta näin suuret leikkaukset valtion

liikuntamäärärahoihin tulevat näkymään väistämättä merkittävästi liikunnan edistämisen mahdollisuuksissa.

Valtion liikuntamäärärahojen leikkausten lisäksi arvonlisäverotukseen on tulossa korotuksia: Yleinen arvonlisäverokanta (sis. opetusta ja ohjausta sisältävät liikuntapalvelut) nousi 1.9.2024 24 prosentista 25,5 prosenttiin ja alennetun arvonlisäverokannan (sis. muun muassa liikunnan mahdollistavat palvelut ja urheilutapahtumien pääsymaksut) korotus 10 prosentista 14 prosenttiin on tulossa voimaan 1.1.2025. Arvonlisäverokantojen korotuksilla tulee olemaan vaikutuksia urheiluseurojen ja liikunta-alan yritysten toiminnan kustannustasoihin sekä harrastamisen hintaan. Esitämme liikuntapaikkarakentamiseen 7 M€.

Nuorten hyvinvointia on järkevää tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa

Nuorisoalan kokonaisrahoitus jakautuu useaan eri kohteeseen järjestöille, kunnille ja muille toimijoille. Rahoitus oli vuonna 2023 noin 85 miljoonaa euroa, joka sisälsi määräaikaista korona-ajan panostuksia nuorisotyöhön. Vuoden 2024 varsinaisessa talousarvioesityksessä kokonaisrahoitus oli noin 74 miljoonaa euroa. Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2025 nuorisoalan kokonaisrahoitus on noin 70,9 miljoonaa euroa. Verrattuna Orpon hallituskautta edeltävään aikaan vuoden 2025 nuorisoalan rahoitus vähenee hallituksen jo tekemien ja ensi vuodelle esittämien leikkausten sekä määräaikaisten avustusten loppumisen myötä yli 15 prosenttia verrattuna vuoteen 2023.

Paitsi nuorten itsensä takia, myös kestävä julkisen talouden hoidon takia, nuorten hyvinvointia on järkevää tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jo 1990-lamasta tiedetään, että jos nuoret eivät saa tarvitsemaansa tukea ja pääse kiinnittymään osaksi yhteiskunnan toimintoja, osalla ihmisistä pahoinvointi lisääntyy ja työmarkkinoille kiinnittyminen heikkenee koko elämänkaaren ajan. Parhaat oppimistulokset syntyvät oppilaitoksissa, jotka ovat riittävästi resursoituja ja joissa yhteishenki on hyvä,

Kiusaamista on vähän ja oppilaiden sekä opiskelijoiden osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan. Pahoinvointia ja osattomuutta ei voi siis paikata pelkillä koulutuspanostuksilla tai oppimisen tuella. Esitämme nuorisotyöhön 4 M€.

Pidetään opiskelijat yleisen asumistuen piirissä

Hallitusohjelmassa on tavoitteena opintotuen kokonaisuudistus. Opiskelijoiden asumistukea olisi pitänyt pohtia tässä yhteydessä. Vuonna 2023 julkaistussa STM:n vaikutusarvioinnissa opiskelijat tunnistettiin yhdeksi raskaimpien leikkausten kohteeksi joutuvista ihmisryhmistä. Siirto opintotuen asumislisälle heikentää opiskelijoiden rahallisia etuuksia entisestään.

SDP ei heikentäisi opiskelijoiden asumistukea, kuten hallitus on tekemässä

Hallituksen päätösten seurauksena yksinasuvan opiskelijan etuudet voivat laskea jopa 233,30 € opiskelukuukautta kohden vuonna 2027 verrattuna vuoteen 2023, kun huomioi asumislisälle siirron (-99,20-169,20€) lisäksi opintorahan indeksijäädytyksen (-31,70€) sekä opintolainan lainantakauksen nostosta aiheutuvat korkokulut (-32€/kk). Tämä on lähes kolmasosa opiskelijan rahallisista etuuksista. Opintotuen asumislisä on sidoksissa opintosuorituksiin, kun taas yleinen asumistuki on ympärivuotinen. Opiskelijoiden siirto opintotuen asumislisälle leikkaa vuosittain opiskelijoiden tuloista jopa 2065 €. Vastustamme opiskelijoiden siirtämistä yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin.

SDP esittää

- Esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen valtionosuuteen 2 M€:n lisäystä sekä OKM:n toimintamenoihin 5,2 M€ ja OPH:n jakamiin valtionavustuksiin 4 M€.
- Lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin 2 M€.
- Ammatillisen koulutuksen leikkausten perumista 120 M€.
- Tiedepoliittisten tavoitteiden esittämiseen 4 M€.
- Taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvien leikkausten 17,4 M€ sekä yksityisen kopioinnin määrärahan 5,5 M€ perumista.
- Liikuntapaikkarakentamiseen 7 M€.
- Nuorisotyöhön 4 M€.
- Vastustamme opiskelijoiden siirtämistä yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin.

SDP on antanut lapsille ja nuorille kolme sitoumusta

1. Taataan turvallinen varhaiskasvatus ja 12-vuotinen peruskoulutus jokaiselle.
2. Tehdään lasten, nuorten ja perheiden palveluista helposti saavutettavia.
3. Yksinäisyydestä yhteisöllisyyteen.

Lue lisää keinoistamme osoitteessa sdp.fi/kolme-sitoumusta/

KOTEJA JA YHTEYKSIÄ

1. Kohtuuhintaisia asuntoja on rakennettava pääkaupunkiseudulle ja erityisesti kasvukeskuksiin. SDP ei jättäisi etenkään kasvukeskusten asuntomarkkinoita vain suhdanneriippuvaisen, markkinaehtoisen asuntotuotannon varaan, vaan pitäisi kiinni kohtuuhintaisen asumisen välineistä ja työkaluista.
2. Esitämme 200 miljoonan euron lisärahoitusta korjausvelan vähentämiseksi hallituksen tavoin, mutta emme koske omassa vaihtoehdossamme Valtion asuntorahastoon liikennehankkeiden rahoittamiseksi.
3. Loisimme itäiseen Suomeen elinvoimavision yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Vauhdittaisimme vihreiden investointien syntymistä ja työvoiman saatavuutta.

VÄÄRÄ SUUNTA ↘

Rakennusalan ahdingon laiminlyönti on yksi suurimmista hallituksen virheistä, jonka laskua maksamme vielä pitkään. Rakennusalalla kasvaa vain konkurssit ja työttömyys: tilanne alalla on pahin sitten 40-luvun. Muutaman vuoden aikajänteellä asuntopula voi räjähtää käsiin. Samalla ajetaan alas kohtuuhintaista asuntotuotantoa ja leikataan rajusti erityisryhmien investointituesta, joka on ollut keskeinen tuki opiskelija-asuntojen rakentamisessa.

OIKEA SUUNTA ↗

Esitämme energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen suhdanneluontoista ja määräaikaista tukivälinettä. Suhdanneluontoisia avustuksia on myönnetty myös finanssikriisin aikaan vuosina 2009–2010 sekä 2014–2015. Korjausrakentamisen osalta finanssikriisin aikaisten elvytystoimien laskennallinen vaikutus oli noin 46 900 htv. Elvytyksen takia asuntojen korjausrakentaminen jopa lisääntyi kriisivuonna 2009, mikä oli poikkeus muuhun rakentamiseen tai lähes mihin tahansa sektoriin nähden.

Asuntopolitiikan välineitä ei pidä romuttaa

Asuntopolitiikan tavoitteena on oltava terveellisen, turvallisen, viihtyisän ja kestävänsä asumisen mahdollistaminen eri elämäntilanteissa oleville ihmisille joka puolella Suomea. Kestävä ja oikeudenmukainen asuntopolitiikka on keskeinen tapa ehkäistä myös alueiden eriytymistä. Tavoitteenamme on asuntomarkkinat, joissa kysyntä, tarjonta ja hinta kohtaavat. Lisäksi tulee huolehtia, että rahoituksen välineet ovat kunnossa ja saatavilla. Kaikkein tähän voidaan vaikuttaa politiikalla, jos tahtoa löytyy.

Riittävä valtion tukema asuntotuotanto on osoittautunut parhaaksi tavaksi varmistaa, että kohtuuhintaista asumista rakennetaan pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa tarpeeksi. Etenkään kasvukeskusten asuntomarkkinoita ei voi jättää vain suhdanne-riippuvaisen, markkinaehtoisensa asuntotuotannon varaan. Siksi valtion tukeman asuntorakentamisen vastasyklinen jatkaminen on nykytilanteessa tarpeen. Hallitus on nostanut Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen myöntämää valtuutta vuonna 2024 kuitenkin niin, että nosto leikataan pois vuosien 2026 ja 2027 valtuudesta. Tällöin vuosien 2026 ja 2027 valtuudeksi jää enää yhteensä 2 miljardia euroa. Valtuuden määrää tulee tarkastella suhteessa vuosien 2026 ja 2027 suhdanteeseen ja korottaa tarvittaessa.

Valtion tukema asuntotuotanto toimii edelleen vuonna 2025 vastasyklisesti, mutta korkotukivaltuuden laskiessa 500 milj. euroa vuodesta 2024, laskee myös asuntoaloi-

tusten määrä. Vuoden 2024 korkotukivaltuuksilla tullaan tukemaan jopa 9 000–10 000 uuden asunnon aloituksia, mutta ensi vuonna taso jäänee noin 7000–7500 asuntoon. Valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki- ja takauslainavaltuudet tulee mitoittaa aina rakennusalan muun suhdannetilanteen mukaisesti. Asuntopolitiikkaa tulee tehdä pitkällä aikavälillä, eikä se sovi lyhyen aikavälin budjettipolitiikan pelinappulaksi.

Orpon hallitus tuhoaa kohtuuhintaisen asumisen välineet ja työkalut

Valtion asuntorahasto (VAR) on budjetin ulkopuolinen rahasto, jonka kautta voidaan rahoittaa asuntopolitiikan hankkeita. Valtion asuntorahaston varoja on käytettävä vuokra-asumisen ja asukkaiden hyödyksi lisäämällä kohtuuhintaista vuokra-asuntorakentamista, korjausrakentamista, parantamalla asuinmukavuutta ja viihtyvyyttä sekä vähentämällä asumisen sosiaalisia ongelmia. Orpon hallitus on kuitenkin päättänyt ajaa alas asuntorahaston, siirtää sen kehysten piiriin, tulouttaa siitä vaalikaudella budjettiin 800 miljoonaa euroa ja lakkauttaa ARA:n. SDP vastustaa näitä toimia, ja katsomme, että asuntorahasto on säilytettävä kehysten ulkopuolisena rahastona ja sen toiminta ja tulovirrat on turvattava.

Asumisoikeusasumista tarvitaan edelleen

Orpon hallitus on lakkauttanut uusien asumisoikeusasuntojen rakentamisen. Vastustamme päätöstä, sillä asumisoikeusasuminen on tarpeellinen ja haluttu välimalli vuokra- ja omistusasumisen välillä. Aso-asuntoja rakennetaan kysyntään pohjautuen ja etenkin kasvukeskuksissa niihin jonotetaan. Rinnalle onkin tarpeen luoda myös muita kohtuuhintaisen asumisen välimalleja. Asumisoikeusasuminen tulee säilyttää asumismuotojen valikoimissa ja kehittää mallia.

A-Kruunu säilytettävä

Hallitus on päättänyt myydä valtion erityistehtäväyhtiö A-Kruunu Oy:n. Päätös on huono. A-Kruunu Oy on edistänyt ja kehittänyt kohtuuhintaista asuntorakentamista ja omistaa noin 3000 asuntoa kasvukeskuksissa. Yhtiöstä on viime vuosina tullut merkittävä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen omistaja suurimmilla kaupunkiseuduilla. Yhtiö irrotettiin Kruunuasunnoista reilut 10 vuotta sitten sen vuoksi, että se ryhtyisi rakennuttamaan kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja suurimmille kaupunkiseuduille ja siten helpottamaan osaltaan kohtuuhintaisten asuntojen saatavuutta.

Mal-sopimukseen sisällytettävä tavoitteet valtion tukemalle tuotannolle

Suurimpien kaupunkiseutujen kanssa on päästy neuvottelutuloksiin maankäytön-, asumisen- ja liikenteen sopimuksista vuosille 2024–2027. Uusissa sopimuksissa ei enää ole tavoitteita valtion tukemalle asuntotuotannolle, mikä on tappio kaupunkiseuduille ja niiden asukkaille. Hallitus luopuu vapaaehtoisesti yhdestä tärkeimmästä välineestään ohjata asuntorakentamista. Hallitus ei myöskään myönnä käynnistysavustuksia Mal-alueille. Aran vuokra-asuntotuotanto laskee kasvavilla kaupunkiseudulla päätösten myötä, mikä osaltaan heikentää kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta tulevaisuudessa.

Panostukset rakennusalaan turvaavat tulevaisuuden kasvun ja elinvoiman

Rakentaminen supistui vuonna 2023 historiallisen paljon, peräti 16 %, ja vuonna 2024 edelleen 7 %. Rakennusalan työllisyyden ennustetaan yhä laskevan; jopa 22 000 työpaikkaa menetettäisiin vuoden 2025 loppuun mennessä.

Rakennusala on kohdannut ennennäkemättömän kriisin, kun uusien asuntojen myynti on käytännössä pysähtynyt ja uudet asuntoaloitukset ovat jääneet historiallisen alas. Rahoituksen kiristyminen, valmiiden ja myymättömien asuntojen suuri määrä yhdistettynä vanhojen asuntojen hintojen laskuun, on yhdistelmä, joka tuskin mahdollistaa asuntorakentamisen nopeaa toipumista.

Vaikka nyt on ennustettu, että pahin pohjakosketus alalla on ohi, jäävät uusien asuntojen aloitukset vuosikausiksi alhaiselle tasolle tarpeeseen nähden. Nyt ollaan jo myöhässä, mutta edelleen on tärkeää lisätä valtion tukemaa tuotantoa sekä kohtuuhintaisen asumisen että rakennusalan suhdanteen vuoksi. Rakennusala on tuettava nyt määräaikailla, tarkkarajaisilla ja tehokkailla toimilla, jotta alan työllisyys ja verotulot voidaan turvata.

Asuntotuotantotarve 2040 -tutkimuksen mukaan Suomeen tulee vuosittain rakentaa jopa 35 000 asuntoa vuoteen 2040 saakka. Tarpeesta 90 % kohdistuu neljälletoista suurimmalle kaupunkiseudulle, Helsingin seudulle melkein puolet. Kohtuuhintaisten asuntojen kysyntä jatkaa siis kasvuaan kaupunkiseuduilla, etenkin suurimmissa kaupungeissa. Toimivat asuntomarkkinat ovat myös tärkeitä alueen muun talouskehityksen kannalta. Varsinkin kasvavilla kaupunkiseuduilla kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen saatavuus mahdollistaa työvoiman liikkumisen ja talouskasvun. Yhdistettynä asumistuen sekä muiden etuuksien rajuihin leikkauksiin, asumisen kustannukset ovat osalla asuntokunnista nousseet kohtuuttomasti. Edullisilla asunnoilla on kova kysyntä ja hallituksen politiikka pakottaa ihmisiä muuttamaan kauemmas työpaikkojen läheisyydestä, halvemman asumisen perässä. Hallituksen asuntopolitiikalla on kaupunkiseutujen elinvoimaa ja kasvua heikentävä vaikutus. Hallitus ei tuo valtion talarviesityksessä mitään välineitä rakentamisen markkinoiden tukemiseksi.

Korotetaan erityisryhmien investointiavustusta

Hallitus on leikannut rajusti erityisryhmien investointiavustusta, jolla rakennetaan asuntoja ikääntyneille, vammaisille ja opiskelijoille, ja esittää vuoden 2025 avustuksen tasoksi 15 miljoonaa euroa. Vielä vuonna 2023 avustus oli 120 miljoonaa euroa. Kysyntä avustukselle on edelleen suurta. Investointiavustusvaltuuden vähäisestä määrästä seuraa myös se, että hyvinvointialueiden mahdollisuudet hillitä menopaineitaan vähenevät oleellisesti. Tämä johtuu siitä, että yhteisöllisen asumisen asuntoprojekteita, joissa ei ole lakisääteistä henkilöstömitoitusta, ei voida käynnistää. Tämä johtaa yhteiskunnan kokonaismenojen kasvuun muuta kautta ja tulee huomattavasti kalliimmaksi. Investointiavustus on ollut 15 % hankkeen rakentamisen kustannuksista ja rakentamisen työvoimavaltaisuuden ja muun muassa arvonlisäverotuoton vuoksi tuki maksaa itsensä takaisin.

Aran käsittelyssä on monin verroin enemmän erityisryhmien investointiavustushankkeita verrattuna hallituskauden avustusvaltuuteen. Arassa on käsittelyssä noin 139 miljoonan euron edestä hakemuksia, joille on annettu ehdollinen varauspäätös. Avustusvarausten lisäksi Araan on tullut uusia investointiavustushakemuksia yhteensä noin 125 miljoonan euron edestä. Suurin osa uusista hakemuksista (91 miljoonaa euroa) on asuntoprojekteita ikääntyneille. Opiskelija-asuntojen hankkeet ovat näillä näkymin jäämässä ilman rahoitusta. Korottamalla avustusvaltuutta voidaan tukea rakennusalaa sekä saada erityisryhmille lisää tarvittavia asuntoja. Esitämme, että erityisryhmien investointituen valtuutta korotetaan vähintään 100 miljoonaan euroon ja valtuuden riittävyttä seurataan ja korotetaan tarvittaessa.

Korjausrakentamisen suhdanneluontoinen tukiväline

Matalasuhdanteen aikana voidaan korjausrakentamiseen panostamalla lisätä aktiivisuutta rakennusalalla ja näin tukea alan työllisyyttä. Suomen rakennuskannassa on merkittävä korjausvelka. Perinteisten korjausavustusten määrä vähenee edelleen vuonna 2025. Määrärahaa oli käytössä vielä vuonna 2022 noin 36,5 miljoonaa euroa, vuonna 2023 noin 25 miljoonaa euroa (pääosin VAR-valtuutena). Vuonna 2024 hissien jälkiasennuksiin, esteettömyyskorjauksiin sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamiseen on uutta määrärahaa vain 9,55 miljoonaa euroa. Vuodelle 2025 ehdotettu määräraha on enää 7,55 miljoonaa euroa.

Esitämme energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen suhdanneluontoista ja määräraikaista tukivälinettä. Suhdanneluontoisia avustuksia on myönnetty myös finanssikriisin aikaan vuosina 2009–2010 sekä 2014–2015. Korjausrakentamisen osalta finanssikriisin aikaisten elvytystoimien laskennallinen vaikutus oli noin 46 900 htv. Elvytyksen takia asuntojen korjausrakentaminen jopa lisääntyi kriisivuonna 2009, mikä oli poikkeus muuhun rakentamiseen tai lähes mihin tahansa sektoriin nähden.

Energiaremonttiavustusten vipuvaikutuksen arvioidaan olevan suuri eli 1 miljoonan euron avustuksella saadaan aikaan 4,8 miljoonan euron energiaremontit ja työtä 56 henkilötyövuotta. Avustus maksaa siten itsensä takaisin tuottamalla korjaushankkeista valtiolle välittömiä tuloveroja ja välillisiä arvonlisäveroja. Vaadimme, että korjausrakentamiseen, energiatehokkuutta nostavaan perusparannukseen sekä tukemaan kotitalouksien energiamurrosta luodaan vaikuttava ja suhdanneluontoinen, määräraikainen valtuus 140 miljoonaa euroa Valtion asuntorahastosta.

Jatketaan lähiöohjelmaa

Lähiöissä asuu 1,5 miljoonaa suomalaista. Näiden ihmisten asumista sekä asuinalueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta tulee tukea ja kehittää sekä segregaatioon puuttua jatkossakin lähiöohjelman kautta. Orpon hallitus on lakkauttanut lähiöohjelman, jonka keskeisenä tavoitteena on ehkäistä asuinalueiden eriytymistä, edistää asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuorovaikutusta sekä luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuinympäristöjä. Esitämme, että lähiöohjelmaa jatketaan ja siihen osoitetaan 15 miljoonaa euroa vuosina 2025–2027.

Asumisneuvonta ehkäisee häätöjä

Orpon hallitus on puolittanut asumisneuvonnan tuen, vaikka sen tarve kasvaa hallituksen sosiaaliturvaleykkäysten, heikon työllisyystilanteen sekä kohtuuhintaisen asumisen mahdollisuuksien heiketessä. Asumisneuvonnan määräraha ensi vuodelle on 2 miljoonaa euroa. Noin 40 kuntaa käyttää tukea asumisneuvonnan järjestämiseksi ja neuvonta on ollut tuloksellista. Asumisneuvonnalla voidaan vaikuttaa asumisen ongelmista aiheutuvien kulojen pienenemiseen, häätöjen määrän vähentämiseen, asumisviihtyvyyden paranemiseen, asukasryhmien välisen konfliktien ratkaisemiseen, kulttuurisen kanssakäymisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Esitämme, että asumisneuvontaan kohdennetaan asuntorahaston sisältä Orpon hallituksen leikkaama 2 miljoonaa euroa.

Vahvistamme asunto- politiikan välineitä ja tuemme rakennusalaan kriisissä

- Säilytämme Valtion asuntorahaston kehysten ulkopuolisena rahastona turvaamaan kohtuuhintaista asuntorakentamista.
- Emme lakkauta Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAA.
- Jatkamme asumisoikeusasuntojen rakentamista.
- Emme myy valtion erityistehtävayhtiö A-Kruunu Oy:tä.
- Sisällytämme Mal-sopimukseen tavoitteet valtion tukemalle asuntotuotannolle.
- Jatkamme käynnistysavustuksia mal-alueilla.
- Korotamme erityisryhmien investointituen valtuutta vähintään 100 miljoonaan euroon. Seuraamme valtuuden riittävyttä ja korotamme sitä tarvittaessa.
- Korjausrakentamiseen ja energiatehokkuutta nostavaan peruseräparannukseen sekä kotitalouksien energiamurrosta tukemaan luomme vaikuttavan ja suhdanneluontoisen, määräaikaisen 140 miljoonan euron valtuuden valtion asuntorahastosta.
- Jatkamme Lähiö-ohjelmaa ja osoitamme siihen 15 miljoonaa euroa vuosina 2025–2027, eli 5 miljoonaa euroa vuodessa.
- Kohdennamme asumisneuvontaan asuntorahaston sisältä Orpon hallituksen leikkaamat 2 miljoonaa euroa.

Pitkien yhteyksien maa tarvitsee toimivan liikenneverkon

Olemme sitoutuneet kehittämään liikennejärjestelmäämme valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (L12) valmistelun pohjalta ja korostamme tietoon perustuvaa, avoimessa valmistelussa tehtävää pitkäjänteistä työtä, jossa kulloinkin käytettävissä olevat määrärahat kohdennetaan mahdollisimman vaikuttavasti. Tavoitteenamme on huolehtia sekä väyläverkon kunnosta että kestävästi kansalaisten ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavasta liikennejärjestelmästä, jossa eri liikennemuotoja ei aseteta turhaan vastakkain.

Kustannusten alla murentuva väyläverkko kaipaa puolustajaa

Hallitus esittää yhteensä 100 miljoonan euron leikkausta kehittämishankkeiden rahoituksesta osana julkisen talouden tervehdyttämistä. Orpon hallitus ei aio kuitenkaan itse leikkauksestaan kärsiä, vaan rahoittaa omat liikennehankkeensa investointiohjelmana valtionyhtiöistä tarkentuvan rahoituksen turvin. Hallitusohjelman pysyvät leikkaukset koskevatkin vasta tulevia hallituksia. Liikenneverkkojen pitkäjänteisen kehittämisen kannalta tämä ei ole kestävä ratkaisu, vaan johtaa käytännössä rahoitusongelmien siirtämiseen myöhemmäksi. Tämä tuntuu olevan hallituksen toimintatapa, oli kyseessä päästövähennystarpeet, liikenteen verotus taikka Länsiradan rakentamisen rahoitusratkaisut.

Liikenteen investointivelka kasvaa joka tapauksessa tulevaisuudessa, eivätkä edes hallituksen talousarvioesityksessään esittämät investointikohteet pääse käyntiin, vaan vuoden 2025 mitättömien määrärahojen takia aloitus on käytännössä vasta vuonna 2026. Pienenä parannuksena on todettava, että hallitus on tarkastellut Säätytalolla syntynyttä investointiohjelmaansa uudelleen ja useimmat talousarvion yhteydessä esitetyt hankkeet ovat nyt myös Väyläviraston L12-työn pohjalta kiireellisimmiksi ja vaikuttavimmiksi arvioimia.

Kannustamme hallitusta palaamaan väylähankkeiden rahoituksessa kestävään, pitkäjänteiseen kehysrahoitukseen ja purkamaan nykyisen kertarahoitteisen investointiohjelmansa

Perusväylänpidon osalta hallitus esittää 200 miljoonan euron lisämäärärahaa korjausvelan takia. Kuluvana vuonna hallitus käytti jo 250 miljoonaa euroa 520 miljoonan euron varauksestaan, joten hallituskauden loppuvuosina rahoitus tulee romahtamaan huomioiden korkealle tasolle kohonnut kustannustaso. Korjausvelan on arvioitu

olevan noin 4,2 miljardia euroa tällä hetkellä ja kohoavan noin 5 miljardiin euroon hallituskauden lopussa. Itse fyysiset vauriot väyläverkolla eivät ole lisääntyneet tällä nopeudella, vaan ongelman tuo nimenomaisesti kasvanut kustannustaso. Rahoituksen riittämättömyys toki johtaa myös varsinaisten vaurioiden lisääntymiseen kiihtyvällä tahdilla.

Väylävirasto on aiemmin arvioinut korjausvelan säilyttämisen edes nykytasolla vuonna 2036 vaativan 600 miljoonan euron vuosittaista lisärahoitusta välittömästi. Hallitus käytti tämän vuoden lisärahoituksen tieverkon päällysteiden parantamiseen, joka on tärkeä kohde, mutta unohti samalla muut väyläverkon ongelmat. Yrityselämältä on tullut huolestuneita puheenvuoroja alemman tieverkon heikkenevästä kunnosta. Samoin Suomen siltaverkon kunto laskee nopeasti, jolla on suuri vaikutus liikenteen sujuvuuteen sekä elinkeinoelämän ja huoltovarmuuden kannalta merkittäviin kuljetuksiin.

Esitämme 200 miljoonan euron lisärahoitusta korjausvelan vähentämiseksi hallituksen tavoin, mutta emme koske omassa vaihtoehdossamme Valtion asuntorahastoon liikennehankkeiden rahoittamiseksi. Lisäksi esitämme, että rahoituksesta 100 miljoonaa euroa käytetään alemman tieverkon kunnostamiseen sekä siltojen korjaamiseen liikenneyhteyksien varmistamiseksi.

Suomen 370 000 km:n laajuinen yksityistieverkko on merkityksellinen teollisuuden raaka-aineiden, erityisesti puutavaran saannin kannalta, Venäjän hyökkäyssodan myötä, mutta myös elintarviketuotannon ja huoltovarmuuden kannalta. Hallitusohjelma leikkaa yksityisteiden rahoitusta portaittain huolimatta kasvaneista kustannuksista sekä tarpeesta saada suurempia tienhoitokuntien hankkeita liikkeelle. Ensi vuodelle hallitus esittää 1,8 miljoonan euron lisäleikkausta. Kannamme huolta teollisuuden raaka-ainehuollosta sekä huoltovarmuuden kannalta tärkeistä elintarviketuljetuksista ja esitämme 6,8 miljoonaa euroa lisää yksityistieavustuksiin.

Lisätään joukkoliikennettä ja vaihtoehtoisia kulkutapoja

Joukkoliikenteen rahoituksen osalta hallituksen talousarvioesitys on parhaimmillaankin säilyttävä. Etenkin ELY-keskusten kilpailuttaman haja-asutusalueiden joukko-

liikenteen rahoituksen riittämättömyys on ongelma kustannusten nousun takia. Hallitusohjelma leikkaisi 13 miljoonaa euroa ilmastoperusteisesta tasokorotuksesta, jolla olisi voitu paikata vajetta. Hallitukselta on kokonaan unohtunut joukkoliikenteen kehittäminen, vaikka ikärakenne, muuttoliike sekä harveneva palveluverkko haastavat nykytilannetta.

Samalla kaupunkiseuduilla on tarve kehittää parempaa joukkoliikennettä tukemaan talouskasvua ja alueellista kehitystä. Myös hallituksen liikenteen päästövähenneksien vaatimat toimet helpottuvat joukkoliikenteen matkustajaosuuden kasvaessa. Joukkoliikenteen hyödyistä huolimatta Orpon hallitus heikentää sitä nostamalla matkalippujen alv-kantaa sekä työmatkakulujen omavastuuta seutulippujen yläpuolelle. Nyt olisi oikea hetki kehittää joukkoliikennettä ja erilaisilla pienillä kokeiluilla etsiä ratkaisuja myös liikkumiseen haja-asutusalueilla. Esitämme 13 miljoonaa euroa lisää joukkoliikenteen kehittämiseen ja kokeiluhankkeisiin.

Kuntien kanssa yhteistyössä tehtävä kävelyn ja pyöräilyn lisääminen on ollut hyvä tapa ratkaista monta ongelmaa, kun samalla on voitu tukea kansanterveyden kannalta tärkeää arkiliikkumista, parantaa kevyen liikenteen väylien kautta liikenneturvallisuutta, edistää työmatkaliikennettä sekä matkailua. Kuntien 50 %:n maksuosuus avustuksessa on tuplannut valtion rahoituksen vaikuttavuuden. Toimiva ja turvallinen kevyen liikenteen verkosto on osa toimivaa yhdyskuntarakennetta, joka suosii lyhyillä matkoilla kevyttä liikennettä ja mahdollistaa asukkailla pääsyn töihin, kouluun taikka harrastuksiin itsenäisesti ja ympäristöystävällisesti ilman autoa. Hallituksen leikkaukset ovat vieneet rahoituksen niin matalalle tasolle ettei avustushakua kannata enää järjestää edes vuosittain. Ensi vuodelle on esitetty 1,2 miljoonan euron lisäleikkausta hallitusohjelman 5 miljoonan euron leikkauksen päälle. Haluamme kehittää kävelyn ja pyöräilyn edistämistä kunnille myönnettävän avustuksen myötä ja esittää 6,2 miljoonan euron lisäystä rahoitukseen.

Sähköisen lentämisen kehittyessä on huolehdittava lentoasemaverkostomme kattavuudesta ja riittävästä lentoyhteyksistä, jotta alueiden elinvoiman ja elinkeinoelämän tarpeisiin pystytään vastaamaan eri puolilla Suomea.

Toimivat yhteydet myös tietoverkossa

Nykypäivän työelämä edellyttää sujuvia tietoliikenne-yhteyksiä. Mahdollisuus työmatkan tehokkaaseen käyttöön parantaa talouskasvun kannalta merkittävää työvoiman liikkuvuutta, vähentää asuntorakentamisen painetta kasvukeskuksissa sekä tukee raideliikenteen kulkutapaosuuden kasvutavoitetta. Hallitus leikkasi Marinin hallituksen jättämän määrärahan, jolla oli tarkoitus parantaa kaupallisia mobiiliverkkoja rataverkon katvealueilla rakentamalla uusia tukiasemia. VR osaltaan on sitoutunut parantamaan vaunukaluston sisäverkkoja sekä mobiiliverkon läpäisyä uusilla ikkunaratkaisuilla. Hallituksen valmistellessa junaliikenteen kilpailutusta EU-lainsäädännön mukaisesti tulevaisuudessa, ei infrastruktuuriin verrattavan mobiiliverkon ratkaiseminen voi olla ainoastaan junayhtiön tehtävä. Huomioitavaa on, että samalla valokuitu- ja mobiiliyhteyksiä on kehitettävä joka tapauksessa haja-asutusalueiden kotitalouksille, uuden viranomaisverkon käyttöönottoon sekä Digiratana kehitettävän raideliikenteen ohjauksjärjestelmän tarpeita ajatellen. Palautamme 4,7 miljoonan euron leikatun rahoituksen junakuuluvuuden parantamisen pilotointiin.

SDP esittää

- Esitämme 200 miljoonan euron lisärahoitusta korjausvelan vähentämiseksi hallituksen tavoin, mutta emme koske omassa vaihtoehdossamme Valtion asuntorahastoon liikennehankkeiden rahoittamiseksi.
- Esitämme myös, että rahoituksesta 100 miljoonaa euroa käytetään alemman tieverkon kunnostamiseen sekä siltojen korjaamiseen liikenneyhteyksien varmistamiseksi.
- Kannamme huolta teollisuuden raaka-ainehuollosta sekä huoltovarmuuden kannalta tärkeistä elintarvikekuljetuksista ja esitämme 6,8 miljoonaa euroa lisää yksityistieavustuksiin.
- Esitämme 13 miljoonaa euroa lisää joukko liikenteen kehittämiseen ja kokeiluhankkeisiin.
- Haluamme kehittää kävelyn ja pyöräilyn edistämistä kunnille myönnettävän avustuksen myötä ja esittää 6,2 miljoonan euron lisäystä rahoitukseen.
- Palautamme 4,7 miljoonan euron leikatun rahoituksen junakuuluvuuden parantamisen pilotointiin.

Itäiseen Suomeen elinvoimavisio

Itäiseen Suomeen on luotavat yhdessä alueen ja valtion sekä muiden sidosryhmien kanssa pitkän aikavälin elinvoimavisio, jossa alueen omia vahvuuksia tuetaan pitkäjänteisesti ja riittävillä resursseilla.

Julkisen ja yksityisen sektorin hyvällä yhteistyöllä varmistetaan investointien toteutuminen, työllisyyden edistäminen ja elinvoiman tukeminen.

SDP:n keinot itäisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi

Tuetaan investointien kotiutumista itäiseen Suomeen

Itä-Suomi tunnistetaan strategisesti tärkeäksi alueeksi, jossa edistetään vihreitä investointeja, kuten vety-, aurinko- ja tuulivoimahankkeita. Työ- ja elinkeinoministeriön varaamasta 400 miljoonan euron määrärahasta kohdennetaan 75 miljoonaa euroa erityisesti itäisen Suomen hankkeisiin. Tämä rahoitus ohjataan yrityksille ELY-keskusten kautta.

Tehdään hallituksen mallia laajempi ja pidempiaikaisempi verokannustin investointien kotouttamiseksi Suomeen ja Itä-Suomeen. Ulotetaan verokannustin tukemaan myös pk-yritysten investointeja sekä turvataan yritysten kilpailukyky mm. jatkamalla alueellista kuljetustukea.

Aluekehitysrahoituksella ja EU-tuella kasvua elinvoimaan

Maakuntien omaehtoisen kehittämisen AKKE-rahoitus ja ulkorajayhteistyön CBC-rahoitus on hallituksen budjetissa poistettu kokonaan. Rahoituksella on pystytty nopeassa tahdissa käynnistämään ja tukemaan monia hyviä elinvoimaisuutta ja työllisyyttä tukevia hankkeita ympäri maan ja se tulee palauttaa.

Suomen on oltava aktiivinen vaikuttaja myös Euroopan Unionin aluekehitystä rakennettaessa ja eri aluekehitysrahastoja hyödyntäen. EU-rahoituksella ja siihen liittyvällä kansallisella rahoituksella on ollut suuri merkitys aluekehityserojen tasaamisessa ja koko maan kehittämisessä.

Suomen pitää myös vaikuttaa siihen, että EU:ssa perustetaan tuki-instrumentti Venäjän hyökkäyssodasta kärsiville Venäjän raja-alueilla. Samaan tapaan kuten Brexitin yhteydessä luotiin tukiväline sen vaikutuksista kärsineille alueille.

Paremmat yhteydet itäiseen Suomeen

Saavutettavuus ja toimiva liikennejärjestelmä ovat maakunnissa elinehto kasvulle ja työllisyydelle. Tämä korostuu itäisessä Suomessa.

Viime hallituskaudella Suomeen luotiin parlamentaarinen 12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestel-

mäsuunnitelma, joka on keskeinen työkalu koko maan liikennejärjestelmän kehittämisessä. Tämän työn tulee jatkua, jotta koko maan liikenneverkkoa voidaan kehittää tasapuolisesti. On tärkeää, että jatkamme korjausvelan vähentämistä niin tie- kuin rataverkon osalta ja huolehdimme alemman tieverkon kunnossapidosta. Tämä on huoltovarmuuskysymys.

Saavutettavuuden turvaaminen edellyttää vahvoja panostuksia raideliikenteeseen ja tieverkostoon sekä huolehtimista maakunnallisen lentoliikenteen jatkuvuudesta. Lisäksi on selvitettävä sisävesiliikenteen kehittämisedellytyksiä.

Venäjän hyökkäys ja esimerkiksi Saimaan kanavan hiljeneminen ovat aiheuttaneet merkittäviä muutoksia Suomen sisäisiin liikennevirtoihin lyhyessä ajassa. Tästä syystä itäisen Suomen saavutettavuuden turvaaminen on nyt tärkeämpää kuin koskaan, jotta alueen asukkaiden ja yritysten liikenneyhteydet säilyvät toimivina.

Parannetaan digitaalista ja sähköistä infraa

Itäisellä Suomella on potentiaalia olla tulevaisuudessa merkittävä alue puhtaan energian tuotannossa ja vihreän energian teollisuudessa. Koko Suomen kehityksen kannalta on tärkeää, että vihreä siirtymä toteutetaan yhdenvertaisesti myös itäisimmässä Suomessa.

Kiinteiden valokuituverkkojen rakentamiseksi pitää kohdentaa valtion tukirahoitusta. Rahoitus tulee kohdentaa alueille, joille 5G-verkon rakentaminen ei ole mahdollista Venäjän rajan läheisyyden tai markkinaehtoisten toimijoiden puutteen vuoksi.

Turvataan koulutetun työvoiman saatavuus itäisessä Suomessa

Osaavan työvoiman puute nousee yhä useammassa yrityksessä kasvun ja uusien rekrytointien esteeksi. Tämä korostuu erityisesti suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella. Meidän tulee jatkaa edelleen panostuksia koulutukseen kaikilla asteilla. Tulevaisuuden työelämä tulee vaatimaan yhä enemmän sekä ammattiosaajia että korkeakoulutettua työvoimaa.

Marinin hallituksen toteuttama oppivelvollisuuden laajennus ja toisen asteen maksuttomuus luovat koulutetun työvoiman saatavuudelle vankan perustan. Meillä ei ole varaa hukata yhtäkään nuorta koulutuksen vähyyden vuoksi, sillä se voi johtaa työmarkkinoilta syrjäytymiseen. Kasvun ja työllisyyden turvaamiseksi tarvitsemmekin panostuksia osaavaan työvoimaan koko maassa. Myös englanninkielisiä koulutuslinjoja tarvitaan maahanmuuttajien kouluttamisen ja työmarkkinoille integroimisen tueksi.

Mahdollistetaan itäiseen Suomeen tuulivoimarakentaminen

Tuulivoimarakentaminen on Suomessa lisääntynyt viime vuosina merkittävää tahtia tuoden samalla monille seuduille taloudellisen piristysruiskeen sekä uusien työpaikkojen, että vahvistuneen verokertymän muodossa. Valitettavasti tuulivoimarakentaminen ei kuitenkaan jakaudu tasaisesti ympäri maan. Tällä hetkellä vain alle neljä prosenttia Suomeen rakennetusta tuulivoimasta sijaitsee Valtatie 5:n itäpuolella.

Itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen keskeisimpänä esteenä ovat puolustusvoimien aluevalvontajärjestelmän

asettamat rajoitteet. Marinin hallitus asetti Arto Rädyn työryhmän ratkomaan tätä kysymystä. Kattava raportti luovutettiin viime vuoden maaliskuussa. Valitettavasti monipuolisista ehdotuksista huolimatta raportin esityksiä ei ole viety Orpon hallituksen taholta eteenpäin.

Tämä on merkinnyt edelleen itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen pysähtyneisyyttä muuhun maahan verrattuna ja samalla myös verotulojen menetystä sekä muiden puhdasta energiatuotantoa vaativien investointien lykääntymistä. On tartuttava toimeen ja edistää raportin hyviä ehdotuksia sekä varmistaa tuulivoimarakentamisen mahdollisuudet myös itäisessä Suomessa. Tämä edellyttää myös Fingridin siirtoverkon suunnittelun ja rakentamisen vauhdittamista itäisessä Suomessa. Tarvittaessa myös verotuksen kompensatiomalli tulee ottaa käyttöön.

Matkailu vahvistaa itäisen Suomen työllisyyttä

Koko itäisen Suomen luonto- ja retkimatkailun kehittämiseen, kansallispuistojen kunnostamiseen sekä Saimaan alueen markkinointiin ja näkyvyyteen tulee panostaa.

Itäisessä Suomessa on paljon matkailupotentiaalia niin luonnon, laajojen vesistöjen, liikuntamahdollisuuksien, rauhallsuuden kuin myös paikallisen ruuan ja kulttuurin myötä.

Nämä toimet vahvistavat alueen näkyvyyttä ja houkuttelevuutta sekä matkailijoiden tuomaa talouskasvua ja työllisyyttä.

Katse Itä-Suomeen

- Itäiseen Suomeen tulee luoda yhdessä alueen ja valtiovallan kanssa pitkän aikavälin kasvu- ja elinvoimavisio.
- Vihreiden investointien kotiutumista itäiseen Suomeen tulee vahvistaa merkittävästi.
- Itäisen Suomen saavutettavuudesta tulee huolehtia ja varmistaa koko maan liikenneverkon yhdenvertainen kehitys.
- Osaavan työvoiman saatavuus tulee turvata myös itäisessä Suomessa vastaamaan yritysten työvoimatarpeita.
- Itäisen Suomen tuulivoimarakentamista tulee edistää selvitysmies Rädyn raportin suositusten pohjalta.
- Itäisen Suomen matkailuun ja näkyvyyteen tulee panostaa entistä vahvemmin.
- EU:n aluekehitysrahoitusta ja sen vaikuttavuutta tulee vahvistaa itäisessä Suomessa sekä edistää rajamaakuntien EU:n tuki-instrumentin luomista.

TURVALLINEN ARKI

1. Esitämme sisäisen turvallisuuden viranomaisten määrärahoihin turvallisuuden korjaussarjaa, jolla viranomaisten toimintamenosäästöjä kohtuullistetaan ja riittävä toimintakyky turvataan hallitusta selvästi vaikuttavammin.
2. SDP:n mielestä Eurooppa tarvitsee välineitä, joilla se pärjää raivokkaassa kilpailussa vihreistä investoinneista USA:lle ja Kiinalle. Suomen pitää määrätietoisesti ajaa uuden investointirahaston perustamista EU:ssa. Investointirahastolla voidaan houkutella parhaita vihreitä investointeja EU-alueelle. Rahasto pitää rahoittaa EU:n omilla varoilla, esimerkiksi ottamalla käyttöön rahoitusmarkkinavero. Investointirahastoa varten ei tarvita EU:n yhteisvelkaa.
3. Suomen on pidettävä huolta puolustuskyvystään ja täytettävä myös yhteiset velvoitteet. Me emme kehitä kuitenkaan puolustuskykyämme täyttääksemme ulkopuoliset prosentit, vaan pitääksemme kansalaisemme turvassa.

VÄÄRÄ SUUNTA ↘

Hallitus lisää arjen epävarmuutta, kärjistää vastakkainasettelua sekä rapauttaa ihmisten luottamusta arjen turvallisuuden, turvattuun toimeentuloon ja hyvinvointiyhteiskuntamme tulevaisuuteen.

OIKEA SUUNTA ↗

Kun maailma ympärillämme on ajautunut syvään epävarmuuden aikaan, niin kotimaassa kaivataan ennen kaikkea vakautta ja uskoa parempaan tulevaisuuteen. SDP rakentaa luottamusta siihen, että olemme kaikki samassa veneessä.

Sisäinen turvallisuus on hyvinvoivan yhteiskunnan perusta

Vahva sisäinen turvallisuus muodostaa hyvinvoivan yhteiskunnan kantavan perustan. Siksi sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten – kuten poliisin, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen, Rajavartiolaitoksen ja Tullin – resursseista ja toimintaedellytyksissä on huolehdittava. Tehokas ja riittävällä tavalla resursoitu viranomaistoiminta on välttämätöntä, jotta turvallisuuden tasa-arvo yhteiskunnassa voi toteutua kaikkialla Suomessa. Tähän me sosialidemokraatit olemme poliitikassamme sitoutuneita.

Sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaympäristön haasteiden kannalta on arvokasta, että Orpon hallitus kohdistaa sisäisen turvallisuuden viranomaisille muita hallinnonaloja pienemmät tuottavuus- ja toimintameno säästöt osana valtiontalouden tasapainotustoimia. Tosiasiallisesti kuitenkin hallituksen tuottavuus- ja toimintameno säästötavoitteet asettavat haasteita myös sisäisen turvallisuuden viranomaisille kustannusten kasvaessa samanaikaisesti. Siksi esitämme sisäisen turvallisuuden viranomaisten määrärahoihin turvallisuuden korjaussarjaa, jolla viranomaisten toimintameno säästöjä kohtuullistetaan ja riittävä toimintakyky turvataan hallitusta selvästi vaikuttavammin.

Esitämme sisäisen turvallisuuden viranomaisten määrärahoihin turvallisuuden korjaussarjaa

On ongelmallista, että valtionhallinnon tuottavuus- ja toimintameno säästöt eivät hallituksen esityksessä kohtele sisäisen turvallisuuden viranomaisia yhdenvertaisesti. Katsomme, että Tullin tehostamistavoitetta tulee kohtuullistaa muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten tasolle. Tällä hetkellä Tulliin on kohdistumassa vastaava tuottavuus- ja toimintameno säästö kuin muillekin valtiovarainministeriön alaisille viranomaisille. Tämä siitä huolimatta, että Tulli on poliisin ja Rajavartiolaitoksen tavoin keskeinen sisäisen turvallisuuden viranomainen. Tullin toimintamenoihin esitämme 2,5 miljoonan euron määrärahalisäystä. Tullia ei voi kohdella epäyhdenvertaisesti vain siksi, että se on valtiovarainministeriön eikä sisäministeriön alainen viranomainen. Korostamme PTR-viranomaisten keskeistä roolia turvallisuudelle.

Haluamme turvata myös Rajavartiolaitoksen resurssit. Turvallisuuspoliittinen tilanne ja epävarmuus Venäjän

toimista Suomen itärajalta alleviivaavat sitä, että Rajavartiolaitokselle on turvattava riittävä toimintakyky ja resurssit koko kehyskaudella. Tämä tulee tehdä siten, että sekä henkilöstön määrä että tekninen kyvykkyys turvataan. Esitämme Rajavartiolaitokselle 10 miljoonan euron määrärahalisäystä, jotta Rajavartiolaitos ei ajaudu toiminnassaan lyhytnäköisiin leikkauksiin tulevina vuosina.

Kannamme huolta myös Suojelupoliisin rahoituksen puutteista sekä poliisin toiminnan kustannusten kasvusta. Kustannusten kasvu yhdistettynä näiden toimijoiden tuottavuus- ja toimintameno- ja säästöön asettaa sekä poliisin että Suojelupoliisin vaikeaan tilanteeseen. Esitämme, että tuottavuus- ja toimintameno- ja säästöä kohtuullistetaan ja Suojelupoliisille lisätään 2 miljoonan määräraha, jotta kriittisen tärkeä tiedustelutoiminta voidaan turvata.

Poliisille esitämme miljoonan euron suuruista lisämäärärahaa. Tällä turvataan sitä, että kustannusten kasvu ei johda henkilöstön tai poliisin palveluiden vähentämiseen. Samalla aidosti huolehditaan myös siitä, että tavoite 8 000 poliisin tasosta vuoteen 2027 mennessä saavutetaan, eikä tavoitteesta jäädä.

Hallituksen tavoitteena on lisätä koulutettavien pelastajien määrää niin, että 1 000 pelastajan lisäys saavutetaan vuonna 2032. Kiirehdimme pelastajapulaa ratkaisemista hallituksen tavoitetta nopeammin. Esitämme koulutettavien määrän kasvattamista siten, että tavoiteltu 1 000 uutta pelastajaa saavutettaisiin jo vuonna 2030. Samalla kannamme huolta siitä, että hallituksen talousarvioesityksessä Pelastusopistoon kohdistetaan merkittävä määrärahavähennys tilanteessa, jossa pelastajapulaa yritetään toisaalta ratkaista. Siksi esitämme Pelastusopiston toimintameno- ja säästöjen kohtuullistamista 200 000 eurolla sekä 800 000 euron lisämäärärahaa pelastajamäärän kasvattamiseksi hallituksen aikataulua nopeammassa tahdissa.

Kunnissa rakennetaan hyvinvointia ja arjen turvallisuutta

Kuntien asema ja rooli on muuttunut historiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toteuduttua. Käytännössä puolet kuntien aiemmista tehtävistä ja rahoituksesta on tällä hetkellä toimintansa käynnistyneiden hyvinvointialueiden vastuulla, pääkaupunkiamme Helsinkiä lukuun ottamatta. Yksi asia ei kuitenkaan muutu: kunnissa rakennetaan jatkossakin hyvinvointia ja arjen turvallisuutta kaikille.

Sote-uudistuksen jälkeen kuntien on muun muassa rahoitettava investointinsa aiempaa pienemmällä tulo-rahoituksella, mikä edellyttää kunnilta entistäkin harkitumpaa investointien suunnittelua. Kasvavissa kaupungeissa ja kaupunkiseuduilla investointitarpeet ovat kuitenkin suuret kasvavan väestömäärän vuoksi ja kuntien talouden ennakointi on haastavaa myös tulevina vuosina. Helpotusta tilanteeseen ei tuo se, että Orpon hallitus on päättänyt siirtää eteenpäin kuntien kannalta hyvin tärkeän valtiosuus-uudistuksen toteuttamista. Kiirehdimme valtiosuus-uudistuksen valmistelua, jotta rahoitus vastaa paremmin kuntien nykyisiä tehtäviä.

Pidämme tärkeänä, että muuttuneessa tilanteessa kuntien edellytykset järjestää ja tuottaa palveluita sekä kyky tehdä investointeja turvataan. Kuntien tietä kohti sote-uudistuksen jälkeistä aikaa on tasoitettava. Suomen kasvun tukeminen hallitusta kunnianhimoisemmilla toimilla tukee myös kuntien taloutta, sillä ne ovat nykyisessä tilanteessa entistä enemmän riippuvaisia määrittelemistään verotuloista.

Vuoden 2025 alusta alkaen työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle. Tuem-

me uudistusta, jonka tavoitteena on tuoda työllisyys-, elinkeino- ja yrityspalvelut lähemmäs kuntalaisia sekä työnantajia. Uudistus ei kuitenkaan voi onnistua ilman valtiovallan aktiivisuutta uudistuksen toimeenpanossa. Kuntia on tuettava TE-uudistuksen toimeenpanossa hallitusti. Jotta kunnat eivät joudu heti alkuvuodesta valitsemaan, tekevätkö ne sopeutustoimia työllisyyspalveluista vai jostakin muualta, esitämme valtiolta kunnille siirtyviin työllisyysmäärärahoihin merkittävää lisäystä.

Kannamme huolta myös Orpon hallituksen tekemistä merkittävistä heikennyksistä kotoutumisen edistämisen palveluiden rahoitukseen. Nämä leikkaukset ovat suoria leikkauksia kunnilta ja niiden välilliset vaikutukset pidemmällä aikavälillä uhkaavat käydä yhteiskunnalle kalliiksi. Vuoden 2025 alusta kotoutumisen edistämisen päävastuu siirtyy kunnille kotoutumisen edistämisestä annetun lainsäädännön uudistuessa. Painotamme vaikuttavien kotoutumispalveluiden merkitystä, joiden tukemana maahanmuuttajien työllistymisen edellytykset vahvistuvat ja kielitaito sekä yhteiskunnan tuntemus lujittuvat. Peruisimme hallituksen kotoutumisen edistämiseen kohdistamat 58 miljoonan euron leikkaukset, jotka osuvat erityisesti kuntiin ja kaupunkeihin, joissa on paljon kotoutumispalveluiden asiakkaita.

Toisin kuin hallitus, emme vähentäisi kuntien rahoitusta ilman tietoa kunnilta poistettavista tehtävistä

Hallitus leikkaa kunnilta valtionosuuksia 23 miljoonaa euroa vedoten normien purkamiseen, jota ei todellisuudessa tapahdu. Toisin kuin hallitus, emme vähentäisi kuntien rahoitusta ilman tietoa kunnilta poistettavista tehtävistä. Kannatamme sitä, että kuntien normeja pyritään purkamaan, mutta tämän tulee tapahtua siten, että sekä purettavat normit että vähennettävä rahoitus kulkevat käsi kädessä. Muutoin normienpurku vain lisää kuntien taloudellisia vaikeuksia. Helpottaisimme kuntien tilannetta siten, että emme kohdista kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen yhden prosenttiyksikön leikkausta, joka parantaa kuntien tilannetta noin 25 miljoonalla eurolla.

Lähisuhdeväkivaltaa torjuttava

- Kaikista 16–74-vuotiaista suomalaisista naisista 34 % ja miehistä 18 % on joskus elämänsä aikana kokenut parisuhteessa kumppaninsa tekemää fyysistä väkivaltaa. Vain noin puolet naisista on kertonut väkivallasta jollekin, ja vain noin joka kymmenes naisista on ilmoittanut väkivallasta viranomaiselle.
- Suomi on kansainvälisten ihmisoikeussopimusten osapuolena velvoitettu ehkäisemään ja torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa. Suomi on saanut ihmisoikeussopimuksia valvoilta elimiltä lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyviä suosituksia. Lisäksi eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on todennut yksimielisesti, että lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ja tunnistamisen tukipalveluita ja niihin ohjaamista on kehitettävä määrätietoisesti. Me kannatamme näiden toimien edistämistä.

Kotoutumisen heikennykset on torjuttava

Aktiivisilla ja riittävästi resursoituilla kotoutumispalveluilla tuetaan Suomeen asettumista ja integroitumista osaksi yhteiskuntaa. Katsomme, että hallituksen kotoutumisen edistämiseen kohdistamat leikkaukset heikentävät maahan saapuneiden mahdollisuutta kouluttautua, työllistyä ja saada tarvitsemiaan palveluja, joiden avulla integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan toteutuu sujuvasti ja tehokkaasti.

Kotoutuminen onkin ohittamattoman tärkeä osa onnistuneen maahanmuuttopolitiikan kokonaisuutta. Jokaiselta kotoutumistoimenpiteiden piirissä olevalta on oikein edellyttää omaa vastuuta kotoutumisesta, mutta samalla tarvitaan myös tehokkaita kotoutumista edistäviä palveluita, jotta kotoutuminen onnistuu. Kotoutumisen on oltava mahdollisimman nopeaa ja tukitoimien vaikuttavia. Palvelujen piiriin on päästävä nopeasti maahantulon jälkeen ja kotoutujan on saatava riittävästi ohjausta ja neuvontaa. Tavoitteena on oltava tehokas kielenoppiminen ja mahdollisimman nopea työllistyminen tai opintoihin hakeutuminen. On kestävämpiä, mikäli esimerkiksi kieliopintojen piiriin ei pääse säästöjen vuoksi riittävän nopeasti. Oikein kohdennetuilla ja resursoituilla alkuvaiheen toimenpiteillä on merkittävä rooli kotoutumisen onnistumisessa. Kotoutumisen edistämisen palveluita on kehitettävä aktiivisesti ja epäkohtiin puututtava tehokkaasti.

On valitettavaa, että hallitus on päätenyt valitsemaan kotoutumisen heikentämisen ideologiseksi tavoitteeksi. Näin hallitus tulee lisänneeksi niitä maahanmuuton lieveilmiöitä ja ongelmia, joita se esittää hillitsevänsä. Siksi peruisimme hallituksen kuntien kotoutumisen edistämiseen kohdistamat leikkaukset.

Hallituksen kotoutumisen edistämiseen kohdistamat leikkaukset ovat lyhytnäköisiä ja heikentävät maahan saapuneiden mahdollisuutta kouluttautua, työllistyä ja saada tarvitsemiaan palveluja, joiden avulla kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumisen edistämässä suurimman vastuun kantavat kunnat, joille tulee taata mahdollisuudet onnistua tässä tehtävässä. Näissä leikkauksissa on kyse suorasta leikkauksesta kunnilta.

Maahanmuuttopolitiikan on oltava kaikkina aikoina hallittua ja sosiaalisesti oikeudenmukaista. Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää myös riittäviä viranomaisresursseja sekä sujuvia lupa- ja viranomaisprosesseja. Hallituksen julkisen hallinnon sopeutukset heikentävät merkittävästi Maahanmuuttoviraston kykyä hoitaa näitä tehtäviä. Viraston byrokratia uhkaa hallituksen toimesta kasvaa, kun maahanmuuttovirastolle lisätään tehtäviä ja veloitteita, mutta ei varmisteta riittävää rahoitusta.

Emme tue Orpon hallituksen tekemää linjausta alentaa pakolaiskiintiötä 500 kiintiöpakolaisen tasolle. Kiintiö-

SDP esittää

pakolaisuus on kaikkein vaikuttavin tapa kohdentaa kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville, kuten kriisi-alueiden naisille, lapsille ja perheille. Kiintiöpakolaisina Suomeen saapuvat on jo määritelty pakolaisiksi YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n toimesta ja he ovat usein lähtöisin erittäin traumaattisista olosuhteista. Suomen pakolaiskiintiön tulee olla vuoden 2025 osalta 850–1050 pakolaisen tasolla, mikä vastaa Marinin hallitusohjelman tasoa. Koska pakolaiskiintiön tasosta päätetään vuosittain valtion talousarvion yhteydessä, tulee Suomen säilyttää mahdollisuus suhteuttaa vastaanotettavien pakolaisten määrä globaaliin pakolaistilanteeseen, kuten on toimittu koko 2000-luvun ajan.

Pidämme tärkeänä, että pakolaisten vastaanoton aikainen arki turvataan kohtuullisella tavalla ja arjen perustarpeet turvataan. Näin vastaanoton piirissä oleva henkilö kykenee parhaalla mahdollisella tavalla myös aloittamaan uuden elämänsä rakentamisen Suomessa. Siksi peruisimme hallituksen esittämän vastaanottorahan leikkauksen, jolla kohtuuttomasti heikennetään jo valmiiksi hyvin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tilannetta. Vastaanottorahan leikkaus kohdistuu myös Ukrainasta paenneisiin, jotka ovat Suomessa vastaanottopalveluiden piirissä.

- Kohtuullistamme sisäisen turvallisuuden viranomaisten tuottavuus- ja toimintameno-säästöjä ja pienennämme Tullin säästötavoitetta muiden PTR-viranomaisten tasolle.
- Lisäämme 10 miljoonaa euroa Rajavartiolaituksen perusrahoituksen turvaamiseksi.
- Kasvatamme pelastajamäärää tuhannella, hallitusta kunnianhimoisemmalla aikataululla ja turvaamme Pelastusopiston toiminnan.
- Perumme hallituksen kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksijarrun.
- Perumme kuntien laskennallisten kotoutumiskorvausten leikkauksen.
- Lisäämme työllisyysmäärärahoja TE-uudistuksen toimeenpanon turvaamiseksi.
- Mahdollistamme aidosti kuntien todellista normien purkamista siihen sidotun samanaikaisen rahoitusleikkauksen kompensoimiseksi.
- Tarvitsemme tehokasta ja riittävästi resursoituja kotoutumisen edistämisen palveluja.
- Turvaisimme Maahanmuuttoviraston toimintakyvyn, jotta lupaprosessit saadaan sujuviksi.
- Pitäisimme pakolaiskiintiön 850–1050 tasolla ja pitäisimme mahdollisuuden arvioida kiintiön tasoa vuosittain.
- Peruisimme vastaanottorahan leikkauksen.

Tekoja oikeuslaitoksen puolesta

Oikeusvaltion turvaaminen edellyttää riittäviä resursseja. Kannamme huolta hallituksen talousarvioesityksen merkittävistä puutteista, jotka koskevat oikeudenhoidon ja rikosseuraamuslaitoksen rahoitusta sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Oikeusministeriön hallinnonalan riittävä resursointi on keskeistä paitsi yksilöiden oikeusturvan, myös koko yhteiskunnan vakauden ylläpitämiseksi. Oikeusvaltion ja oikeudenhoidon vahvistaminen on ennen kaikkea periaatteellinen arvovalinta, joka kertoo yhteiskunnan suunnasta ja sitoutumisesta demokratian peruspilareihin. Suomen oikeusjärjestelmän ja oikeusvaltion periaatteiden turvaaminen vaatii riittäviä resursseja, jotta oikeudenhoidon eri osa-alueet voivat toimia tehokkaasti. Muistutamme oikeudenhoidon selonteosta, jossa parlamentaarisesti korostettiin oikeudenhoidon resurssien turvaamista pitkäjänteisesti.

Oikeudenhoidon rahoituksen liian alhainen taso uhkaa kansalaisten oikeusturvan toteutumista ja koko oikeusprosessin sujuvuutta. Ilman riittäviä resursseja tuomioistuinten käsittelyajat venyvät. Tämä heikentää oikeusturvaa, nakertaa kansalaisten luottamusta ja vaarantaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen. Riittävällä rahoituksella varmistetaan, että tuomioistuimet voivat käsitellä asiat kohtuullisessa ajassa ja että kaikilla osapuolilla on tasavertainen mahdollisuus saada oikeutta. Rahoituksen suunnittelussa tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta, jotta oikeuslaitoksen eri toimijat voivat toimia luotettavasti ja tehokkaasti ilman jatkuvaa epävarmuutta tulevaisuuden resursseista.

Lisäresurssit oikeuslaitokselle tukevat myös poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa. Poliisin resurssien vahvistamisen rinnalla on välttämätöntä, että oikeuslaitos

kykenee vastaamaan samalla lisääntyvään työmäärään rikosprosessiketjussa. Oikeusketjun sujuva toiminta edellyttää, että kaikki sen osat – poliisi, syyttäjälaitos, tuomioistuimet ja rikosseuraamuslaitos – toimivat yhdessä ja riittävin resurssein.

Pitkäjänteinen rahoitus tukee julkisen sektorin henkilöstön saatavuutta, pysyvyyttä ja työhyvinvointia. Kun viranomaisilla on selkeä näkymä tulevaisuudesta, henkilöstön sitoutuminen ja työhyvinvointi paranevat. Tämä vahvistaa oikeudenhoidon laatua ja oikeuslaitoksen kykyä täyttää kansalaisten oikeusturvavaatimukset. Oikeuslaitoksen toimivuus on kansalaisten luottamuksen ja yhteiskunnallisen rauhan kannalta tärkeää. Korostamme hyvää ja oikeudenmukaista henkilöstöpolitiikkaa.

Moniääninen ja aktiivinen kansalaisyhteiskunta tukee oikeusvaltion toimintaa ja sen kehitystä. Kansalaisjärjestöt, jotka tekevät tärkeää työtä esimerkiksi rikoksen uhrien tukemiseksi, täydentävät viranomaisten työtä ja tarjoavat apua heille, jotka sitä tarvitsevat. Järjestöjen rahoituksen leikkaaminen voi heikentää yhteiskunnan tukiverkkoja ja lisätä eriarvoisuutta. Pidämme hallituksen kaavailemia leikkauksia järjestöjen avustuksiin kohtuuttomina ja lyhytnäköisinä. Järjestöt ovat keskeisessä roolissa rikoksen uhrien tukemisessa ja monien oikeusministeriön alaan liittyvien palveluiden tarjoamisessa. Samanaikaiset leikkaukset useilla hallinnonaloilla heikentävät rikoksen uhrien tukipalveluiden saatavuutta ja voivat johtaa siihen, että apua tarvitsevat jäävät ilman tukea. Järjestöjen rahoitusta ei tule leikata, jotta rikoksen uhrien oikeusturva voidaan turvata ja kansalaisyhteiskunta säilyä elinvoimaisena.

SDP esittää

Rikosseuraamuslaitos on keskeinen toimija yhteiskunnan turvallisuuden ja rikollisuuden ennaltaehkäisyn kannalta. Vankimäärien kasvaessa ja henkilökunnan kuormituksen lisääntyessä resurssipula vaikeuttaa laitoksen kykyä tarjota riittäviä kuntouttavia ja valvovia palveluita. Kuntouttavat toimenpiteet auttavat vankeja palaamaan yhteiskuntaan ja vähentävät riskiä rikosten uusimisesta, mikä on sekä inhimillisesti että taloudellisesti kannattavaa. Riittävällä rahoituksella tuetaan myös henkilöstön jaksamista ja työhyvinvointia, mikä on edellytys rikosseuraamuslaitoksen lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Oikeusvaltioperiaatteen ylläpitäminen on paitsi kansallinen velvollisuus, myös osa Suomen kansainvälisiä sitoumuksia ja roolia osana kansainvälistä yhteisöä. Suomi on sitoutunut edistämään ihmisoikeuksia, demokraattisia arvoja ja oikeusvaltiota kansainvälisillä foorumeilla, kuten Euroopan unionissa ja Yhdistyneissä kansakunnissa. Sitoumukset velvoittavat Suomea varmistamaan, että myös kansallinen oikeusjärjestelmämme täyttää korkeimmat oikeudenmukaisuuden ja tehokkuuden vaatimukset.

Oikeusvaltion heikentyminen tai resurssien riittämättömyys voi vaikuttaa Suomen kansainväliseen maineeseen ja asemaan luotettavana ja vakaana yhteistyökumppanina. Globaalissa tilanteessa, jossa demokratiat ja oikeusvaltiot kohtaavat uusia haasteita, on tärkeää, että Suomi näyttyy esimerkkinä oikeudenmukaisesta ja toimivasta yhteiskunnasta. Oikeusministeriön hallinnonalan riittävät resurssit tulee turvata, jotta oikeusjärjestelmämme on valmis kohtaamaan tulevaisuuden haasteet.

- **Pyrimme varmistamaan, että oikeusministeriön hallinnonalan eri toimijat voivat toimia täysmääräisesti oikeusvaltioperiaatteiden mukaisesti.**
- **Oikeusjärjestelmän toimivuuteen tulee panostaa, jotta oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja ihmisten perusoikeudet voidaan turvata kaikissa tilanteissa. Tämä edellyttää riittäviä resursseja, pitkäjänteistä suunnittelua ja arvopohjaista sitoutumista oikeusvaltion periaatteisiin.**
- **Varmistamme, että oikeudenhoidon eri osa-alueet voivat vastata haasteisiin, joita taloudellisesti ja geopoliittisesti haastava aika tuo mukanaan. Näin varmistetaan, että Suomi säilyy oikeusvaltiona, jossa jokaisella on mahdollisuus oikeudenmukaiseen kohteluun ja turvattuun elämään.**

Vakaa ja vaikuttava Suomi

Elämme ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta haastavaa aikaa. Konfliktit maailmalla sekä suurvaltakilpailu lisääntyvät, ja kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää haastetaan monelta suunnalta. Ukrainan sota jatkuu kolmatta vuotta, ja eskalaatiokierre Lähi-idässä uhkaa johtaa jopa alueelliseen suursotaan. Nyt jos koskaan koko kansainvälisen yhteisön tulee yhdessä ponnistella vallitsevan tilanteen rauhoittamiseksi.

Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu

Kehitysyhteistyö on merkittävä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hallitus toteuttaa kehitysyhteistyöhön mittavia leikkauksia, jotka väistämättä johtavat Suomen kehityspolitiikan kaventumiseen ja vaikuttavuuden heikkenemiseen. Samalla on havaittavissa selkeä linjanmuutos Suomen kehityspolitiikassa. Suomi on ollut pitkään sitoutunut YK:n tavoitteeseen siitä, että käyttäisimme 0,7 % bruttokansantulostamme kehitysyhteistyöhön ja 0,2 % vähiten kehittyneiden maiden (Least Developed Countries, LDC) tukemiseen. Tavoitteisiin ei ole päästy, mutta se ei tarkoita, että niistä pitäisi luopua. Tulee luoda pitkäjänteinen suunnitelma, miten tavoitteisiin päästään. Vaadimme, että varsinaiseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan 50 miljoonaa euroa enemmän kuin valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2025.

Köyhyyden poistaminen on ensimmäinen YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteista. Kuten eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on edellyttänyt, LDC-maihin kohdistuvan rahoituksen seuranta tulisi palauttaa valtion talousarvioon.

Kehitysyhteistyön lisäksi, humanitaarinen apu on tärkeässä roolissa työssä vakaamman, turvallisemman ja kestävästi vauraamman maailman puolesta. Kriisien ja konfliktien lisääntyessä sadat miljoonat ihmiset elävät maailmalla hädän ja nälän keskellä ja ennätysmäärä ihmisiä on joutunut pakenemaan kodeistaan. Arviolta 300 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua kuluvan vuoden aikana. Kehitysyhteistyövaroista rahoitettavalla humanitaarisella avulla voidaan lievittää inhimillistä hätää ja pelastaa ihmishenkiä. Painotamme, että humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä on turvattava.

Digitalisaation edetessä teknologian painoarvo kehitysmaissa kasvaa. Digitaalinen kehitys on yhteydessä muun muassa koulutukseen, infrastruktuuriin, ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamiseen sekä talouskasvuun. Teknologiakehitysyhteistyöllä voitaisiin tasoittaa teknologiakuilua maailman maiden välillä ja samalla edistää suomalaista teknologiavienttiä. Ehdotamme, että Suomi käynnistää teknologiakehitysyhteistyön ja osoittaa tähän miljoona euroa vuonna 2025.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen osana kehitysyhteistyötä ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Kansalaisjärjestöjen toiminta ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen myös kohdemaissa ovat merkittävässä roolissa niin kehityspolitiikan toteuttamisessa kuin ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla. Kehitysyhteistyöhön kohdistuvien leikkausten lisäksi hallitus on lakkauttanut kaksi kansalaisjärjestöjen avustusmuotoa: tuen kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatushankkeisiin sekä oikeusministeriön hallinnonalalla tuen rauhantyyntöjärjestöille. Myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla toimivien kansalaisjärjestöjen rahoitusta on vähennetty. Kansalaisyhteiskunnan moninaisuuden ja elinvoiman tukemiseksi palauttaisimme ulkoministeriön hallinnonalalla kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatushankkeiden rahoituksen ja osoittaisimme momentille yksi miljoonaa euroa vuodelle 2025 sekä lisäksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa toimivien järjestöjen avustusmomentille 500 000 euroa suhteessa hallituksen talousarvioesitykseen.

Arktisen alueen yhteistyö ja arktisen politiikan strategia

Pohjoisen ja arktisen alueen merkitys ja kehitys on kasvussa. Erityisesti ilmastonmuutos ja luontokato uhkaavat pohjoisia alueita ja niiden luontoa sekä vaikuttavat alueiden taloudelliseen kehitykseen ja elinvoimaan. Ilmastonmuutoksen edetessä arktisen alueen turvallisuuspoliittinen painoarvo kasvaa, kun suurvaltojen katseet kääntyvät Koillisväylän suuntaan.

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen (IBA) yhteistyön rahoituksen avulla Suomi on voinut alueellisen hanke-yhteistyön kautta edistää vakautta, turvallisuutta, kes-

tävää kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia, sekä osallistua ilmastonmuutoksen torjunnan ja haasteiden ratkomiseen. Edellytämme, että IBA-hankeyhteistyön rahoitusmomentti palautetaan valtion talousarvioon ja että momentille osoitetaan 1,5 miljoonaa euroa vuodelle 2025.

Vuonna 2021 laadittiin Suomen arktisen politiikan strategia, joka ulotettiin vuoteen 2030 saakka. Strategian mukaan kaiken toiminnan arktisella alueella tulee perustua luonnon kantokykyyn, ilmaston suojelemiseen ja kestäväen kehityksen periaatteisiin sekä alkuperäiskansojen oikeuksien kunnioittamiseen. Vaadimme, että Suomen arktisen politiikan strategia päivitetään ja sen toimeenpanoa edistetään.

Ulkosuhdehallinnon uudistaminen ja viennin edistäminen

Suomen edustustoverkostolla on keskeinen rooli Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisessa ja Suomen etujen edistämisessä. Ulkosuhdehallinnon uudistuksessa on varmistettava, että hallinto pystyy parhaalla mahdollisella tavalla vastaamaan Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin vallitsevassa maailmantilanteessa.

Suomalaisyritysten kansainvälistymistä ja vientiä tulee pyrkiä edistämään entistä tehokkaammin. Hallitus on vähentänyt resursseja Team Finlandin asiantuntijatyöstä. Team Finland -verkoston avulla voidaan yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa edistää Suomen strategisia intressejä ja luoda pohjaa Suomen viennin ja talouden kasvulle. Vaadimme, että Team Finland -uudistus toteutetaan viennin edistämiseksi ja kestäväen kasvun luomiseksi. Ohjaisimme yksi miljoonaa euroa uusien asiantuntijoiden palkkaamiseksi vienninedistämistyöhön sellaisille markkinoille, mistä löydämme Suomelle aitoa kasvua.

SDP esittää

- Osoitamme 50 miljoonaa euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön.
- Palautamme LDC-maihin kohdistuvan kehitysyhteistyörahoituksen seurannan valtion talousarvioon.
- Turvaamme humanitaarisen avun osuuden kehitysyhteistyöstä.
- Aloitamme teknologiakehitysyhteistyön teknologisen kuilun tasoittamiseksi ja teknologiaviennin edistämiseksi. Tähän osoitamme miljoonan euron määrärahan vuodelle 2025.
- Vahvistamme kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja moninaisuutta palauttamalla järjestöjen viestintä- ja globaalikasvatushankkeiden rahoitukseen miljoona euroa sekä lisäämällä ulko- ja turvallisuuspoliittisten järjestöjen rahoitukseen 500 000 euroa.
- Palautamme Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen (IBA) yhteistyön rahoituksen momentin valtion talousarvioon ja osoitamme momentille 1,5 miljoonaa euroa vuodelle 2025.
- Päivitämme Suomen arktisen politiikan strategian ja edistämme sen toimeenpanoa.
- Toteutamme Team Finland -uudistuksen viennin, yritysten kansainvälistymisen edistämisen sekä kestäväen kasvun vauhdittamiseksi.
- Ohjaamme miljoona euroa uusien asiantuntijoiden palkkaamiseksi vienninedistämistyöhön.

Vahva ja uskottava puolustus

Turvallisuuspoliittinen tilanne on haastava niin Suomen lähialueilla kuin maailmanlaajuisesti. Suomeen ei kuitenkaan tällä hetkellä kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa.

Suomen vahva ja uskottava puolustusratkaisu perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, laajaan ja koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen, korkeaan maanpuolustustahtoon sekä jäsenyyteemme puolustusliitto Natossa. Lisäksi turvallisuuttamme takaa jäsenyytemme Euroopan unionissa sekä kahdenvälinen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö keskeisten liittolais- ja kumppanusmaiden kanssa. Suomen ja Ruotsin tuoreet Nato-jäsenyydet ja yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa vahvistavat koko Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuutta.

Parhaillaan on käynnissä työ valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa täydentävän puolustus-selonteon valmistelemiseksi. Selonteon yhteydessä laaditaan suuntaviivat, miten Suomen puolustusta kehitetään lähivuosina ja aina 2030-luvulle saakka.

Puolustuspolitiikkaan liittyy tulevana vuosina niin Naton tasolla kuin kotimaassakin haastavia kysymyksiä. Natolla on kahden prosentin vaatimus jäsenmaiden puolustusmäärärahojen tasosta suhteessa bruttokansantuotteeseen, ja tähän vaatimukseen kohdistuu korotuspaineita. Kotimaan tasolla ratkaistavia haasteita ovat esimerkiksi Puolustusvoimien kasvanut työmäärä, henkilöstön riittä-

vyys ja työssäjaksaminen sekä asevelvollisuuden kehittäminen tasa-arvoisemmaksi. Suomen Nato-jäsenyyden kansallisen sisällön rakentamiseksi tulee eduskunnassa käydä parlamentaarista keskustelua liittyen jäsenyytemme sisältöihin ja kansallisiin tavoitteisiin. Näin voimme varmistaa laajan kansallisen hyväksynnän sille, millaiseksi tuoreen Nato-jäsenyytemme sisällöt kehittyvät tulevina vuosina.

Puolustusbudjetti

Nato edellyttää tällä hetkellä, että sen jäsenmaat kohdentavat puolustusmäärärahoihin kahden prosentin osuuden bruttokansantuotteestaan. SDP pitää tärkeänä, että myös tulevina vuosina tämä kahden prosentin vaatimus täyttyy. Ensi vuonna Suomen puolustusmenot ovat noin 2,3 prosenttia bruttokansantuotteestamme. Huolta herättää se, että kehyskauden loppua kohden hallituksen linjausten mukaisesti puolustusbudjetti uhkaa painua alle kahden prosentin. SDP painottaa, että Suomen on sitouduttava toteuttamaan vähintään kahden prosentin puolustusbudjettitavoite myös tulevina vuosina.

Suomessa tilanne puolustusbudjetin osalta on ollut historiallisesti hyvä. Meille ei ole päässyt syntymään samanlaista puolustuksellista korjausvelkaa, kuten eräissä muissa liittokunnan jäsenmaissa. Siksi Suomi on osin erilaisessa tilanteessa kuin moni muu Nato-maa,

kun pohditaan sitä, pitäisikö tavoitetta puolustusmäärärahojen tasosta korottaa. Edes kahden prosentin tavoitetta ei kaikissa maissa ole täytetty. Keskeisen tärkeää on, että uusi prosenttitavoite perustuu huolelliseen, Naton puolustus suunnitteluprosessin kautta saatavaan yhteisymmärrykseen liittokunnalle tarvittavista sotilaallisista suorituskyvyistä, joilla luodaan riittävä pidäke ja puolustuskyky.

Puolustusvoimien henkilöstö

Vallitsevan turvallisuuspoliittisen tilanteen sekä tuoreen Nato-jäsenyytemme vuoksi Puolustusvoimien työkuorma ja tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet merkittävästi. Kannamme syvää huolta henkilöstömäärän riittävydestä ja henkilöstön työssäjaksamisesta nykyisessä toimintaympäristössä.

Meidän on tulevaisuudessa varmistettava henkilöstön riittävyys myös kansainvälisiin tehtäviin. Kokemamme turvallisuusympäristön muutos on pitkäkestoinen, ja henkilöstön lisäämiselle on tarve vielä pitkään.

Henkilöstö on avainroolissa niin Puolustusvoimien suorituskyvyn, asevelvollisten ja reserviläisten kouluttamisen kuin koko puolustuksen toteuttamisen näkökulmasta. Puolustusmäärärahoja on viime vuosina aiheellisesti lisätty tarvittavien kalustoinvestointien toimeenpanemiseksi sekä Nato-jäsenyyden tarpeisiin vastaamiseksi, mutta myös henkilöstömäärärahoja on syytä nostaa tulevina vuosina. Viime vaalikaudella valmistellussa puolustuselonteossa linjattiin henkilöstön kasvattamisesta 500 henkilötyövuodella. Tämä on sovittu toteutettavaksi vuoteen 2026 mennessä. Tulevassa puolustuselonteossa täytyy parlamentaarisesti linjata siitä, miten henkilöstömäärää aiotaan kehittää tulevina vuosina. Valtion talousarvioissa on varattava tähän tarvittava rahoitus. Korostamme, että henkilöstön määrää tulee kasvattaa edelleen suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti.

Yleinen asevelvollisuus ja varusmiespalvelus sekä asevelvollisuuden kehittäminen

Yleinen asevelvollisuus on yksi Suomen puolustusratkaisun kulmakivistä. Asevelvollisuusjärjestelmän ensisijaisena tehtävänä on tuottaa reservi, jolla mahdollistetaan koko maan puolustaminen. Järjestelmä on hyvä vahvan kansallisen puolustuksemme ylläpitämiseksi. Pidämme tärkeänä, että yleisen asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen arvostuksesta pidetään huolta.

Varusmiehet ovat kyselytutkimuksissa olleet pääsääntöisesti hyvin tyytyväisiä palveluskokemuksensa. Jotta hyvä varusmiespalveluskokemus varmistetaan myös jatkossa, meidän tulee huolehtia siitä, että varusmiehet saavat ammattitaitoista koulutusta, että tilat, joissa palvelusta suoritetaan, ovat terveitä ja että asevelvollisille kuuluvat taloudelliset etuudet ovat asianmukaisella tasolla. Olemme sitä mieltä, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia tulee uudistaa ja tuoda ajan tasalle eduskunnan tahdon mukaisesti.

Asevelvollisuusjärjestelmää on tulevina vuosina kehitettävä tasa-arvoisemmaksi parlamentaarisen työryhmän suositusten mukaisesti. Katsomme, että asevelvollisuusjärjestelmän uudistaminen vaatii monipuolista, kokonaisturvallisuuden huomioivaa valmistelua.

Asevelvollisuuden kehittäminen aiheuttaa tulevina vuosina lisätyötä ja kustannuksia puolustushallinnolle ja Puolustusvoimille. Uudistukseen liittyy lisäpanostustarpeita erityisesti kouluttajien sekä toimiltilojen riittävän määrän turvaamiseksi.

Kertausharjoitusten määrä

Reserviläiset muodostavat 95 prosenttia Suomen sodan ajan vahvuudesta. Siksi on keskeistä, että puolustusbudjetissa varataan vuosittain riittävästi rahoitusta kertausharjoitusten toteuttamiseen, jotta reservin osamista ylläpidetään ja koulutusmäärät pidetään toimintaympäristön vaatimalla tasolla. Erityisesti vallitsevassa turvallisuustilanteessa tarve korostuu. Tämä edellyttää myös riittävää, koulutettujen kouluttajien määrää. Sopi-

mussotilailla ei ole samaa osaamista ja oikeuksia, joita on ammattisotilailla, joten sopimussotilailla ei voida täysin paikata pysyvän henkilöstön tarvetta. Myös korkea maanpuolustustahto on välttämätön reserviläisjärjestelmään perustuvan puolustusjärjestelmän toimivuudelle.

Vapaaehtoinen maanpuolustus

Nykyisessä turvallisuustilanteessa on tärkeää huolehtia vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintamahdollisuuksista. Sillä on merkittävä rooli yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ylläpitämisessä. Kiinnostus vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa kohtaan on kasvanut, ja yhä useampi reserviläinen ylläpitää taitojaan omaehtoisella harjoittelulla. Erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) määrärahopaineet ovat viime aikoina kasvaneet niin lisääntyneen kysynnän kuin myös yleisen kustannustason nousun myötä. Turvaamme Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ja muille vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille riittävän rahoituksen jo talousarvioesityksessä, jotta rahoitus on paremmin ennakoitavissa.

Kriisinhallintaveteraanien tuki

Oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki on sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaneille tärkeää, jotta arkeen palaaminen onnistuu mahdollisimman hyvin. Sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä palvelleiden veteraanien tulee saada tarvitsemaansa kuntoutusta ja tukitoimia. Jatkossa meidän tulee varmistaa myös Naton puitteissa kansainvälisissä tehtävissä palvelleiden tukipalvelut ja tähän tarvitaan myös valtion rahoitusta. Kriisinhallintaveteraanien tukitoimet on saatava paremmin vastaamaan muiden Pohjoismaiden järjestelyjä. Kriisinhallintaveteraanikeskuksen perustamista onkin kiirehdittävä, jotta tukitoimia saadaan koottua yhteen ja vahvistettua. Samalla on huolehdittava sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden riittävästä koulutuksesta, jotta kriisinhallintaveteraanit saisivat sellaista palvelua, jota he tarvitsevat ja johon heillä on erityistehtäviensä vuoksi oikeus.

Kotimaisen puolustusteollisuuden tukeminen

Nykytilanteessa on elintärkeää, että turvaamme kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset sekä huoltovarmuuden. Meidän tulee pystyä entisestään kasvattamaan puolustustarvikkeiden kotimaista tuotantoa, jotta voimme varmistaa sekä puolustustarvikkeiden riittävän kotimaisen saatavuuden että mahdollisuutemme tukea Ukrainaa myös jatkossa. Tämä vaatii puolustusteollisuuden tukemista. Samalla kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytyksiä sekä kansainvälistymistä on edistettävä. Suomella on paljon korkean teknologian osaamista ja potentiaalia erityisesti kaksikäyttötuotteiden markkinoilla. Tuore Nato-jäsenyytemme tuo puolustustamateriaalin viennille mahdollisuuksia, joita emme saa hukata. Puolustusteollisuutemme kehitysedellytysten turvaaminen vahvistaa myös kansantaloutta haastavassa taloustilanteessa.

Ukrainan tuki ja korvaushankinnat

Suomi on heti Venäjän aloitettua laajamittaisen hyökkäyksensä Ukrainaan helmikuussa 2022 tuominut hyökkäyksen ja vastannut Venäjän toimiin vahvasti osana Euroopan unionia. On elintärkeää, että Suomen tuki Ukrainalle jatkuu niin kauan kuin on tarpeen. Erityisen suuri tarve on puolustusmateriaalille, jota Suomi on tähän mennessä toimittanut yhteensä noin 2,3 miljardin euron arvosta. Pidämme tärkeänä, että Suomi jatkaa määrätietoisesti Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea samaan tapaan kuin tähänkin asti. Lisäksi Ukrainalle annetun materiaalituen korvaushankintoja tulee jatkaa.

SDP esittää

- Suomen on sitouduttava toteuttamaan vähintään Naton edellyttämä kahden prosentin puolustusbudjettitavoite myös tulevina vuosina.
- Suomen on aktiivisesti vaikutettava liittokunnassa niin, että maat, jotka eivät tällä hetkellä täytä vähintään Naton edellyttämää kahden prosentin tavoitetta, viipymättä täyttäisivät tavoitteen.
- Tulevassa puolustuselonteossa on linjattava parlamentaarisesti ja pitkäjänteisesti siitä, miten puolustusvoimien henkilöstömäärää aiotaan kehittää tulevina vuosina. Valtion talousarvioissa on varattava tähän tarvittava rahoitus.
- Turvaisimme Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) ja muille vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille riittävän rahoituksen jo talousarvioesityksessä siirtämällä miljoonaa euroa Puolustusvoimien toimintamenojen momentilta maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukimomentille.
- Kiirehdimme kriisinhallintaveteraanikeskuksen perustamista.
- Jatkamme Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea kuten tähänkin asti, samoin myös materiaalituen korvaushankintoja.

Suomi menestyy yhdessä EU:n kanssa

Suomen EU-politiikka on keskeinen osa talouspolitiikkaamme. Suomen talous on riippuvainen toimivista sisämarkkinoista ja avoimesta kilpailusta sekä työvoiman, tavaroiden, pääomien ja palveluiden vapaasta liikkuvuudesta EU-alueella. Talouskasvun edistämiseksi Suomen on ajettava EU:ssa kunnianhimoista ja pragmaattista teollisuus- ja kilpailupolitiikkaa, jonka keskiössä ovat kestävä kasvu ja reilu kilpailu.

Suurvaltakilpailun kiristyminen, vihreän siirtymän vauhdittaminen ja strategisen autonomian vaateet lisäävät investointikilpailua. Suomen on ajettava tiukempia valtiontukisääntöjä, jotta emme jää epätasa-arvoiseen kilpailuasemaan suurempien jäsenmaiden rinnalla. Taloutemme on riippuvainen reilusta yrityskilpailusta, jossa yritykset saavat rahoitusta potentiaalinsa, eivät kotimaansa perusteella.

Geostrategisen kauppasodan vaikutukset kohdistuvat myös unionin ulkorajalla sijaitsevaan Suomeen, ellei Eurooppa pysy kilpailukykyisenä ja vahvasta talousalueensa kykyä vastaanottaa muutoksia sekä shokkeja. Suomen etu olisi EU:n uudelleenteollistamisstrategia, jolla vastattaisiin erityisesti teollisuuden, teknologian, innovaatioiden, vihreän siirtymän sekä biotalouden vauhdittamiseen. Mikäli digitaalinen sisämarkkina ei toteudu, Suomen on aktiivisesti poistettava esteitä ja torjuttava protektionismia.

Hyvinvoiva, kilpailukykyinen sekä tuottava EU on Suomen talouden paras ystävä

Teknologia on keskeinen osa suomalaista taloutta. Suomen on ajettava EU:ssa politiikkaa, joka tekee EU:sta

johtavan toimijan korkean teknologian ja innovaatioiden talousmaailmassa. Suomen tulee ajaa eettistä datataloutta sekä keskittyttävä teknologisiin läpimurtoihin ja innovaatioihin. Tämä mahdollistaa suomalaisille yrityksille innovaatioiden kaupallistamisen ja kansainvälistymisen.

Korkean teknologian osaamisen hyödyntäminen eurooppalaisella tasolla on Suomelle elinehto. Pienillä yrityksillä ja yleishyödyllisillä toimijoilla on oltava parhaat mahdollisuudet hyödyntää tekoälyhautomoita ja kansallisia supertietokoneita voittaaksemme kansainvälisessä teknologiakilpailussa.

Uudet tieteen ja teknologian läpimurrot vaativat merkittäviä EU-investointeja tutkimukseen ja innovaatioihin. Olemme ehdottaneet EU:n omien varojen tarkastelemista muun muassa haittaverojen, päästökauppamaksujen ja rahoitusmarkkinoiden verotuksen kautta.

Myös Suomi hyötyisi eurooppalaisten investointien aktivoinnista. Olemme ehdottaneet uutta rahoitusvälinettä, joka tukisi parhaita hankkeita yhdessä asetettujen kriteerien mukaan. Suomen tulee myös aktiivisesti ennakkovaikuttaa uuden komission valmistelemaan investointirahastoon sekä EU:n yhteisprojekteista tehtäviin päätöksiin (Important Projects of Common European Interest IPCEI). Lisäksi Suomen on aktiivisesti edistettävä pääomaunionin tiivistämistä, jotta suomalaiset yritykset voivat hyötyä eurooppalaisista pääomista aiempaa tehokkaammin.

Hyvinvoiva, kilpailukykyinen sekä tuottava EU on Suomen talouden paras ystävä. Hallituksen on tehtävä EU:ssa aktiivista vaikuttamistyötä, jotta Suomen talous voi saada vetoapua virkoavasta eurooppalaisesta taloudesta. Suomella ei ole varaa alkaa EU:n jarrumieheksi tai käpertyä sisäänpäin. Vahvempi EU on Suomen tavoite ja elinehto.

PAREMPI HUOMINEN

1. Otamme käyttöön maankäytön muutosmaksun ehkäisemään metsäkatoa, pidämme biopolttoaineiden jakeluvelvoitteen uskottavalla tasolla liikenteen päästötavoitteiden ja investointiympäristön vakauden vuoksi sekä säädämme luonnon suojaksi ilmastolain kaltaisen luontolain.
2. Säädämme metsälaissa suojavyöhykkeistä raakkujen suojelemiseksi ja ohjaamme metsäluonnon hoitoon lisää resursseja.

Varmistamme suomalaisen vesihuollon julkisen omistuksen jatkossakin riittävän tiukalla lainsäädännöllä.

3. Vahvistamme elintarvikevientiä ja parannamme tuottavuutta tukemalla maa- ja elintarviketuotannon T&K-toimintaa. Lopetamme turkistarhauksen siirtymäajalla.

VÄÄRÄ SUUNTA ↘

Kansainvälinen ilmastojärjestöjen verkosto Climate Action Network (CAN) myönsi Suomelle ”epäkunniamaininnan” ilmastotoimien heikentämisestä. CAN:n mukaan Suomi on muun muassa leikannut ilmastotoimien rahoitusta ja antanut liian vähän tukea Pariisin ilmastosopimuksen vihreälle ilmastorahastolle. Verkoston arvion mukaan Suomen tavoite saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä on vaarassa jäädä toteutumatta riittämättömien toimien vuoksi.

OIKEA SUUNTA ↗

Ilmastovelvoitteiden saavuttaminen sekä hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen edellyttävät toimia koko yhteiskunnan tasolla. Lisätoimia tarvitaan erityisesti taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla. SDP edistäisi vaikuttavampaa päästöohjausta ja uusia ohjauskeinoja, kuten esimerkiksi maankäytön muutosmaksua, jolla hillitään metsäkatoa ja päästöjä.

Ilmasto lämpenee hälyttävää vauhtia

Suomen kansallisten ja EU:ssa sovittujen ilmastovelvoitteiden saavuttaminen sekä hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen edellyttävät määrätietoisia ja johdonmukaisia toimia koko yhteiskunnan tasolla. Lisätoimia tarvitaan erityisesti taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla. Nykyarvion mukaan Suomi on jäämässä merkittävästi jälkeen kauden 2021–2025 maankäyttösektorin velvoitteista. Lisäksi liikenteen ilmastotavoitteiden saavuttaminen näyttää haastavalta hallituksen jakeluvetoilakiin tekemien muutosten vuoksi.

Hallinnonalakohtaisten toimien ja määrärahojen lisäksi tarvitaan laajaa poikkihallinnollista yhteistyötä, sitoutumista sekä uutta taloudellisiin ohjauskeinoihin perustuvaa sääntelyä. Hallituksen epäjohdonmukaisuus ja ilmastopolitiikassa tapahtuva jarruttelu heikentävät talouskasvua ja investointeja, samalla vaarantaen tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään, vakauteen ja kestävään elinympäristöön.

Hallituksen vahtivuorolla ilmasto- ja luontovelka uhkaa kasvaa. Ilman riittäviä panostuksia ilmastonmuutos ja luontokato etenevät ja niiden aiheuttamat haitat kasvavat. Sen takia ilmasto- ja luontokriisin torjumisen sekä vaikutuksiin sopeutumisen kustannukset nousevat entisestään. Puoliväliriihessä mitataan, aikooko hallitus lunastaa lupauksensa ja päättää tosiasiallisesti merkittävistä ilmastopoliittisista toimista. Vaikka uusia päätöksiä saataisiin, ne tulevat pari vuotta liian myöhään.

Jokainen hukattu toimintavuosi lämpenevällä maapallolla heikentää mahdollisuuksia saavuttaa Pariisin ilmastopimuksen tavoitteet ja pysäyttää luontokato.

Mielestämme keskeiset ilmastolain mukaiset suunnitelmat tulee päivittää pikaisesti. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma täytyy uudistaa vastaamaan tätä päivää sekä muuttuneen hiilinielujen tilanteen johdosta että Orpon hallituksen päästöjä lisäävän politiikan vuoksi. Suunnitelmissa tulee osoittaa päästökuilun koko ja linnjattava tarvittavat lisätoimet. Vain näin saamme todenmukaisen kuvan siitä, millaisen perinnön Orpon hallitus jättää ilmastopolitiikassa tuleville hallituksille korjattavaksi.

Lisäksi ilmasto- ja luontopolitiikkaan tarvitaan vaikuttavampaa päästöohjausta ja uusia ohjauskeinoja. Yksi moneen kertaan selvitetty keino on maankäytön muutosmaksu, jolla hillitään metsäkatoa ja päästöjä. Esitämme, että säädetään maankäytön muutosmaksu ja tehostetaan siten päästöohjausta ja saastuttaja maksaa -periaatteen toteutumista. Mielestämme liikenteen biopolttoaineiden jakeluvetoilakiä ei tule alentaa.

Ilmasto- ja luontopolitiikkaan tarvitaan vaikuttavampaa päästö-ohjausta ja uusia ohjauskeinoja

Kuntien ilmastotyöllä on merkitystä

SDP ei kannata kuntien ilmastosuunnitelmien pois-tamista ilmastolaista. Kuntien tekemä ilmastotyö on merkityksellistä. Se lisää ilmastopolitiikan sosiaalista hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuutta mahdollis-tamalla paikallisten erityispiirteiden huomioimisen ja yhteisön osallistamisen. Kuntien ilmastosuunnitelmat ja niiden tekemiseen osoitettu tuki olisivat toimineet hyvänä kannustimena ilmastotyön kehittämiseen sekä kunnan alueen päästöjen seuraamiseen myös kunnissa, joissa ilmastotyötä ei ole vielä saatu kunnolla käyntiin.

Energia-avustukset kotitalouksille ovat tehokkaita ja edullisia

Hallitus on lakkauttanut kotitalouksien energiamurrosta edistävät tuet jo kuluvan vuoden budjetissa eikä näihin ole rahoitusta luvassa vuonna 2025. Valtion näkökulmasta kyseessä on edullinen päästövähennyskeino: esimerkiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen myöntämät 2 500 ja 4 000 euron avustukset öljylämmityksestä luopuville pientalojen omistajille ovat tuottaneet päästö-vähennyksiä hintaan 28 euroa/CO²-tonni.

Rahoituksen leikkaaminen liikenteen ilmastotoimilta kunnissa sekä avustuksista kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen eivät anna hyvää signaalia aikana, jona lämpötilaennätyksiä rikotaan ja ilmastomuutos sään ääri-ilmiöineen etenee kovaa vauhtia. Esitämme 140 miljoonan euron määräaikaista ilmasto- ja suhdanneperusteista korjausrakentamisen pakettia Valtion asuntorahastosta. Energiatehokkuutta parantavien korjausten lisäksi paketista voidaan tukea esimerkiksi pientalojen öljylämmityksestä luopumista sekä myöntää avustuksia latausinfra rakentamiseen asuinyhteisöissä.

Luontokatoa ehkäistään suojeluohjelmilla ja lainsäädännöllä

Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä ja vastaa kansainvälisiin sitoumuksiin. Lisäksi EU:n ennallistamisasetuksen mukaan vähintään 20 prosentilla maa- ja merialueista tulee tehdä ennallistamistoimia vuoteen 2030 mennessä. Suojelualueiden rooli tavoitteiden saavuttamisessa on merkittävä. Erityisesti Helmi-elin ympäristöohjelman tavoitteita ei tulla saavuttamaan nykyrahoituksella. Metso-ohjelma päättyy vuonna 2025 ja sen vuonna 2014 asetetut määrälliset tavoitteet tullaan saavuttamaan. Keskeistä on, että Metso-ohjelmaa jatketaan vuoden 2025 jälkeen ja ohjelman tavoitetaso, kriteerit ja rahoitus säädetään EU- ja kansainvälisten sitoumusten mukaisesti sekä alueellisesti kattavasti. Paine lisätä luonnonsuojelun rahoitusta on kova ja ennallistamisasetuksen toimeenpano tuo omat lisäystarpeensa. Luontokatoa tulee torjua riittävän rahoituksen lisäksi myös lainsäädännön keinoilla.

Metsien monimuotoisuuden edistäminen on yksi metsätalouden tärkeimmistä haasteista tällä hetkellä. Metsien käyttöön kohdistetaan yhä voimakkaampaa painetta ja metsien monimuotoisuutta on vahvistettava. Talousmetsien hoidon ohessa tapahtuvaa luonnon- ja ympäristönhoitoa tulee lisätä. Teollisuuden puunkäytön voidaan olettaa talouden elpymisen myötä kasvavan lähivuosina. Kun puuhun perustuva teollisuus luo taloudellista hyvinvointia Suomeen, samalla puunhankintamäärien nousu luonnollisesti lisää monimuotoisuuden heikkenemisen riskiä metsissä. Tarvitsemme aktiivisia toimia metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Luonnon turvaksi pitää säätää ilmastolain kaltainen luontolaki

Esitämme, että luonnon turvaksi säädetään ilmastolain kaltainen luontolaki. SDP on esittänyt luontolakia eduskuntavaaliohjelmassaan 2023 sekä vaihtoehtobudjetissaan 2024. Asiasta on tehty jo viime vaalikaudella kattava selvitys, jossa todettiin, että luonnon suoja lainsäädännössä on puutteellinen.

Lisäksi valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät on suojeltava tieteeseen perustuvilla, riittävän kattavilla kriteereillä, jotka aidosti suojelevat alueet ja lisäävät näin monimuotoisuutta ja hillitsevät luontokatoa. Raakkujen suojaksi tulee säätää suojavyöhykkeistä metsälaissa sekä huolehtia ely-keskusten resursseista neuvonnan ja tiedonkulun varmistamiseksi.

Esitämme vesilain korjaamista ja purojen suojelua osana luonnonsuojelulain uudistusta, kuten Marinin hallitus esitti viime kaudella. Purojen suojelun lisääminen vesilakiin tehostaisi suojelua vesilain mukaisissa toimitissa.

Vesiensuojelu ja ravinteiden kierrätys vaatii lisätoimia

Tehokkaalla ravinteiden kierrätyksellä voidaan kattaa 90 prosenttia kasvavan fosforilannoituksen tarpeesta. Panostukset ravinteiden kierrätykseen voisivat olla merkittävä huoltovarmuusteko, jolla voidaan edistää myös biokaasun tuotantoa maatalouden sivuvirroista.

Vesien- ja merenhoidon näkökulmasta tärkeimpiä toimenpiteitä ovat ne, jotka vähentävät turhaa lannoitusta, ehkäisevät tehokkaasti ravinteiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin sekä edistävät lantaravinteiden siirtymistä ylijäämäalueilta tarvealueille taloudellisesti ja ympäristöl-

lisesti kestävästi. Lisäksi on huomioitava mahdollisuudet ottaa käyttöön tulosperusteisia kannustimia.

Vaelluskalojen suojelu

Tärkeän ja menestyksekkään vaelluskalojen suojeluun tähtäävän Nousu-ohjelman rahoitus on niukkaa ja vähenee noin miljoona euroa viime vuoteen verrattuna. Suomen lähes kaikki vaelluskalat ovat silmälläpidettäviä tai uhanalaisia. Nousu-ohjelma on omarahoitusosuusvaatimuksineen hyvä esimerkki, kuinka yksityistä rahoitusta voidaan hyödyntää osana luonnonsuojelua. Nousu-ohjelman avulla on kanavoitu yksityistä rahoitusta vaellusesteiden purkamiseen, sillä hankkeisiin tarvittava omarahoitusosuus on 50 %. Yksityisen rahoituksen merkitys vesiensuojeluun korostuu tulevaisuudessa ja tämän vuoksi myös julkisen rahan riittävydestä tulee huolehtia. Ohjelman rahoitusta tulee vahvistaa.

SDP:n toimet luontokadon ehkäisemiseksi sekä ilmaston lämpenemisen hidastamiseksi

- Päivitämme keskeiset ilmastosuunnitelmat vastamaan Orpon hallituksen päästöjä lisäävää politiikkaa. Näin saamme tarkan tiedon päästökulusta ja hidastelun vaikutuksista Suomen tavoitteisiin.
- Säilytämme ilmastolaissa kuntien veloitteet tehdä ilmastosuunnitelmia
- Otamme käyttöön maankäytön muutosmaksun ehkäisemään metsäkatoa.
- Pidämme biopolttoaineiden jakeluvaihteen uskottavalla tasolla liikenteen päästötavoitteiden ja investointiympäristön vakauden vuoksi.
- Esitämme 140 miljoonan euron määräaikaista ilmasto- ja suhdanneperusteista korjausrakentamisen pakettia Valtion asuntorahastosta. Energia- ja tehokkuuskorjausten lisäksi paketista voi saada tukea pientalojen öljylämmityksestä luopumiseen sekä latausinfraan rakentamiseen asuinyhteisöissä.
- Esitämme 13 miljoonaa euroa lisää joukkoliikenteen kehittämiseen ja kokeiluhankkeisiin.
- Esitämme 6,2 miljoonan euron lisäystä kävelyn- ja pyöräilyn edistämisen rahoitukseen.
- Säädamme luonnon suojaksi ilmastolain kaltaisen luontolain.
- Valtion vanhat metsät tulee suojella tieteeseen perustuvien kriteerein. Tämä on sekä luonto- että ilmastoteko, johon myös hallitus on sitoutunut.
- Helmi-ohjelmaa tulee lisärahoittaa suojelutavoitteiden saavuttamiseksi.
- Metso-ohjelman uudistamista tulee vauhdittaa kunnianhimoisin tavoittein ja riittävin resurssein.
- Nousu-ohjelman resursseja on vahvistettava.
- Metsähallituksen luontopalveluja on vahvistettava retkeilyinfraan kunnostamiseksi ja kansalaisten luontosuhteen vahvistamiseksi.
- Vesisuojelun vaikuttavuutta tulee nostaa lisäresurssein ja ravinteiden kierrätystä tehostamalla.
- Vesilakia tulee muuttaa purojen suojelun parantamiseksi, kuten myös kokoomus on luvannut.
- Säädamme metsälaissa suojavyöhykkeistä raakkujen suojelemiseksi.
- Metsäluonnon hoitoon on ohjattava lisää resursseja.
- Laajennamme lahjoitusten verovähennysoikeuden ympäristön- ja luonnonsuojelua ja eläinten hyvinvointia edistävien järjestöille osalta.

Ruokaa kotimaasta

SDP:n mielestä on tärkeää, että maatalouspolitiikan ytimenä on jatkossakin ruoantuotanto, ja tämän tulee näkyä maataloustukien kohdentamisessa nykyistä paremmin. SDP haluaa selvittää tarkemmin passiivisten maatilojen tukipolitiikkaa ja kohdentaa tuet tiloille, joilla on aidosti tuloja ruuantuotannosta.

Maatalouden kannattavuus on ollut pitkään heikko ja maatalouden yrittäjätulo laskee edelleen. Energiasiirtymän ja ilmastonmuutoksen asettamat haasteet vaikuttavat suoraan Suomen ruokajärjestelmän kestävyYTEEN.

Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan maatalouden myyntituloja ei ollut 13 100 tilalla vuonna 2020. Näistä kuitenkin noin 10 000 tilaa on vastaanottanut valtion tai muita tukia yhteensä noin 86 miljoonan euron edestä. Saman selvityksen mukaan 3200 tilalla ei ollut myyntiä tai tuloja esimerkiksi matkailusta viitenä vuotena vuosina 2016–2020, tämä tarkoittaa 7 prosenttia tiloista. Luvut ovat hätkähdyttäviä. Tilanteessa, jossa valtiontaloutta sopeutetaan jokaisella sektorilla, ei voi olla niin, että tukia menee 86 miljoonaa euroa vuodessa tiloille, joilla ei ole tuloja maataloudesta. Asiaa on syytä selvittää tarkemmin ja tehdä korjausliike.

Hallituksen panostukset maatalouden kannattavuuden, tukijärjestelmän kohdentavuuden ja ruokajärjestelmän kestävyYDEN parantamiseksi ovat vaatimattomia. Hallitus ei toimi lainsäädännön kehittämisen eikä määrärahojen uudelleenkohdentamisen puolella riittävästi.

Hallituksen tulee jatkaa kotimaisen maatalouden uudistamista niin ravinteiden kierrätyksen, tuotantoeläinten hyvinvoinnin, maa- ja elintarviketalouden, tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä elintarvikeviennin saralla. Esimerkiksi uuselintarvikkeiden kehittämiseen keskittyvien start up-yritysten tukeminen voi olla yksi avain maataloustulon kasvuun. Olennaista on, että samaan aikaan ruoantuotannon markkinalähtöisyyttä, arvonlisää sekä tukipolitiikkaa kehitetään. Vaikka tukien uudistaminen on osa laajempaa kokonaisuutta ja ratkaistaan monin osin EU-tasolla, voidaan myös kotimaan ratkaisulla lisätä tukien kustannustehokkuutta.

Viljelijät tarvitsevat tukea vastuullisuusvaatimusten noustessa

Erityisesti pienten ja keskisuurten tilojen kyky vastata kasvavien raportointi- ja vastuullisuustietojen toimitamiseen on heikko. Viljelijät tarvitsevat tukea ja laskenta- ja neuvontapalveluita, jotta he voivat toimittaa vaaditut tiedot esimerkiksi pankkilainan saamiseksi. Neuvonta ja ohjaus on tarpeen myös kausityöntekijöiden oikeudenmukaisen kohtelun turvaamiseksi tiloilla. Maataloudessa ulkomaisen kausityövoiman käyttö on yleistä. Talousarviossa neuvontapalveluista ollaan leikkaamassa rahoitusta.

Ruokavirasto vastaa elintarvikemarkkinavaltuutetun virasta ja sen toimintamenoista. Määräraha on niukka,

vaikka lakisääteiset tehtävät lisääntyvät. Käsittelyssä on tällä hetkellä laki elintarvikemarkkinavaltuutetun toiminnan laajentamisesta. On tärkeää, että resurssit seuraavat lakisääteisten tehtävien kasvaessa.

Kylätoiminta ja 4H-toiminta luovat elinvoimaa maaseudulle

Suomen Kylät ry toimii maaseudun elinvoiman, turvallisen asuin ympäristön ja asukkaiden hyvinvoinnin puolesta. Yhdistys on luonut pienellä tuella vaikuttavaa toimintaa ympäri Suomen. Kylätoiminnan valtionapua leikataan talousarvioesityksessä 1,4 miljoonasta eurosta 1,1 miljoonaan vuonna 2025.

4H-toiminta tarjoaa ympäristö- ja yrittäjyyskasvatusta nuorille. 4H-nuorisotyö ennaltaehkäisee syrjäytymistä, tuo harrastusmahdollisuuksia, edistää nuorten työelämävalmiuksia ja yrittäjyyttä sekä työllistää vuosittain tuhansia nuoria. 4H-toiminnan valtionavustuksen määrä alenee 0,15 milj. euroa ensi vuonna.

Vesihuolto säilytettävä kansallisissa käsissä

Vesihuolto on huoltovarmuuden kannalta yksi tärkeimmistä ja haavoittuvimmista sektoreista. Ilman vettä ei ole elämää ja kyse on kaikkein kriittisimmistä infrastruktuuritehtävistämme. Tämän tosiasian seurauksena on

ensiarvoisen tärkeää, että vesihuollon toimintavarmuutta ja kyberturvallisuutta edistetään ja osoitetaan riittävät resurssit. Vesihuoltolainsäädäntöä ollaan juuri uudistamassa. Hallituksen on säädettävä laki niin, että se toteuttaa eduskunnan tahtotilaa vesi-infran säilymisestä julkisyhteisöjen käsissä ja tilkittävä kaikki mahdollisuudet yksityistää vesilaitosinfraa missään tilanteessa.

Turkistarhaus lopetettava siirtymäajalla ja eläinten suojelua tehostettava

Turkistarhaus on epäeettinen ja kärsimystä aiheuttava elinkeino, joka on kiellettävä Suomessa ja EU-maissa riittävällä siirtymäajalla. Hallituksen on valmisteltava laki turkistarhauksen kieltämiseksi Suomessa. Tarvitaan myös sosiaalisesti kestävä siirtymä tarhaajille, mikä tarkoittaa mahdollisuutta kouluttautua uuteen ammattiin. Pitkällä aikavälillä turkistarhauksen kieltäminen tuo merkittävät säästöt valtiontalouteen, kun esimerkiksi eläintautilain mukaisia korvauksia ei tarvitse enää maksaa. Vuonna 2024 Ruokaviraston arvion mukaan korvauksia viranomaisen lopettamista turkiseläimistä tulee maksettaviksi yhteensä 50,7 miljoonaa euroa.

Hallitus ei aio jatkaa alun perin määräaikaisena perustetun eläinsuojeluasiamiehen virkaa, joka päättyi vuoden 2023 lopussa. Virka perustettiin vuonna 2011 SDP:n aloitteesta koordinoimaan valtakunnallista eläinsuojelupolitiikkaa. Määräaikainen ja vaalikausittain katkeava

virka ei edistä työn jatkuvuutta. Eläinsuojeluasiamiehen virka tulee vakinaistaa ja muuttaa nimekseen eläinsuojeluvaltuutetuksi.

Hallitus vaikeuttaa metsäalan ja elintarvikealan työvoiman saatavuutta

Hallituksen tekemät koulutusleikkaukset vaikeuttavat ammatinvaihtajien kouluttautumista sekä luonnonvaralalla että elintarvikealalla. Päätöksillä on merkittävä vaikutus työvoiman saatavuuteen. Ammatinvaihtajien merkitys esimerkiksi koneenkuljettajien kouluttamisessa metsäkonealalle on jatkuvasti noussut. Ammattikouluissa käytössä oleva jatkuva haku onkin tärkeä väylä saada alalle hyvin motivoitunutta työvoimaa kustannustehokkaasti.

SDP esittää

- Kohdennamme maataloustuet niille tiloille, joilla on myyntituloa maataloudesta.
- Vahvistamme elintarvikevientiä ja parannamme tuottavuutta tukemalla maa- ja elintarviketuotannon T&K-toimintaa.
- Lopetamme turkistarhauksen siirtymäajalla.
- Perustamme uudelleen eläinsuojeluvaltuutetun viran.
- Turvaamme metsäalan sekä elintarvikealan työvoiman saatavuuden sekä neuvontapalveluiden resurssit.
- Emme yksityistä suomalaista vesihuoltoa. Varmistamme suomalaisen vesihuollon julkisen omistuksen jatkossakin riittävän tiukalla lainsäädännöllä.
- Tuemme kylätoimintaa ja 4H-toimintaa maaseudun elinvoiman, viihtyisyyden ja asukkaiden yhteisöllisyyden parantamiseksi.

SDP:N VAIHTOEHTO VALTION BUDJETIKSI 2025, MUUTOKSET TALOUSARVIOON

SDP:n vaihtoehto valtion budjetiksi 2025, muutokset talousarvioon

Verotus

Erotus vrt. hallitus

Ansiotuloverotus

-517m

Indeksikorotus kaikille ja solidaarisuusveron alaraja ylimmälle tuloportaalle	63m
Eläketulovähennyksen heikennyksen peruminen	-137m
Korotettu työtulovähennys nuorille ja pitkäaikaistyöttömille ja yli 65-vuotialle	-97m
Työtylvähennyksen korotus 75 euroon per lapsi	-38m
Pieni- ja keskituloisten työtulovähennyksen korotus	-200m
Vähäpäästöisten työsuhdeautojen veroetujen pienennys	20m
Korotettu matkakuluvähennys	-65m
Kotitalousvähennyksen kodinhoito- ja hoivapalveluiden korotettu korvausprosentti 60%, muissa 40%	-63m

Yhteisö- ja pääomatuloverotus

747m

Listamattomien osakeyhtiöiden huojennuksen poisto	294m
Metsälahjavähennyksen poisto	8m
+Korkovähennyksen rajaaminen	150m
Sijoitusvakuutusten vero	150m
Verovapaiden yhteisöjen 5% lähdevero	80m
3%-yksikön korotus yli miljoonan euron perintöihin	30m
Arvonnousuverolla kansainvälisen verosuunnittelun vaikeuttaminen	25m
Osakesäästötilin ylärajan nostamisen peruminen	10m

Kulutusverotus

33m

Makeisten ALV-korotuksen peruminen ja korvaaminen terveysverolla	150m
Oluen alkoholiveroa tarkistetaan muiden alkoholijuomien mukaan ja muiden alkoholijuomien indeksikorotus	60m
Suuripäästöisten autojen ajoneuvoveron kevennyksen peruminen	50m
Puun teollisen lämmityspolton verotus	130m
Maatalouden energiaveron palautuksen poisto fossiilisilta polttoaineilta	30m

Nikotiinipussien ja -nesteiden sisällyttäminen tupakkaveron korotukseen	15m
Turpeen alemman verokannan poisto	13m
ALV-rajan korotus 30 000 euroon	-35m
Jakeluvuorituksen muutos	-99m
Alennettujen kantojen korotuksen peruminen (brutto)	-281m

Muut veromuutokset **55m**

Kaivosrojalttivero 2% kannalla	58m
Varainsiirtoverossa SD 2023 esittämä malli	
Yksityishenkilöiden lahjoituksille verovähennysoikeuden ulottaminen myös ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöille	-3m
SD:n investointitukimalli	Ei vaikutusta 2025

Yhteensä **318m**

Verotuksen muutokset yhteensä +318m

Määrärahamuutokset

SDP:n valtion menoja pienentävät muutokset

•Teollisuuden sähköistämisen tuen lakkautus	-150m
•10% tasaleikkaus kaikista muista suorista yritystuista	-100m
•Sairaanhoidovakuutuksen lääkäripalkkiot	-150m
•Kotihoidontuen rajaaminen alle 24kk ikäisille ja sisarkorotusten poistaminen	-120m
•Maataloustukien rajaaminen markkinoille tuottamattomilta tiloilta	-86m
•Sosiaali- ja terveydenhuollon ostopalveluiden vähentäminen	-100m
•Mielenterveystakuu perustasolla, osasairauspäivän laajempi hyödyntäminen	-60m
•Arvonlisäveron 10%-kannan pitäminen ennallaan (vaikutus valtion menoihin)	-70m
•Toimeentulotukimenojen vähentyminen ensisijaisten etuisuuksien parantuessa	-20m
TKI rahoituksen muutokset	Kustannusneutraali

Valtion tuloihin vaikuttavat määrärahamuutokset

Maankäytön muutosmaksu	+100m
------------------------	-------

Säästöt ja tulomuutokset yhteensä **+ 956m**

Sosiaaliturva ja terveys

Lisäykset	
Sote-asiakasmaksujen korotuksesta luopuminen	150m
Sosiaalityöntekijän sijaisten osaamisen turvaaminen	2m
Vanhustenhuollon henkilöstömitoitus 0,7	89m
Sairaala- ja päivystysverkko	6,2m
Terveydenhuollon hoitotakuu	120m
Ajokorttitarkistusten säilyttäminen julkisella tuloharkinnan perusteella	2m
Opiskelijoiden yleinen asumistuki turvataan (netto)	21m
Yleisen asumistuen tason turvaaminen	7,7m
Eläkkeensaajan asumistuen tason turvaaminen	9,6m
Työmarkkinatuen heikennyksen peruminen	3,4m
Työttömyysturvan aktiivijajan korotusosien turvaaminen	23,5m
Lääkkeiden alkuomavastuun tason säilyttäminen	14,7m
Nuorten kuntoutus ja etuuden ikäraja	15,9m
Sairauspäivärahan laskentaperuste ennallaan	4m
Paperittomien terveydenhuollon turvaaminen	0,3m
Avustukset sote-järjestöille	32m
Palautetaan ulkomaille maksetut kansaneläkkeet	35m
Indeksikorotukset tukiin	122m
Asumistuen suojaosa 200€	52,6m

Sosiaaliturva ja terveys yhteensä **+711m**

Opetus, koulutus ja kulttuuri

Lisäämme Esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen valtionosuuteen	2m
OKM:n toimintamenoihin	5,2m
OPH:n jakamiin valtionavustuksiin	4m
Lisäämme lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin	2m
Perumme ammatillisen koulutuksen 120 leikkaukset	120m
Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen	4m
Esitämme taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvien leikkausten peruminen	17,4m
Yksityisen kopioinnin 5,5 miljoonan euron määrärahan palautus	5,5m
Liikuntapaikkarakentamiseen	7m
Nuorisotyöhön	4m
Opiskelijat säilytetään yleisen asumistuen piirissä.	

Opetus, koulutus ja kulttuuri yhteensä **+171m**

Liikenne

Esitämme hallituksen tavoin 200 miljoonan euron lisärahoitusta korjausvelan vähentämiseksi, josta puolet ohjaamme alemman tieverkon ja siltojen korjaamiseen. Rahoitus tuloutuksena SITRAN taseesta

Yksityistieavustuksiin raaka-ainekuljetusten ja huoltovarmuuden turvaamiseksi.	6,8m
Joukkoliikenteen kehittämiseen ja kokeiluhankkeisiin	13m
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitus kunnille.	6,2m
Junakuuluvuuden parantamisen pilotointiin.	4,7m

Liikenne yhteensä **31m**

Työllisyys ja kuntatalous

Palautamme työllistämismäärärahat kuntien valtionosuuksiin	37m
Harmaan talouden torjuntaan	2m
Lisäämme aluehallintoviraston työsuojelun toimialaan	1m
Valtakunnansovittelijan toimiston resurssien vahvistamiseksi.	0,5m
Työperäisen maahanmuuton edistämiseen	10m
Kuntien peruspalvelujen indeksitarkistuksiin	25m
Kuntien kotoutumiskorvauksiin	57m

Työllisyys ja kuntatalous yhteensä **133m**

Oikeudenhoito harmaa talous ja turvallisuus

Oikeusministeriön hallinonalan valtionavustukset	1,9m
Oikeusministeriön toimintamenot	3m
Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot:	0,3m
Avolaitostyöt	4,7€
Hallinnons äästäjän kohtuullistaminen	0,3m
Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja edunvalvonnan rahoitukseen	2m
Lisäys rikosseuraamuslaitokselle	2m
Harmaan talouden torjuntaan	2m
Rajavartiolaitoksen perusrahoitus	10m
Pelastajien määränlisäys ja opiston rahoitus	1m
Pakolaiskiintiön 850-1050 tasolla	5m
Vastaanottorahan palautus	9,2m
Poliisin tuottavuustavoitteen kohtuullistaminen	1m
Suojelupoliisin toimintakyvyn turvaaminen	2m

Tullin toimintameno säästöjen kohtuullistaminen	2,5m
Verohallinnon leikkausten kohtuullistaminen	2m

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille riittävän rahoituksen jo talousarvioesityksessä siirtämällä iljoonaa euroa Puolustusvoimien toimintamenojen momentilta maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukimomentille.

Oikeudenhoito harmaa talous ja turvallisuus yhteensä **49m**

Kehitysyhteistyö ja kansainväliset suhteet

Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön	50m
Teknologiakehitysyhteistyö	1m
Ulko- ja turvallisuuspoliittisten järjestöjen rahoitukseen	0,5m
Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen (IBA)	1,5m
Asiantuntijoiden palkkaamiseksi vienninedistämistyöhön	1m

Kehitysyhteistyö ja kansainväliset suhteet yhteensä **53m**

Valtiontalouden tasapaino

Verotuksen muutokset	+318
Määrärahojen lisäykset	-1148m
Sopeutustoimien kokonaisuus	956m
Arjen kipupisteet	-50m
Luonnonmonimuotoisuus ja ilmastopaketti	-50m
Vaikutus valtiontalouden tasapainoon	26m

SUUNNANMUUTOS
SDP:n muutosehdotukset valtion talousarvioon 2025

